

సప్తగిరి

ప్రిల్ 1984

వెల: 1-00

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాసపత్రిక

రామచంద్రుఁ డితఁడు రఘువీరుఁడు
కామితఫలములియ్యఁగలిగె నిందరికి.

గౌతముభార్యపాలిటి కామధేను వితఁడు
ఘాతలఁ గౌశికుపాలి కల్పవృక్షము
సీతాదేవి పాలిటి చింతామ ణీతఁడు
యీతఁడు దాసులపాలి యిహపరదైవము.

పరగ సుగ్రీవుపాలి పరమబంధుఁ డితఁడు
సరి హనుమంతుపాలి సామ్రాజ్యము
నిరతి విభీషణునిపాలి నిధానము
గరిమ జనకుపాలి ఘనపారిజాతము.

తలఁప శబరిపాలి తత్వపురహస్యము
అలరి గుహునిపాలి ఆదిమూలము
కలఁడన్నవారిపాలి కన్నులెదుటి మూరితి
వెలయ శ్రీ వేంకటాద్రి విభుఁడితఁడు.

— అన్నమాచార్య అధ్యాత్మకీర్తన.

(ఏప్రిల్ 10, శ్రీరామనవమి సందర్భంగా)

సప్తగిరి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాస పత్రిక...

గౌరవసంపాదకులు :

శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి, ఐ. ఏ. ఎస్.

కార్యనిర్వహణాధికారి,

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

*

ప్రచురణకర్త - సంపాదకుడు :

కాట్రపాటి సుబ్బారావు, ఎమ్. ఎ

*

ముద్రాపకుడు :

ఎమ్. విజయకుమార్ రెడ్డి

*

విడిప్రతి - రు. 1-00

సం॥ చందా - రు. 12-00

*

ప్రతులకు :

వెల్ ఫేర్ ఆఫీసర్,

టి. టి. డి., తిరుపతి.

ఏప్రిల్ 1984

సంపుటి 14 సంచిక 11

ఈ సంచికలో....

ముఖచిత్రం : శ్రీ సీతారామలక్ష్మణులు.

2 వ కవరుపేజి : తిరుపతి శ్రీ కోదండరామస్వామి రథోత్సవం. 3 వ కవరుపేజి : నాగలాపురం శ్రీ వేదనారాయణస్వామి గరుడోత్సవం.

4 వ కవరుపేజి : ఉగాదిశోభ, చిత్రకారుడు : శ్రీ ఎస్. సత్యనారాయణ, తిరుపతి.

సంపాదకీయం

సుదతి మెచ్చుల యిల్లు — సురలకు పుట్టిల్లు

ఈ మాటను ఏ బాటలో చెప్పినా తరతరాలుగా మనం విన్నాం, వింటున్నాం. బహుశః వింటాం కూడా. మమతా మాన వత్వాలకు రోజు రోజు దూరమౌతున్న నవమానవలోకంలో ఏ సూత్రాలెన్ని చెప్పినా ఎవరికి లెక్క? గతాన్ని తరచి చూస్తే మనమెంత దిగజారామో అవగతమౌతుంది. గతమంతా మన మారేవిలువలకు ముంజేతి కంకణం. ఒక్కొక్క ఇతిహాసం ఒక మహత్తర సత్యాన్ని చాటుతుంది.

ఆదికావ్యం రామాయణం. 'సీతాయాశ్చరితం' అని చెప్పినా, రామాయణం అన్నపేరు సార్వకాలికంగా వినూత్నార్థాలను సంతరించుకొంటున్నది. 'రామాయాః అయనం' రామాయణం అంటే స్త్రీ పోకడ అర్థం. స్త్రీ ఎక్కడకు పోతున్నది, ఎంతవరకు పోతున్నది. లేదా 'మూర్ధానం పత్యురారోహ' అని దీవనలు పొందే కులకాంతను ఎంతటి క్షోభకు గురిచేస్తున్నాం. స్త్రీ నింద, నిరాదరణ సమాజానికెంతటి ప్రమాదానికి గురిచేయగలవన్న దానికి సాక్ష్యాలు ఇక్కడ ప్రారంభమై భారతంలో పరాకాష్ఠ నందుకున్నవి. అందుకే దానికి మొదట 'జయం' (అంటే ప్రతీకారవిజయంగా) అన్నపేరు సార్థకమై వుంటుంది.

నిజానికి రామాయణ మహాభారత నాయికలకు చాలా పోలికలున్నై. నాయికలు సీతా ద్రౌపదు లిరువురూ ఉన్నతవంశ సంజాతలు, అయోనిజలు, స్వయంవరవిజితలు, అంతఃపుర రాజకీయాల కారణంగా అడవులపాలైన వాళ్లు. ఇద్దరూ అడవుల్లో ఆపదలకు గురైనవాళ్లు. దీర్ఘ వనవాసానంతరం దారుణ మారణం జరిగిన తరువాత తమ తమ కోర్కెలకు, తమ అవమానాలకు పరిహారం పొందినవాళ్ళు.

కాని రామాయణం నాటి సమాజంలో స్త్రీ పూజ్యత చాలా ఎక్కువ. అందుకనే బాధితయైన మైథిలి కాకాసురుని చూచిన కారుణ్యదృష్టితోనే, తనను అపహరించిన రావణుని కూడా చూడగలిగింది. రాముడంతటి కరుణా సముద్రుడులేడని, అనల్లంఘ్యమైన రామరూపమృత్యువును తప్పించుకోవాలంటే, తనను రామున కప్పగించి, శరణనటమే మార్గమని పలుసారులు బోధించింది. పౌలస్త్యుడైన రావణుడిలా దుష్పథంలో ఉంటే, ఆ ఒక్కడివల్ల రాక్షసవంశమే నిర్మూలం కాక తప్పదేయని తపన ననుభవించిన దయాస్వరూపిణి. యుద్ధానంతరం రాముడు పెట్టిన అగ్నిపరీక్షకు కూడా అంగీకరించిన సహనశీల సాధ్వి. నిజానికి రామాయణయుద్ధానికి అనాలోచితంగా దురాలోచనరహితంగా జరిగిన శూర్పణఖా పరాభవం కారణం అంటే ఆశ్చర్యం కాదేమో.

కాని, భారత నాయికకు జరిగిన పరాభవం ఆనాటి రాజ కోటికే అపూర్వమైంది. అంతా అమానుషమైంది. నిండు కొలువుతో నిస్సహాయులైన భర్తల యెదుట రగిలిన పరాభవానలం సెగలు కమ్మి దారుణ మారణ హోమానికి దారి తీసింది. రావణాపహృతయైన సీతాదేవి ఆత్మహత్యకు పూనుకోగా కురుసభావమానితయైన ద్రౌపది తన సూటిపోటు మాటలతో భర్తలలో ప్రతీకారాన్ని ప్రజ్వరిల్లజేసి కురుకాంతార దావానలంగా తానే సర్వమూలశక్తిగా అనేక రాజవంశాలను బలితీసుకుంది. వాస్తవానికి ద్రౌపది అంతటి కఠినహృదయా అంటే కాదని చెప్పేందుకు తన ఐదుగురు పుత్రుల్ని అర్ధరాత్రి సంహరించిన బాలఘాతి అశ్వత్థామకు ప్రాణదానం చేసిన సన్నివేశమే చాలు. నారీ ప్రతీకారజ్వాలలు రగిలిన సన్నివేశాలెన్నో విశ్వచరిత్రలో వున్నవి. కరుణాకఠోరతలు కలబోసుకొని, క్షమనివ్వ కలిగించే సందేశమిచ్చేది ఈ కర్మభూమి మాత్రమే.

సంతతావమాన పరంపరా పదఘట్టనలో నవనీతహృదయం కూడా పాషాణంగా మారుతుందనీ, అభిమానం దెబ్బతిన్న స్త్రీ ప్రాణత్యాగానికైనా సిద్ధమౌతుంది గాని ప్రతిఘటనాశక్తిని పోగొట్టుకోదని, అవకాశం దొరికినప్పుడు సమాజ దౌష్ట్యంమీద ఎదురుదెబ్బ తప్పక తీసుకుంటూందని, అప్పుడు పురుష పరుషాహంకారులు కాలిన చేతులలో ఆకుల్లాగ అలమటించక తప్పదనీ రామాయణ

[48 వ పేజీలో]

ఉగాది వైశిష్ట్యము

"ఉగస్య ఆదిః ఉగాదిః" అనగా నక్షత్ర గమనము. నక్షత్రగమనము ఆరంభ మైన దినము అంటే సృష్టి ఆరంభ మైనదినమే ఉగాది. ఉగాది పండుగ తొలిరూపము యుగాది. 'యుగాది' అనగా సంవత్సరాది యకారాది, పదముల యుచ్చారణము తెలుగువారిసంప్రదాయమునకు విరుద్ధము, కనుక 'ఉగాది' యని రూఢ మైపోయినది.

"తత్ర చైత్ర శుక్ల ప్రతిపది వత్సరా రంభః" అని నిర్ణయసింధుకారుడు పేర్కొని యుండుటనుబట్టి ప్రతి సంవత్సరము చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమినాడు ఉగాదిపండుగ ఆచరణ లోనికివచ్చినది. ఉగాదిపర్వాచరణ విధానాన్ని 'ధర్మసింధు' కారుడు ఇట్లు నుడివి యున్నాడు:-

తైలాభ్యంగం సంకల్పాదవునూతనవత్సర
నామకీర్తనాద్యారంభం........
ప్రతిగృహం ధ్వజారోహణం, నింబ
పత్రాశనం వత్సరాది ఫలశ్రవణం ...

ఉగాదినాడు (1) తైలాభ్యంగనం (2) నూతనసంవత్సరాదిస్తోత్రం (3) నింబ కుసుమభక్షణం (4) పంచాంగ శ్రవణం (5) ధ్వజారోహణం మున్నగు పంచ కృత్యాలు నిర్వర్తించవలెనని పై వాక్య భావం.

తైలాభ్యంగనం

ఉగాదిరోజు అరుణోదయానికి పూర్వమే లేచి తైలాభ్యంగనం అనగా నూనెతో తలంటిపోసుకొనుట ప్రథమవిధి. ఉగాది వంటి ప్రముఖ పర్వదినాలలో శ్రీ మహాలక్ష్మి తైలములోనూ, గంగాదేవి నీటిలోను అవతరించి వుందురని పురాణప్రతీతి. కావున నూనెతో తలంటుకొని స్నానమొనరించుట చేసిన లక్ష్మి, గంగాదేవుల అనుగ్రహానికి పాత్రము కాగలరు. అదియునుగాక తైలాభ్యంగన ఆవశ్యకతను గూర్చి 'ఆయుర్వేదం' ఇలా నుడివియున్నది.

"అభ్యంగం కార యేన్నిత్యం
సర్వే ష్వంగేషు పుష్టిదం"

అభ్యంగస్నానము చేయుటవలన అన్ని అవయవాలకు పుష్టిచేకూరగలదని భావము. ఆరోగ్యరీత్యా, ఆధ్యాత్మికరీత్యా కూడ ప్రాముఖ్యము నొందియున్న ఈ తైలాభ్యంగమును ఆచారరూపేణ పొందుపరచిన మన ప్రాచీనుల దూరదృష్టి శ్లాఘనీయం.

నూతనసంవత్సర స్తోత్రం

ఉగాదినాడు వీధులలో రెండవది నవవత్సర స్తోత్రకార్యక్రమం. స్నానానంతరం ప్రతి గృహమున మామిడిఆకుల తోరణాలు అలంకరించి దేవునిగదిలో వివిధ పుష్పాలంకారయుతమైన మంటపాన్ని నిర్మించి అందు నూతనవత్సర పంచాంగాన్ని, ఆ సంవత్సరాది దేవతను, భక్తిశ్రద్ధలతో అర్చించి ఉగాది ప్రత్యేక రసాయనాన్ని దేవతకు నివేదించవలెనని వ్రతగ్రంథము నిర్దేశించియున్నది.

'ఉగాదిపచ్చడి' సేవనం

ఉగాదిపచ్చడినే 'ఉగాదిగుజ్జు' లేక 'ఉగాదిరసాయనం' అంటారు.

'అబ్దాదౌ నింబకుసుమం
శర్కరామ్ల ఘృతైర్యుతమ్,
భక్షితం పూర్వయామే తు
తద్వర్షే సౌఖ్యదాయకమ్.'

అని ఆర్యోక్తి. వేపపూత, పంచదార, చింతపండు, నేయి, మిరియాలు, లవణము కలిపిన దానిని 'ఉగాదిపచ్చడి' అంటారు. ఈ పచ్చడి కష్టసుఖ సమ్మిశ్రితమైన మానవ జీవితమునకు ఉపలక్ష్యముగా పేర్కొనబడినది. చేదెక్కిన బ్రతుకులలో చెఱకుతీపి పండాలనే 'ఉగాది ఉపదేశం' ఈ ఉగాది పచ్చడి సేవనమనెడి ఆచారంలో అంతర్గతంగా స్ఫురించటం గమనార్హం. అంతే కాదు ఈ పచ్చడి సేవనఫలంగా రోగశాంతి, వాతపిత్తదోషాలు హరించబడునని వైద్య శాస్త్రం చెప్పుచున్నది కూడా.

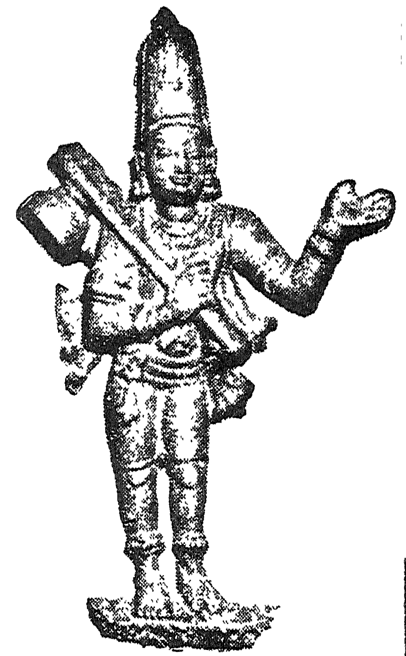
పంచాంగశ్రవణం

ఉగాదినాడు దేవాలయములలోగాని లేక రచ్చబండలమీదగాని పండితుల,

[45 వ పేజీలో]

అన్నమయ్య
చెన్నకేశవ శతకము
మైనంపాటి వెంకట సుబ్రహ్మణ్యం

(గతసంచిక తరువాయి)

తాళ్ళపాక అన్నమయ్యకు చింతచెట్టుకు అవినాభావసంబంధమేదో చిన్ననాటి నుండి యున్నది. తాళ్ళపాకలోని చింతచెట్టు, తిరుమలలోని చింతచెట్టు అన్నమయ్య యను రాగానికి నోచుకొన్నవి! వానిదెంతటి భాగ్యమో! 'చింత'ను గూర్చిన కీర్తన:
(అన్న-అధ్యా-307 రేకు)

గుండక్రియ

కోటికిఁబడగ యెత్తి కొంకనేల?
యీటులేని పదమెక్కి ఇఁకనేల చింత
॥పల్లవి॥

అన్నమయ్య స్మార్తుడై తాళ్ళపాకలో నేచింతలులేక చిదానందమూర్తియై బాల్యమున నాడుకొన్న చింత! వైష్ణవుడై తిరుమలలో చిదానందానుభవమున స్వామితో మాట్లాడుకొన్న చింత! రెండుచింతల కెంత భేదము!

చింతచెట్టు అన్నమయ్య భగవద్భక్తి ప్రేరణమునకునైన చింతనమునకు సంకేతమేమో! శ్రీకైవల్యపదంబు చేరుటకునై 'చింతించెదన్' అని బమ్మెర పోతనామాత్యుడు. అన్నమయ్య, పోతన యించుమించుగా సమకాలికులే! ఆ యిరువురికి నీ

"అచ్చపు వరదాళ్ళు బంచ్చి కేశవులు"
— అసలురూపమేమి తిరుమలేశ?

పెట్టినది నొసలను పెద్దపెద్ద తిరుమణి
కట్టినది మొలఁ జిన్నకొపీనము
పట్టినది శ్రీహరి పాదపద్మమూలము
యెట్టయినా మాకు మేలే యింక నేల
చింత ॥కో॥

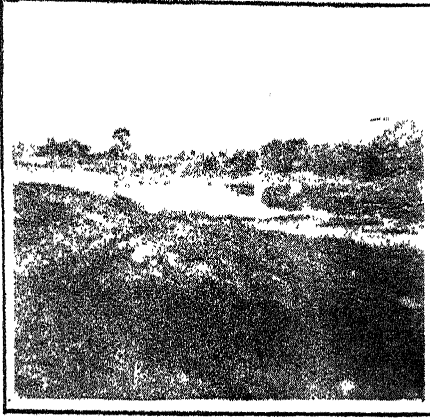
చిక్కినాలో నైనది శ్రీవైష్ణవధర్మము
తొక్కినది భవముల తుదిపదము
యెక్కినది హరిభక్తి యిది పట్టపేనుఁగ
యెక్కువ కెక్కువేకాక యింకనేల
చింత ॥కో॥

చిత్తములో నిండినది శ్రీపతి రూపము
హత్తినది వైరాగ్యమాత్మధనము
యెత్తలఁ జూచిన మాకు నిదివో
శ్రీవేంకటేశుఁ
డెత్తి మముఁగావఁగాను యింక నేల
చింత ॥కో॥

చింతనమే దైవభక్త్యుపాసనకు అవలంబము. ఆత్మజ్ఞానప్రాప్తికై 'శ్రోతవ్యో' మంతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః, అను శ్రుతిచేతశ్రవణ, మనన, నిదిధ్యాసములనెడు త్రివిధసాధనములు విధింపబడియున్నవి. నిదిధ్యాసయన చింతించుటయని బృహదారణ్యకశ్రుతి. చింతించెదన్ అనగా ధ్యానించెదన్ అని భావము. ఇది బాహ్యభక్తి, అనన్యభక్తి, ఏకాంతభక్తి అని మూడు విధాలు- బాహ్యభక్తి పరజ్ఞానము కల్గించును. అనగా తన కంటే యధికుడు పరమేశ్వరుడున్నాడను జ్ఞానము. అనన్యభక్తి అపరోక్షజ్ఞానమునకు మూలం. అనగా తనకు ఈశ్వరునకు భేదము లేదనుజ్ఞానము. ఏకాంతభక్తి పరమానందానుభవము కల్గించును. ఇదే దివ్యజ్ఞానం.

పోతన్నగారిది ఏకాంతభక్తి శ్రీకృష్ణ పరబ్రహ్మమును గూర్చి విచారించుట సూచింపబడినది. మహాభాగవత పఠన పాఠనములు బ్రహ్మజిజ్ఞాసచేయుట వంటిదని. ధ్వని బ్రహ్మసూత్ర జిజ్ఞాసాధికరణము 'అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా' (కర్తవ్యా) అను బ్రహ్మసూత్రమిచ్చట నర్థాక్షిప్తము. ఈ విధముగ బ్రహ్మజ్ఞానం కొరకు విచారము చేయుటయే పోతన్నగారు "చింతించుట" లోని పరమార్థము. శ్రవణ, మనన, నిదిధ్యాసములు చేయబడిన పిమ్మట ఆత్మదర్శనము కలుగుననిభావము. అది 'చింత' వలననే సాధ్యము.

కావున పోతన్నగారివలెనే బ్రహ్మజ్ఞానమునకై 'చింత' నముచేయుట అన్నమయ్యకు సహజముగా లభించినది చిన్ననాటనే. అందుకే చింతచెట్టును తాను దర్శించినపుడెల్లను చింతనమును హెచ్చరించి అన్నమయ్యను బ్రహ్మజిజ్ఞాసోన్ముఖు నొనర్చి ఆత్మదర్శనము చేయించి శ్రీకైవల్యసాధనకు శ్రీనివాస చరణారవింద సంకీర్తనాభిరతునిగావించినదనుటలో సందియములేదు. అందువల్ల అన్నమయ్య తొల్త ఆధ్యాత్మిక చింతనమున పరవశించి యా యనుభవమును మేళవించి ఆధ్యాత్మిక సంకీర్తనములను **శ్రీవారికి నివేదించి**

చక్రతీర్థము (చక్రాలమడుగు)

నాడనుట సత్యమని తోచును. ఆతర్వాతనే వైష్ణవభక్తిమార్గమునకు ముఖ్యసోపానములగు

'శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః
స్మరణం పాదసేవనం।
అర్చనం వందనం దాస్యం
సఖ్యమాత్మనివేదనమ్ ॥

లను అధిరోహించి శృంగార రసాకృష్టచేతస్కుడై నిసర్గాదిభక్త్యుపాయములలో సమారోపభక్తిని బొంది తాను నాయికయై స్వామియందు నాయకత్వమారోపించుకొని శృంగార సంకీర్తనాంబుధి నోలలాడిన మహానుభావుడు.

ఈ పద్యమున కడపటి రెండు పాదములతో 'తాలపాకన్న' తాలపాక+అన్న చెన్నకేశవుడు "తలపగన్నన" తలపగ+అన్నన=తలంపగా అన్నన అని యర్థము గ్రహింపవచ్చును.

6. పద్యము :—

చక్రతీర్థమునందు శంఖుతీర్థమునందు
జలకాలు చేసిన తొలగు అఘము

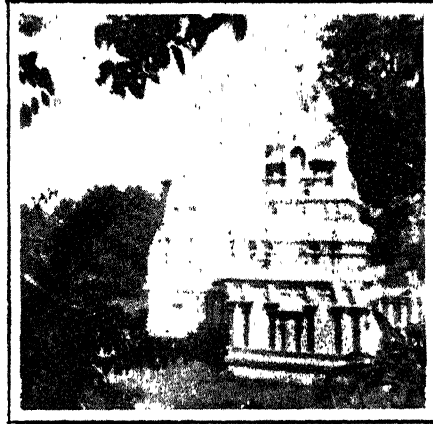
పక్షితీర్థము (పాదికాల్వ)

ఇంద్రతీర్థంబున చంద్రతీర్థంబున
మునిగిలేచిన జీవముక్తి కలుగు
బ్రహ్మతీర్థంబున పక్షితీర్థంబున
తానమాడిన పోవు తాపమెల్ల
లక్షితీర్థంబున పక్షితీర్థంబున
గుంకగా శుభములుకోటిసేయు

కొలచియున్నవి తీర్థములుకూడివుండు
దైవమునీవంచు కోరికలు దీర్తువంచు
అమ్మచెప్పెను తాలపాకన్న తలవ
గన్నన్నవరదాలు బుచ్చి చిన్నకేశాలు.

సవరించిన పద్యము:-

చక్రతీర్థమునందు శంఖు తీర్థమునందు
జలకాలు చేసిన తొలగు నఘము
ఇంద్రతీర్థంబున చంద్రతీర్థంబున
మునిగిలేచిన జీవముక్తి కలుగు

చంద్రతీర్థము (అగస్త్యేశ్వరాలయం)

బ్రహ్మతీర్థంబున పక్షితీర్థంబున
తానమాడిన పోవు తాపమెల్ల
లక్ష్మీతీర్థంబున పక్షితీర్థంబున
గ్రుంకగా శుభములు కోటిసేయు
కొలచియున్నవి తీర్థముల్ కూడియుండు
దేవుండై నీవె కోర్కెలు తీర్తువంచు
అమ్మచెప్పెను తాలపాకన్న : తలవ
గన్నన వరదాళ్ళుండు బుజ్జిన్న కేశ !

ఈ పద్యమునందలి తీర్థములు, వానిని గూర్చి నేడు వ్యవహారమున నుండు పేర్లు, వాని వివరాలు :

1. చక్రతీర్థము :—

ఇదిరాజంపేట సమీపంలో "చక్రాలమడుగు" అను పేర పిలువబడుచున్నది.

శంఖుతీర్థము (ఆడుపూరుగుహ)

2. శంఖుతీర్థము :—

ఇది నందలూరు సమీపంలో ఆడుపూరు గుహక్రింద నేడు చెయ్యేటిలోని మడుగుగా చెప్పబడుచున్నది. ఇచ్చట శంఖలిఖితులను మునికుమారులకు శాపవిమోచనమై హస్తప్రాప్తి కల్గినదట. అందువల్లనే ఆ నదికి బాహుద, చెయ్యేరు అను పేర్లు కల్గినవి.

3. ఇంద్రతీర్థము :—

ఇదిరాజంపేట తాలూకాలో ఆకేపాడు గ్రామానికి పోవుదారిలో హస్తవరం గ్రామం (కాపువారున్నది) ఉత్తరదిక్కున ఆలయముంది. ఆ దేవుడు తిరుపాలక స్వామి (త్రిపాలకస్వామి- ఇంద్రుడట; త్రిలోక పాలకుడు విష్ణువు) ఈనాడీ దేవుని పెరు మాళ్ళస్వామి అంటున్నారు. ఆలయం చోళ వాస్తుశిల్పాన్ని బోలినది. గర్భాలయం సగముపైగ పడిపోయినది. విగ్రహంలేదు. దాన్నిదొంగలు త్రవ్వి పడద్రోసి పోగా 1982 జనవరిలో దానిని రాజంపేట తహసీలు దారు కడప మ్యూజియంకు చేర్చినారని స్థానికులు చెప్పారు. ఆలయసమీపంలో నేడెట్టి తీర్థములేదు. కాని, పూర్వమొక

లక్ష్మీతీర్థము (పాటిదిబ్బ-అగస్త్య)

కోనేటి బావి యుండినదట. నేడచట కన్నడునది పంటపొలము. ఆ వూరికి తూర్పున శివాలయముంది. చిన్నగుడి. ప్రాచీనం.

4. చంద్రతీర్థము :—

ఇది రాజంపేట నందలూరు నడుమ రహదారిలోనున్న గుండ్లూరునకు తూర్పుగా చెయ్యేటి యొడ్డున నున్నది. ఆలయం అన్నపూర్ణాసహిత అగస్త్యేశ్వరస్వామిది. ఊరికి దక్షిణాన లక్ష్మీనారాయణస్వామి ఆలయం. రెండును ప్రాచీనములు. అగస్త్యేశ్వరాలయంలో ప్రతి కార్తికమాసమునందు మూడవసోమవారమునగాని, పూర్ణిమకు గాని, ఆ శివలింగముపై చంద్రరేఖనుండి (లింగాగ్రంనుండి) నీరు చెమ్మగిల్లిజాలువారును! గర్భాలయంలో సుమారు రెండడుగులలోతు నీరూరును. ఆనీరంతర్ముఖంగా ప్రవహించి చెయ్యేటిలోని మడుగునకు చేరునట! నేడామడుగుచెయ్యేటిలోలేదు. పూడిపోయినది. ఆ నీరు యేటియిసుకలో నింకి పోవుచున్నది. గుండ్లూరు చుట్టుగ్రామ వాసులకెల్లర కావృత్తాంతము ప్రతివత్సరము దర్శనీయమట. ఈవృత్తాంతమెల్ల ఆ స్వామి అర్చకులు శ్రీ చేపాటి తంబళ్ళ వీరయ్యగారు చెప్పి స్టేటుమెంటు వ్రాయించిఇచ్చినారు.

5. బ్రహ్మతీర్థం :—

పరశురాముని బ్రహ్మహత్యాదోషము పోగొట్టిన "హత్యరాలమడుగు" చెయ్యేటిలోని మడుగే. పరశురామక్షేత్రములోని త్రేతేశ్వరుని సన్నిధితో నున్న ఇది పురాణప్రసిద్ధి కలది.

6. పక్షితీర్థం :—

ఇది నెల్లూరుజిల్లా రాపూరుతాలూకలోనిది. పెంచలకోన నరసింహస్వామి క్షేత్రానికి తాళ్ళపాకనుండి పోవుమార్గాన కొండమీద "తొట్లు" అనుచోటునకు సమీపంలో నాల్గు నీటి గుండములున్నవట! వానికడకు పోవుట కష్టము. వానిపైనెప్పుడు పక్షులు తిరుగాడుచుండునట! ఆ క్షేత్రమునకు పోయివచ్చు యాత్రికులు దూరమునుండి చూచిమ్రొక్కుదురట! ఇటువంటిది చెంగల్పట్టు జిల్లాలో మహాబలిపురము సమీపమందు "తిరుక్కళిగుండ్రం"లో కలదు. అచ్చట పక్షులువచ్చి దైవప్రసాదము స్వీకరించి పోవుట జగత్ప్రసిద్ధము.

చెన్నకేశవాలయం (తాళ్ళపాక)

చెన్నకేశవాలయం (టంగుటూరు)

శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ ఆలయం (గుండ్లూరు)

7. లక్ష్మీతీర్థం :—

ఇది తాళ్ళపాకలోని చెన్నకేశవాలయానికి ఉత్తరదిక్కున, శివాలయానికి పశ్చిమమున "పాటిగడ్డ"కు ఉత్తరమున అగడ్త వుంది. దాని కీశాన్యముగా నొక కొలనుండేదట. నేడా అగడ్త పూడిపోయింది. అంతా పొలము. పాటిగడ్డపై నడుమువరకు విరిగినది, పద్మాసనముతో లక్ష్మీదేవి శిలావిగ్రహము పూడుకొనియున్నది. ఆమూర్తి శిల దొరవిరుపురంగు. అచటనే బోయమూర్తులున్న నిలువుబండల్నువి. ఆ పాటిగడ్డయే పూర్వపు లక్ష్మీఆలయమేమో, పరిశీలింపవలెను. సమీపంలోని చెయ్యేరినుండి అగడ్తలోకి గారతో కట్టిన కాలువ గుండ్రని సొరంగమున్నట్టు ఇటీవల ఆచూపుచాయలో త్రవ్విన బావులవలన తెలియుచున్నది. ఆ బావులు తాళ్ళపాకలోని శ్రీ రంపాటి చెన్నయ్య, శ్రీ ఆళ్ళగడ్డ రంగరాజుగార్లవి.

ఇటువంటి కాల్వలు చెయ్యేటినుండి నీటి పారుదలకు ప్రజోపయోగమునకు క్రీ. శ. 1268 నాటికే యచ్చటి పాలక ప్రభువులు కట్టించినట్లు పొత్తపి శాసనములనుండి తెలియనగును. ఈక్రింది వ్రాతనుపరిశీలింపుడు;
Lakshmi Theertham-river channels from Cheyyeru (Bahuda). This matter is taken from బమ్మెరపోతరాజ విజయము.

"From this date (1268) The Pottapi Country as was already the case with all the tract corresponding to the Taluks of Jammalamadugu, Proddutur, Cuddapah, Kamalapuram and probably, Pulivendla, fell into the hands of Ambadeva who had temporarily usurped the Kakatiya crown. He ruled this part of the territory from Vallur, some ten mills west of Cuddapah and the Administrative Divisions were the Gandikota sima, the Mulikinadu, Renadu, and in the east of the District, the Sakili, Yeruva and Pottapi Divisions. During the time of Ambadeva, a land survey of Pottapinadu was carried out under the direction of his subordinate Peddinayaka and a river channel was constructed at Lebaka. A flood bank was also thrown up to prevent the waters of the Cheyyer inundating a temple at Attirala. Prataparudra was the Kaka-

tiya king who succeeded to the throne at Warangal after the death or downfall of the usurper Ambadeva."

8. పక్షితీర్థము :—

ఇది మరియొకటి. నడిగడ్డఅగ్రహారం సమీపంలో నుండివచ్చు నీటిపాయ చెయ్యేటిలో కలయుచోట మడుగున్నది. దీన్ని నేడు పాచికాల్వ అంటున్నారు. పక్షితీర్థం పాచికాల్వయైందేమో ! దీని యొడ్డున పురాతనమైన వినాయకుని గుడి యున్నది.

ఈ చెప్పిన తీర్థాలన్నింటిలో నొక్క పక్షితీర్థము పెంచలకోనకు పోవుదారిలోనిది. తక్క తక్కినతీర్థములన్నీ తాళ్ళపాకకు సమీపంగా సుమారు మూడు, నాలుగు మైళ్ల లోపున నున్నవే. వీనిని మనము దర్శింపవచ్చును.

7. పద్యము-

శంఖచక్రగదా శార్ఙ్గకోదండ హస్త
అఖిల దీన జనావాభయహస్త
దివ్యమణి కిరీటదీప్తి గులక ......
....
....
(ఈపద్య మసంపూర్ణము)

సవరించిన పద్యము-

శంఖచక్రగదాసి శార్ఙ్గకోదండాప్త !
అఖిలదీనావనా ! అభయహస్త !
దివ్యమణి కిరీట దీప్తి గులక........
....
... .

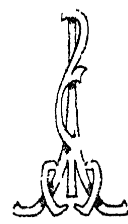
ఈ పద్యమున విష్ణుమూర్తిని వర్ణించినట్లునది. చెన్న కేశవుడు చతుర్భుజుడు. రెండుచేతుల శంఖచక్రములు, కుడిచేయి అభయహస్తము, ఎడమచేత, గద కల్గినవాడు. విష్ణువుయొక్క పంచాయుధములు వర్ణించిన దీ పద్యం. చెన్న కేశవ, వేంకటేశ్వర విష్ణుమూర్తుల యభేదాత్మకమైన వర్ణన మీ పద్యము సూచించుచునని తలంతును. ఏమో! ఈ శతక పద్యములం దేయే విశేషాంశములు అన్నమయ్య చెప్పియుండెనో! మరొకచో తక్కినవి లభింపవా ? మన సాహిత్యసరస్వతి కాయదృష్టమున్నదా? కాలమే దానికి సమాధాన మీయ వలెను. సాహిత్యపరిశీలకులందులకు పరిశ్రమింతురు గాక. ఈ శతకపద్యాలలోని కథాంశములు, విశేషములు చిన్నన్నగారి 'అన్నమాచార్య చరిత్ర' లోలేవు.

లభించిన ఈశతకపద్యములందలి కొన్ని విశేషములు నేనూహించినవి తెల్పుచున్నాను.

అన్నమయ్యకు అమ్మమాటవేదవాక్కు. అమ్మయే లక్ష్మీదేవి. అమ్మణ్ణి, అలిమేలు మంగ. 'అమ్మపంపెను' 'అమ్మచెప్పెను' అమ్మచూపెను, "అమ్మ పెట్టెను" అని ప్రతి పద్యమునందు "అమ్మ" ప్రసక్తి ప్రశంసనీయముగనున్నది. వేంకటేశ్వర శతకంలో అలమేలుమంగమ ప్రసక్తియున్నదిగదా ! అట్లే యీ చెన్న కేశవశతక మందలి పద్యములన్నియు "అమ్మ" ప్రసక్తితో నుండియేయుండును. "అమ్మ" అన్నమయ్య జనని లక్కమాంబ ప్రసక్తియున్నను తప్పుకాదు. ఏలయన తన చిన్ననాడు శ్రీ చెన్న కేశవుని మహిమావిశేషములను, అనాడు జరుగుచున్న మహోత్సవ విశేషాలను తల్లి చంకకెత్తుకొని తనకు చూపి, చెప్పినదగుటచేతను, వానిని అన్నమయ్య బాల్యమున చూచిన వాడగుటచేతను, ఆ దృశ్యము లట్లే తన హృదయపీఠముపై నెలకొనియున్నందున వానినిపద్యాలలోచెప్పినాడు. ఆ చిన్ననాటి భావా లీ శతకపద్యాలలో బొదువుకొన్నవి. ఈ పద్యములు అన్నమయ్య సహజపాండితికి ప్రారంభదశలోనివి. అందువలన నీ పద్యములు బాలుని తొక్కుపల్కులలో (బాలభాష) పల్కినట్లున్నవి. ఆనాటి అన్నమయ్య బాలుడే ! అన్నమయ్య తిరుమల చేరి వేంకటేశ్వర శతకము చెప్పెడునాటికి కొంతవఱకు భాషా వధూటి వశమైనది కావున నా పద్యరచన పటిమ నందుకొన్నది. అహోబిలము చేరి శాస్త్రవిజ్ఞానపథమున నడుగిడిన నాటికి వాణి పూర్తిగా అన్నమయ్యకు వశం వదయై, ద్విపదరామాయణాది పద రచనములందు ప్రతిభావ్యుత్పత్తులను చేకూర్చినది. భక్తితత్త్వమహిమాతిశయమున బల్కినదెల్ల నమృత కావ్యమై విలసిల్లినది. అన్నమయ్య రచనమేదియైనను 'చక్కెర బొమ్మ'. అలతి యలతి పదముల నడుగుల నడయాడు జానుతెలుగుపలుకుల బాల. టెంకణాదిత్యుడన్న జానుతెలుగుపలుకుల కాణాచి మా అన్నమయ్య నడయాడిన రాజువారిసీమ.

అన్నమయ్యకు శతక రచన బాల్యంలోనే యలవడినందునను, సీసపద్యలక్షణము సులువుగా నబ్బినందున తర్వాత నాతని పద రచనమునకెంతయో తోడ్పడినది. సీస పద్యలక్షణములు అన్నమయ్య పద రచనమున స్పష్టముగా మనము దర్శింపవచ్చును.

ఈ వ్యాసమునందలి తీర్థములు వానిని గూర్చి నేడు వ్యవహారములో నుండుపేర్లు, అవి ఎచ్చట గలవో సూచించిన తాళ్ళపాకలోని వృద్ధులు శ్రీ జంగా సుబ్బయ్య, శ్రీ గూడూరు రంగరాజుగార్లు, మరికొందరు పెద్దలు. వీరందరికి కృతజ్ఞతలు.

పదకొండవ అధ్యాయం
విశ్వరూపసందర్శనయోగం

అర్జున ఉవాచ:

మదనుగ్రహాయ పరమం గుహ్య మధ్యాత్మసంజ్ఞితమ్।
యత్త్వయోక్తం వచస్తేన మోహోఽయం విగతో మమ॥

అర్జునుడు: నామీద దయతలచి అతి రహస్యమూ, ఆత్మజ్ఞాన సంబంధమూ అయిన విషయాలన్నిటినీ ఉపదేశించావు. దానితో నా అజ్ఞానమంతా అంతరించింది.

భవాప్యయౌ హి భూతానాం శ్రుతౌ విస్తరశో మయా।
త్వత్తః కమలపత్రాక్ష మాహాత్మ్యమపి చావ్యయమ్॥

కృష్ణా! సమస్త భూతాల చావుపుట్టుకల గురించి అఖండమైన నీ మాహాత్మ్యం గురించి నీ నుంచి వివరంగా విన్నాను.

ఏవమేతద్యథాఽఽత్థ త్వం ఆత్మానం పరమేశ్వర।
ద్రష్టుమిచ్ఛామి తే రూపం ఐశ్వరం పురుషోత్తమ॥

పరమేశ్వరా! నిన్ను గురించి నీవు చెప్పిందంతా నిజమే. పురుషోత్తమా! ఈశ్వర సంబంధమైన నీ విశ్వరూపాన్ని సందర్శించాలని నా అభిలాష.

పశ్యాదిత్యాన్ వసూన్ రుద్రాన్ అశ్వినౌ మరుతస్తథా।
బహూన్యదృష్టపూర్వాణి పశ్యాశ్చర్యాణి భారత!॥

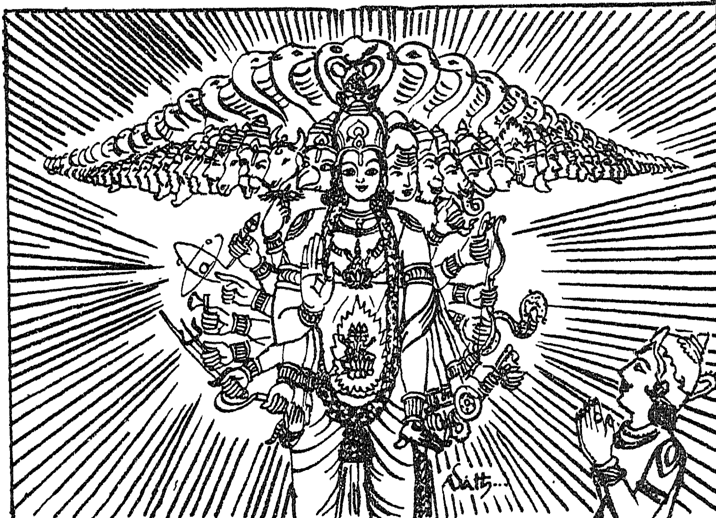
అర్జునా! ఆదిత్యులను, వసువులను, రుద్రులను, అశ్వినీ దేవతలను, మరుత్తులను చూడు. అలాగే ఇదివరకు ఎప్పుడూ కనీ వినీ ఎరుగని వింతలను వీక్షించు.

ఇహైకస్థం జగత్కృత్స్నం పశ్యాద్య సచరాచరమ్।
మమ దేహే గుడాకేశ! యచ్చాన్యద్ద్రష్టుమిచ్ఛసి॥

అర్జునా! నా శరీరంలో ఒకే భాగంలోవున్న చరాచరాత్మకమైన సకల ప్రపంచాన్నీ సందర్శించు. నీవింకా చూడ దలచినదంతా ఈ దేహంలోనే అవలోకించు.

న తు మాం శక్యసే ద్రష్టుం అనేనైవ స్వచక్షుషా।
దివ్యం దదామి తే చక్షుః పశ్య మే యోగ మైశ్వరమ్॥

నీ కళ్ళతో నన్ను నీవు చూడలేవు. నీకు దివ్యదృష్టి నిస్తున్నాను; దానితో నా విశ్వరూపం చూడు.

శ్రీమద్భగవద్గీత

(సీరియల్)

వ్యాఖ్యాత:

శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి

మన్యసే యది తచ్ఛక్యం మయా ద్రష్టుమితి ప్రభో!
యోగీశ్వర! తతో మే త్వం దర్శయాత్మానమవ్యయమ్॥

ప్రభూ! యోగీశ్వరా! నీ విశ్వరూపాన్ని సందర్శించడం నాకు సాధ్యమని నీవు భావిస్తే నిత్యమైన నీ స్వరూపం నాకు చూపించు.

శ్రీ భగవానువాచ:

పశ్య మే పార్థ! రూపాణి శతశోఽథ సహస్రశః।
నానావిధాని దివ్యాని నానావర్ణాకృతీని చ॥

శ్రీ భగవానుడు: పార్థా! అనేక రంగులతో అనేక ఆకారాలతో ఎన్నో విధాలుగా వందలకొద్దీ, వేలకొద్దీ వున్న నా దివ్యరూపాలను చూడు.

సంజయ ఉవాచ:

ఏవముక్త్వా తతో రాజన్! మహాయోగేశ్వరో హరిః।
దర్శయామాస పార్థాయ పరమం రూపమైశ్వరమ్॥

సంజయుడు: ధృతరాష్ట్రమహారాజా! మహాయోగీశ్వరుడైన శ్రీకృష్ణభగవానుడు అలా చెప్పి అర్జునుడికి శ్రేష్ఠమైన తన విశ్వరూపం చూపించాడు.

అనేకవక్త్రనయనం అనేకాద్భుత దర్శనమ్।
అనేకదివ్యాభరణం దివ్యానేకోద్యతాయుధమ్॥

దివ్యమాల్యామ్బరధరం దివ్యగంధానులేపనమ్।
సర్వాశ్చర్యమయం దేవం అనన్తం విశ్వతోముఖమ్॥

ఆ రూపం అనేకముఖాలతో, నేత్రాలతో, అద్భుతదృశ్యాలతో, దివ్యాభరణాలతో, ఎక్కుపెట్టిన పెక్కుదివ్యాయుధాలతో,

దివ్యపుష్పమాలలతో, దివ్యవస్త్రాలతో, దివ్యగంధాలతో, మహైశ్చర్యకరం, దేదీవ్యమానం, అనంతం, విశ్వతోముఖమూ అయి విరాజిల్లుతున్నది.

దివి సూర్యసహస్రస్య భవేద్యుగపదుత్థితా।
యది భాస్సదృశీ సా స్యాత్ భాస స్తస్య మహాత్మనః ॥

ఏకకాలంలో ఆకాశంలో వేయిమంది సూర్యులు వెలు వడితే కలిగే కాంతి ఆ మహాత్ముడి విశ్వరూప తేజస్సుకు సాటి కావచ్చు.

తత్రైకస్థం జగత్కృత్స్నం ప్రవిభక్తమనేకధా।
అపశ్య ద్దేవదేవస్య శరీరే పాండవ స్తథా ॥

అప్పుడు అర్జునుడు దేవదేవుడి దేహంలో ఒకేచోట, ఎన్నోవిధాలుగా విభజింపబడివున్న సమస్త ప్రపంచాన్నీ సందర్శించాడు.

తత స్స విస్మయావిష్టో హృష్టరోమా ధనంజయః।
ప్రణమ్య శిరసా దేవం। కృతాఞ్జలిరభాషత ॥

అనంతరం అర్జునుడు ఆశ్చర్యచకితుడై శరీరం పులక రింపగా భగవంతుడికి తలవంచి నమస్కరించి చేతులు జోడించి ఇలా అన్నాడు.

అర్జున ఉవాచ:

పశ్యామి దేవాం స్తవ దేవ! దేహే
సర్వాం స్తథా భూత విశేషసంఘాన్।
బ్రహ్మాణమీశం కమలాసనస్థం
ఋషీంశ్చ సర్వానురగాంశ్చ దివ్యాన్ ॥

అర్జునుడు: దేవా! నీ దేహంలో సమస్త దేవతలనూ చరాచర జగత్తునూ, కమలాసనంలో వున్న బ్రహ్మనూ, సర్వ ఋషులనూ దివ్యసర్పాలనూ, చూస్తున్నాను.

అనేక బాహూదరవక్త్రనేత్రం
పశ్యామి త్వాం సర్వతోఽనంత రూపమ్।
నాంతం న మధ్యం న పున స్తవాదిం
పశ్యామి విశ్వేశ్వర! విశ్వరూప ॥

విశ్వేశ్వరా! విశ్వరూపా! ఎన్నో భుజాలు, కడుపులు, ముఖాలు, కళ్ళు కలిగిన నీ అనంతరూపాన్ని అంతటా చూస్తు న్నాను. నీ తుదీ, మొదలూ, మధ్యా మాత్రం నాకు కాన రావడం లేదు.

కిరీటినం గదినం చక్రిణం చ
తేజోరాశిం సర్వతో దీప్తిమంతమ్।
పశ్యామి త్వాం దుర్నిరీక్ష్యం సమంతాత్
దీప్తానలార్కద్యుతి మప్రమేయమ్ ॥

కిరీటం, గద, చక్రం, ధరించి దశదిశలా కాంతిపుంజం లాగ వెలుగొందుతూ, చూడడానికి సాధ్యపడకుండా సూర్యాగ్ని కాంతికి సమానంగా ప్రజ్వలిస్తున్న అంతూ దరీలేని నిన్ను అంతటా చూస్తున్నాను.

త్వమక్షరం పరమం వేదితవ్యం
త్వమస్య విశ్వస్య పరం నిధానమ్।
త్వమవ్యయశ్శాశ్వతధర్మగోప్తా
సనాతన స్త్వం పురుషో మతో మే ॥

నీవు తెలుసుకోదగ్గ పరబ్రహ్మవనీ, సమస్త జగత్తుకీ ముఖ్యాధారమైన వాడవనీ, నాశనంలేనివాడవనీ, సనాతన ధర్మసంరక్షకుడవనీ, పురాణపురుషుడవనీ నేను భావిస్తున్నాను.

అనాదిమధ్యాంత మనంతవీర్యం
అనంతబాహుం శశిసూర్యనేత్రమ్।
పశ్యామి త్వాం దీప్తహుతాశ వక్త్రం
స్వతేజసా విశ్వమిదం తపంతమ్ ॥

ఆదిమధ్యాంతాలు లేనివాడవు, అపరిమితమైన సామర్థ్యం కలవాడవు, ఎన్నో చేతులు కలిగినవాడవు, చంద్రసూర్యులు కన్నులుగా కలవాడవు, ప్రజ్వలిస్తున్న అగ్నిలాంటి ముఖం కలవాడవు, నీ తేజస్సుతో ఈ జగత్తునంతటిని తపింపజేస్తున్న వాడవు అయిన నీవు నాకు సాక్షాత్కరిస్తున్నావు.

ద్యావాపృథివ్యో రిద మంతరం హి
వ్యాప్తం త్వయైకేన దిశ శ్చ సర్వాః।
దృష్ట్వాద్భుతం రూప ముగ్రం తవేదం
లోకత్రయం ప్రవ్యథితం మహాత్మన్ ॥

మహాత్మా! భూమికీ ఆకాశానికీ మధ్యవున్న ఈ ప్రదే శమూ, దశదిశలూ నీతో నిండివున్నాయి. అద్భుతం, అతి భయంకరం అయిన నీ ఈ విశ్వరూపంచూసి మూడులోకాలూ గడగడ వణకుతున్నాయి.

అమీ హి త్వాం సురసంఘా విశంతి
కేచిద్భీతా ప్రాంజలయో గృణంతి।
స్వస్తీ త్యుక్త్వా మహర్షి సిద్ధసంఘాః
స్తువంతి త్వాం స్తుతిభిః పుష్కలాభిః ॥

ఈ దేవతాసమూహాలు నీలో ప్రవేశిస్తున్నాయి. కొంత మంది భీతితో చేతులు జోడించి నిన్ను స్తుతిస్తున్నారు. మహర్షుల, సిద్ధుల సమూహాలు మంగళవాక్యాలు పలికి సంపూర్ణ స్తోత్రాలతో నిన్ను పొగడుతున్నారు.

రుద్రాదిత్యా వసవో యే చ సాధ్యాః
విశ్వేఽశ్వినౌ మరుతశ్చోష్మపాశ్చ।
గన్ధర్వయక్షాసురసిద్ధసంఘాః
వీక్షంతే త్వాం విస్మితాశ్చైవ సర్వే ॥

రుద్రులు, ఆదిత్యులు, వసువులు, సాధ్యులు, విశ్వే దేవతలు, అశ్వినీదేవతలు, మరుత్తులు, పితృదేవతలు, గంధర్వ

యక్షసిద్ధ అసురసంఘాలు- వీళ్లంతా నిన్ను విస్మయంతో వీక్షిస్తున్నారు.

రూపం మహత్తే బహువక్త్రనేత్రం
మహాబాహో! బహుబాహూరుపాదమ్।
బహూదరం బహుదంష్ట్రాకరాలం
దృష్ట్వా లోకాః ప్రవ్యథితాస్తథాఽహమ్॥

మహాబాహో! ఎన్నో ముఖాలు, కళ్లు, చేతులు, తొడలు పాదాలు, కడుపులు, కోరలతో భయంకరంగావున్న నీ రూపం చూసి లోకులంతా ఎంతో భయపడుతున్నారు; అలాగే నేనూ భయపడుతున్నాను.

నభస్స్పృశం దీప్త మనేకవర్ణం
వ్యాత్తాననం దీప్త విశాలనేత్రమ్।
దృష్ట్వా హి త్వాం ప్రవ్యథితాంతరాత్మా
ధృతిం న విందామి శమం చ విష్ణో॥

ఆకాశాన్ని అంటుతూ, అనేకరంగులతో ప్రకాశిస్తూ నోళ్లు విప్పి, ఉజ్జ్వల విశాలనేత్రాలతో వున్న నిన్ను చూసి ఎంతో భయపడిపోయిన నేను ధైర్యం, శాంతిపొందలేకపోతున్నాను.

దంష్ట్రాకరాలాని చ తే ముఖాని
దృష్ట్వైవ కాలానలసన్నిభాని।
దిశో న జానే న లభే చ శర్మ
ప్రసీద దేవేశ! జగన్నివాస!॥

కోరలతో భయంకరంగా ప్రళయకాలంలోని అగ్నిలాగ కానవస్తున్న నీ ముఖాలు నాకు దిక్కుతోచకుండా చేశాయి. దేవేశా! జగన్నివాసా! దిగులు పడివున్న నన్ను అనుగ్రహించు.

అమీ చ త్వాం ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాః
సర్వే సహైవావనిపాలసంఘైః।
భీష్మో ద్రోణస్సూతపుత్ర స్తథాఽసౌ
సహాస్మదీయై రపి యోధముఖ్యైః॥

వక్త్రాణి తే త్వరమాణా విశంతి దంష్ట్రాకరాలాని భయానకాని।
కేచిద్విలగ్నా దశనాంతరేషు సందృశ్యంతే చూర్ణితై రుత్తమాంగైః॥

ఎంతోమంది రాజులతోపాటు ఈ ధృతరాష్ట్రుడి పుత్రులు, భీష్ముడు, ద్రోణుడు, కర్ణుడు, అలాగే మనపక్షానికి చెందిన ప్రముఖయోధులూ వాడి కోరలతో భయంకరాలైన నీ నోళ్ళలోకి వడివడిగా ప్రవేశిస్తున్నారు. వాళ్ళలో కొంతమంది నీ పళ్ళసందులో ఇరుక్కుపోయి పొడి అయిపోతున్న తలలతో కనిపిస్తున్నారు.

యథా నదీనాం బహవోఽంబువేగాః సముద్రమే వాభిముఖా ద్రవంతి।
తథా తవామీ నరలోకవీరాః విశంతి వక్త్రా ణ్యభివిజ్వలంతి॥

అనేక నదీ ప్రవాహాలు సముద్రంపైపు వేగంగా పరుగెత్తుతున్నట్లే ఈ నరలోక వీరులంతా ప్రజ్వలిస్తున్న నీ ముఖంలో ప్రవేశిస్తున్నారు.

యథా ప్రదీప్తం జ్వలనం పతంగాః
విశంతి నాశాయ సమృద్ధవేగాః।
తథైవ నాశాయ విశంతి లోకాః
తవాపి వక్త్రాణి సమృద్ధవేగాః॥

చావుకోసం మిడతలు మిక్కిలి వేగంగా మండుతున్న అగ్నిలో ప్రవేశించినట్లే, నశించడం కోసం మహావేగంగా నీ నోళ్ళలో ఈ ప్రజలంతా ప్రవేశిస్తున్నారు.

లేలిహ్యసే గ్రసమాన స్సమంతాత్
లోకాన్సమగ్రాన్వదనైర్జ్వలద్భిః।
తేజోభిరాపూర్య జగత్సమగ్రం
భాస స్తవోగ్రాః ప్రతపంతి విష్ణో!॥

విష్ణుమూర్తీ! మండుతున్న నీ నోళ్ళతో ఈ సర్వలోకాలనూ మింగుతూ రుచి చూస్తున్నావు. జగత్తునంతటినీ నీ తేజస్సుతో నింపి, తీవ్రమైన కాంతితో దాన్ని తపింపచేస్తున్నావు.

ఆఖ్యాహి మే కో భవా నుగ్రరూపో
నమోఽస్తు తే దేవవర! ప్రసీద।
విజ్ఞాతు మిచ్ఛామి భవంత మాద్యం
న హి ప్రజానామి తవ ప్రవృత్తిమ్॥

దేవదేవా! ఉగ్రరూపంలో వున్న నీ వెవరవో చెప్పు. నీకు నమస్కారం. నన్ను అనుగ్రహించు. ఆదిపురుషుడవైన నిన్ను గురించి తెలుసుకోదలచాను. నీ ప్రవృత్తి నాకు అర్థం కావడంలేదు.

శ్రీ భగవానువాచ:

కాలోఽస్మి లోకక్షయకృత్ప్రవృద్ధో
లోకాన్సమాహర్తు మిహ ప్రవృత్తః।
ఋతేఽపి త్వాం న భవిష్యంతి సర్వే
యేఽవస్థితాః ప్రత్యనీకేషు యోధాః॥

శ్రీ భగవానుడు: లోకసంహారానికి విజృంభించిన కాలస్వరూపుణ్ణి నేను. ప్రస్తుతం ఈ ప్రపంచంలో ప్రజలను సంహరించడమే నా సంకల్పం. నీవు యుద్ధం చేయకపోయినా శత్రుసైన్యంలోని వీరులంతా వినాశం పొందడం ఖాయం.

తస్మాత్త్వముత్తిష్ఠ యశో లభస్వ
జిత్వా శత్రూన్భుంక్ష్వ రాజ్యం సమృద్ధమ్।
మయైవైతే నిహతాః పూర్వమేవ
నిమిత్తమాత్రం భవ సవ్యసాచిన్॥

సవ్యసాచీ! అందువల్ల నీవు యుద్ధానికి సిద్ధమై పేరు ప్రఖ్యాతులుపొందు. శత్రువులను జయించి సమృద్ధమైన

రాజ్యాన్ని అనుభవించు. వీళ్ళందరినీముందే నేనుచంపేశాను. నీవు నిమిత్తమాత్రంగా నిలబడు.

ద్రోణం చ భీష్మం చ జయద్రథం చ
కర్ణం తథాఽన్యానపి యోధవీరాన్ ।
మయా హతాం స్త్వం జహి మా వ్యథిష్ఠా
యుధ్యస్వ జేతాఽసి రణే సపత్నాన్ ॥

ఇదివరకే నేను సంహరించిన ద్రోణుడు, భీష్ముడు, జయద్రథుడు, కర్ణుడు వంటి వీరులందరినీ నీవు వధించు. భయపడకు. యుద్ధం చెయ్యి. శత్రువులను జయిస్తావు.

సంజయ ఉవాచ:

ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచనం కేశవస్య
కృతాంజలిర్వేపమానః కిరీటీ ।
నమస్కృత్వా భూయ ఏవాహ కృష్ణం
సగద్గదం భీతభీతః ప్రణమ్య ॥

సంజయుడు: శ్రీకృష్ణుడిమాటలు విని అర్జునుడు వణకుతూ చేతులు జోడించి నమస్కరించి, బాగా భయపడిపోయి మళ్ళీ నమస్కారంచేసి గద్గదస్వరంతో ఇలా అన్నాడు.

అర్జున ఉవాచ:

స్థానే హృషీకేశ ! తవ ప్రకీర్త్యా
జగత్ప్రహృష్యత్యను రజ్యతేచ ।
రక్షాంసి భీతాని దిశో ద్రవంతి
సర్వే నమస్యంతి చ సిద్ధ సంఘాః ॥

అర్జునుడు: హృషీకేశా ! నీ మహిమను పొగడుతూ జగత్తంతా ఆనందం, అనురాగం పొందుతున్నది. రాక్షసులు భయపడి అన్నివైపులా పారిపోతున్నారు. సిద్ధులసంఘాలన్నీ నీకు నమస్కరిస్తున్నాయి. నీ విషయంలో ఇదంతా సమంజసమే.

కస్మాచ్చ తే న నమేరన్మహాత్మన్
గరీయసే బ్రహ్మణో ఽప్యాదికర్త్రే ।
అనంతదేవేశ ! జగన్నివాస !
త్వమక్షరం సదసత్తత్పరం యత్ ॥

మహాత్మా ! నీవు అంతంలేనివాడవు; దేవతలకు దేవుడవు; జగత్తుకంతటికీ ఆధారుడవు; శాశ్వతుడవు; సత్తు అసత్తుల స్వరూపుడవే కాకుండా వాటికి అతీతమైన అక్షరుడవు. అందరి కంటే గొప్పవాడవు, బ్రహ్మదేవుడికికూడా ఆదికారణుడవు అయిన నీకు వాళ్ళెందుకు నమస్కరింపరు ?

త్వ మాదిదేవః పురుషః పురాణః
త్వ మస్య విశ్వస్య పరం నిధానమ్ ।
వేత్తాఽసి వేద్యం చ పరం చ ధామ
త్వయా తతం విశ్వ మనంతరూప ! ॥

నీవు ఆదిశేషుడవు; పురాణపురుషుడవు; ఈ సమస్త జగత్తుకే ఆధారుడవు; సర్వమూ తెలిసినవాడవు; తెలుసుకోదగ్గవాడవు; అనంతరూపా ! ఈ విశ్వమంతా పరంధాముడవైన నీతో నిండివున్నది.

వాయు ర్యమోఽగ్ని ర్వరుణ శ్శశాంకః
ప్రజాపతి స్త్వం ప్రపితామహ శ్చ ।
నమో నమ స్తేఽస్తు సహస్రకృత్వః
పున శ్చ భూయోఽపి నమో నమ స్తే ॥

వాయువు, యముడు, అగ్ని, వరుణుడు, చంద్రుడు, బ్రహ్మదేవుడు, అతని తండ్రి నీవే. నీకు అనేకవేల నమస్కారాలు మళ్ళీమళ్ళీ నమస్కారాలు.

నమః పురస్తాదథ పృష్ఠతస్తే నమోఽస్తు తే సర్వత ఏవ సర్వ ।
అనంతవీర్యామితవిక్రమ స్త్వం సర్వం సమాప్నోషి
తతోఽసి సర్వః ॥

నీకు ముందు, వెనుక అన్నివైపులా నా నమస్కారాలు. సర్వ స్వరూపా ! అపరిమిత సామర్థ్యమూ అమితపరాక్రమమూ కలిగిన నీవు సర్వత్రావ్యాపించివున్నావు. అందువల్ల సర్వమూ నీవే.

సఖేతి మత్వా ప్రసభం యదుక్తం
హే కృష్ణ ! హే యాదవ ! హే సఖేతి !
అజానతా మహిమానం తవేదం
మయా ప్రమాదాత్ప్రణయేన వాపి ॥

యచ్చాఽవహాసార్థ మసత్కృతోఽసి
విహార శయ్యాసన భోజనేషు ।
ఏకోఽథవాఽప్యచ్యుత ! తత్సమక్షం
తత్క్షామయే త్వామహ మప్రమేయమ్ ॥

అచ్యుతా ! నీ మహిమ తెలుసుకోలేక స్నేహితుడవనే ఉద్దేశంతో పొరపాటునో, చనువువల్లనో, కృష్ణా ! యాదవా ! సఖా అని నిన్ను నిర్లక్ష్యంగా పిలిచినందుకూ, కలిసిమెలసి తిరిగేటప్పుడు, పడుకున్నప్పుడు, కూర్చున్నప్పుడు, భోజనం చేసేటప్పుడు ఒంటరిగా వున్నప్పుడు, ఇతరులతో వున్నప్పుడు వేళాకోళంగా నిన్ను అవమానించినందుకు అప్రమేయుడవైన నీవు నాతప్పులన్నిటినీ మన్నించవలసిందిగా ప్రార్థిస్తున్నాను.

పితాఽసి లోకస్య చరాచరస్య
త్వమస్య పూజ్యశ్చ గురుర్గరీయాన్ ।
న త్వత్సమోఽ స్త్యభ్యధికః కుతోఽన్యో
లోకత్రయేఽప్యప్రతిమప్రభావ !

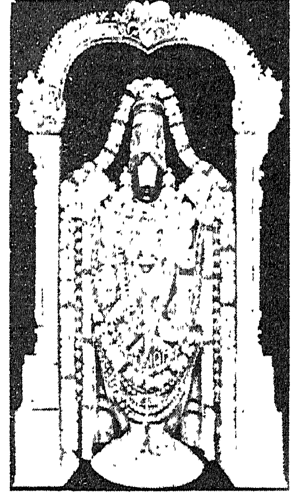
సాటిలేని ప్రభావం కలిగినవాడా ! ఈ చరాచర ప్రపంచమంతటికీ నీవు తండ్రివి; పూజ్యుడవు; గురుడవు; గురువులకు గురుడవు. మూడులోకాలలో నీతో సమానమైనవాడే లేనప్పుడు నిన్ను మించినవాడెలా వుంటాడు.

తస్మాత్ప్రణమ్య ప్రణిధాయ కాయం
ప్రసాదయే త్వామహమీశమీడ్యమ్ ।
పితేవ పుత్రస్య సఖేవ సఖ్యుః
ప్రియః ప్రియాయార్హసి దేవ ! సోఢుమ్ ॥

(37 వ పేజీలో)

శ్రీవేంకటేశోదాహరణము

— శింగనమల్ల రాధాకృష్ణయ్య

శ్రీమద్దివ్య మునీంద్ర వందితుఁడిలన్
    శ్రేయంబు నిత్యంబునై
భూమిన్ గల్గెడు ఈతిబాధ తతులన్
    బోఁగొట్టుఁ వాడై సదా
నీమంబున్ మదినిల్పి కొల్చుజనులన్
    నీమంబుగాఁ బ్రోచుచున్
కామార్థంబుల వేంకటాధిపుఁడు స
    త్కారుణ్యుఁడై యిచ్చుతన్ 1

ప్రథమా విభక్తి (చంపకమాల)

జలమునఁ బుట్టి విశ్వమును చక్కఁగఁదాల్చిన వాఁడు భక్తులన్
అలయకఁబ్రోచు వాఁడు జగదాద్యుఁడు శ్రీపతి వేంకటాద్రిపై
వెలసిన కామధేనువు కవీంద్రుల భావ బలంబు ప్రోవుగా
నిలచిన వేంకటేశ్వరుఁడు నిచ్చలుఁబ్రోచుత జీవులెల్లరన్ 2

(సీసము)

కల్యాణ కారిణీ కమలాక్షినెడదపై,
    కామితంబులు తీర్పఁ, గలుగువాఁడు
పాపౌఘములఁబాపి పాలించువేడ్కతో
    అభయ హస్తమునిచ్చి యలరువాఁడు
అజ్ఞాన తిమిరమ్మునణచు చక్రమ్మును
    వేడ్కతోడుతఁదాల్చి వెలయువాఁడు
ప్రణవనాదమునిచ్చి ప్రభలతో వెలుగొందు
    వెండి శంఖముఁదాల్చి వెలయువాఁడు

పాదయుగమును మదినమ్మి భజనసేయు
భక్తకోటిని కాపాడు పరమ పదము
శేషశైలమ్ము పైనున్న శేషశయను
వేగసేవింప రారండు వేడ్కతోడ. 3

కళిక (తురగ వల్గన రగడ)

అలరు వేంకటాద్రిపైననాదిదేవుఁడైన వాఁడు
వెలసినాఁడు కలినిఁగల్గు వెతలఁబాపు వేడ్కతోడ
తొలియుగంబులందు వేద దూరుండైన వానిఁద్రుంచ
దలఁచి మీనరూపుఁబొంది ధరణి శ్రుతులఁగాచెనాఁడు

వెలసెనేడు భూమిపైన వేంకటాద్రి విభుఁడనంగ
తలపులన్ని నిలిపి వానిఁదలఁచరండు భక్తులార
నలువ భక్తితోడఁగొలిచి నడిపినాఁడు ఉత్సవముల
నిలచి భక్తకోటిఁబ్రోచు నిత్యుఁగొలువ వేగరండు. 4

(ఉత్కళిక)

వేంకటాద్రి సన్నిభుండు
సంకటాళిఁదీర్చుచుండు
అంకపీఠినలరుచుండు
పంకజాక్షి ప్రియతముండు

కోరికూర్మరూపుఁదాల్చి
దూరిసంద్రమందునిల్చి
కొండ బరువు నెల్లఁదాల్చె
అండయనెడు సురలమెచ్చి. 5

ద్వితీయా విభక్తి (పంచ చామరము)

శివాది దేవకోటి కొల్చు సేవ్యమాన రూపమున్
భవాబ్ధి దాటఁగోరు వారి భవ్యమైన రూపమున్
దివాకరాబ్ధి జాతనేత్రు దివ్యమైన తేజమున్
భువిన్వృషాచలంబుపైన పూజసేయ రండహో 6

(ఉత్పలమాల)

నేరనివాఁడుకాఁడు భువి నెల్లెడలందలి జీవకోటికిన్
వేరగువాఁడు, మన వేంకటనాథుని నమ్మికొన్న చో
ధారుణిఁగల్గు,కష్టములు తప్పును,తప్పదు ముక్తియేటికిన్
వేరుపథంబు లేదనుచు వేడరె విష్ణుని సర్వజిష్ణునిన్ 7

(మధ్యాక్కర)

ఘన దుర్మతులతో మెలఁగన్ నేర్పున కమలాప్తనేత్రు
నెనరున నిల్పి సతతము ధ్యానియై నీమముతోడ
ఇనకులసోముని భూతనాథుని ఇంచుకఁదల్చి
కనకాక్షవైరిని ఘనునిఁబొందరె కారుణ్యమయుని 8

(మత్తకోకిల)

దేవభామిను లొక్కపై పున దివ్యపూరుషులొక్కచో
హావభావములొప్పునట్లుగఁ నార్తివేడుచుకీర్తనల్
దేవదేవుని పైనఁబాడుచుఁ దీర్చినారట సన్నిధిన్
పావకాత్మ స్వరూపునిన్‌గని భవ్యలోకము నందరే ! 9

కళిక (విజయభద్రము)

భూత సంఘములన్ని పూజించుశ్రీకరుని
పూతనా సంహార భూమిజాధీశుని
భూతాత్ముఁడౌ హరిని భూతభావనాయుని
పురహారి సన్నుతుని పుణ్యసంచారుఁడని
క్షీరసాగరశయన చిన్మయుండగువాని
చిద్రూపధారియై చేతుఁడౌ నరహరిని
సారుఁడై సారమై సంసారుఁడగువాని
సంసారజీవులకు సంతాపహరుఁడని
ప్రణవాత్మకుండైన పరమాత్ముఁడీతఁడని
ప్రళయంబునందైన పవళింప గలవాని
అణిమాది సిద్ధులకు అధినాథుఁడగువాని
ఆదిమూలంబైన ఆనందమగువాని
సర్వలోకంబులకు శరణంబునగువాని
చక్కగా లోకాల చక్కదిద్దెడువాని
శర్వుడై లోకముల సంహరించెడువాని
శరణనుచు వేడరే సర్వాత్ముఁడగువాని 10

(ఉత్కళిక)

ఒడలెల్ల వడకంగ రోమములు పులకెత్త
అడుగులును తడబడగ నదరుచును తనువెత్తి
శ్రీధరుని శ్రీపద ద్వయముపై పడపైచి
వేదాంత వేదియౌ విష్ణుపదములఁజూచి
శరణాగత త్రాణ బిరుదాంక ! యనివేడి
అరివర్గములతోడి నెయ్యంబు మఱివీడి
నరసఖుని, హరనుతుని శరణంబు శరణమని
మురహరుని శరణనవె జీవాత్మ ! శ్రీహరిని 11

తృతీయావిభక్తి (ఉత్పలమాల)

నేతయు యోగవిద్యకధినేతయు, ధాతయునైనవానిచే
ధాతనుతాంఘ్రిచే ప్రముఖ దాతశిరంబు నడంచువానిచే
సూతకులాబ్ధిసోమనుత సూర్యశశాంక కులాబ్ధి జాతుచే
పూతచరిత్రయై భరత భూమి వెలుంగుత శ్రీనివాసుచే 12

(స్రగ్విణి)

భానుకోటి ప్రభా భాసతేజంబుచే
దానవేంద్రాప్త సంతాప సంతృప్తుచే
జ్ఞానముద్రాంక శృంగార శ్రీనాథుచే
దీనసంతాపముల్దీరు శ్రీకృష్ణుచే 13

(తరువోజ)

మధురకంఠంబుతో మహతిమీటుచును
మాధవు కీర్తించు మహనీయుచేత
విధివిధాయకముగ విష్ణునామముల
వేనోళ్ళఁగీర్తించు వేల్పులచేత
మధుసూదనునిపైన మనసెల్ల నిలిపి
మాటిమాటికిఁజూచు మాధవిచేత
నిధియైనశ్రీకరు నిర్మలభక్తి
నిశ్చయంబుగఁనబ్బుఁనెల్ల వారలకు 14

(అల్పాక్కర)

కరిరాజుఁబ్రోచిన కాంతుచేత
వరభోగ శాయియౌ వరదుచేత
ధరణిజా రమణుండౌ ధర్ముచేత
నిరవధిక సుఖుఁడైన నిత్యుచేత 15

(కర్నాటచతుష్పద)

కరమందు వెలుగొందు ఖడ్గంబుచేత
సరస సద్గుణపూర్ణ చక్రంబుచేత
శరదిందు ధవళంపు శంఖంబుచేత
దురిత సంఘములెల్ల దూరమైపోవు 16

కళిక (విజయమంగళము)

మునికులంబునందుఁబుట్టి మునుపు రాచపోగరు నడఁచి
మూర్ఖకార్తవీర్యుఁద్రుంచి ముదముచెందువానిచేత
ఘనవిరాగయోగివినుత కమలసంభవార్చితపద
కరుణకలిత హృదయుచేత కామజనక కరుణచేత
రావణాదిదనుజవైరి, రావణానుజాప్తుచేత
రాముచేత భానువంశధాముచేత భీముచేత
భావజారిసేవ్యుచేత భారతీశనుతునిచేత
భవ్యమైనరూపుచేత భవ్యలోకదాతచేత
క్షేత్రమైవానిచేత క్షేత్రుఁడైన విభునిచేత
క్షేత్రనాథ నాథుచేత క్షేమమింక కలుగుగాత !
క్షేత్రమైన సమస్తలోకక్షీణ కారణంబుచేత
క్షితిజప్రేమధాముచేత క్షీణపాపమౌనుగాత !
గర్వహరణ ప్రభావుచేత కామవైరిసఖునిచేత
కర్తచేత భర్తచేత కామితార్థమొప్పుగాత !
సర్వలోకనాథుచేత శర్వుచేత సాంబుచేత
సర్వుచేత స్థాణుచేత సర్వలోక శుభములౌత ! 17

(సశేషము)

గృహలక్ష్మి

రామకథలో తార వ్యక్తిత్వము

ఆకుమాటున ఉన్నంతమాత్రాన పువ్వుకు వాసన లేకపోతుందా! రేకుల్లేకపోతాయా! కాకుంటే అది మాటిమాటికి మనకు కన్పించకపోవచ్చు. చెట్టుకు అల్లుకొన్నంత మాత్రాన తీవకు జీవశక్తి లోపిస్తుందా! అది పెరగకుండా ఆగిపోతుందా! కాకుంటే అది చెట్టునుండి విడివడి తన పొడవును ప్రదర్శింపకపోవచ్చు. అలాగే మాటాడనంత మాత్రాన బొమ్మకు అందం లేకపోతుందా! దాని ఆకారం వికారమౌతుందా! కాకుంటే అది తన్ను గూర్చి తాను చెప్పుకోకపోవచ్చు. లోకంలో చాలమంది స్త్రీలు ఆకుచాటు పువ్వుల్లా, చెట్టుకు అల్లుకొన్న తీవల్లా, అందమైన మూగబొమ్మల్లా వంటయిళ్ళల్లోనో, అంతఃపురాల్లోనో ఒదిగి ఉంటారు. కట్టుకొన్న భర్తను అనుసరించి జీవిస్తుంటారు. ఆ ఒదిగి ఉండటంలోనే వారికొక తృప్తి. అలా అనుసరించి జీవించటంలోనే వారికొక ఆనందం. అట్లని వారికి వ్యక్తిత్వం లేదనిగాదు. ప్రజ్ఞాపాటవాలు తక్కువనీగాదు. అవి బాహ్యలోకానికి అట్టె అగుపించవు. అంతే.

అయితే కొంతమంది స్త్రీలు అలా ఉంటూనే అవసరమైనపుడు ఒక అడుగు ముందుకువేస్తారు. దూరదృష్టితో పరిస్థితులను అర్థం చేసుకొంటారు. ఎంతో ధైర్యంతో వాటిని ఎదుర్కొంటారు. భర్తకు హితబోధ చేస్తారు. కర్తవ్యాన్ని ఉపదేశిస్తారు. గొప్పగా ప్రకాశిస్తారు. అందరిని ఆశ్చర్యచకితుల్ని చేస్తారు.

రామాయణంలో తార ఈ కోవకు చెందిన స్త్రీమూర్తి. ఆమె ఆకుచాటు పువ్వులా, చెట్టుకు అల్లుకొన్నతీవలా, అందమైన మూగబొమ్మలా ఎంతకాలమో కిష్కింధా రాజ్యాంతఃపురంలో జీవితం గడిపింది. కాని అటు భర్త జీవితంలో, ఇటు తన జీవితంలో కొన్ని విషమపరిస్థితులేర్పడేసరికి ఆమె ప్రదర్శించిన దూరదృష్టి, చొరవ, ప్రజ్ఞాపాటవాలు, ధైర్యస్థైర్యాలు అనుపమానాలు.

సుగ్రీవునిమీదికి రెండోసారి యుద్ధానికి వెళ్ళే వాలికి ఆమె చేసిన హితబోధ, వాలిని వధించిన రామునితో ఆమె మాటాడిన తీరు, మహోగ్రుడై సుగ్రీవుణ్ణి చంపవచ్చిన లక్ష్మణునితో ఆమె వ్యవహరించిన విధం మహోదాత్తమైన ఆ స్త్రీమూర్తివ్యక్తిత్వానికి మకుటాయమానాలు.

అది తార అంతఃపురం. అందంగా అలంకరింపబడిన శయ్యామందిరం. మధ్య హంసతూలికాతల్పం. ఆ తల్పంమీద వాలి కౌగిట్లో ఒయ్యారంగా ఒదిగిఉన్న తార. వాలి, ముందురోజు తాను తమ్ముడుసుగ్రీవుణ్ణి తన్నితరిమిన వైనం ఆమెకు వివరిస్తున్నాడు. తార అతని చెక్కిళ్ళు నిమురుతూ, స్వేదబిందువులు తుడుస్తూ, మగని బలపరాక్రమాలకు మురిసిపోతూ, ముసిముసినవ్వులు నవ్వుతూ ఉంది.

ఆ సమయంలో దిక్కులు పిక్కటిల్లే సింహనాదం. అనుమానంలేదు- అది సుగ్రీవునిదే.

సుగ్రీవుడు మరలా కయ్యానికి కాలు దువ్వటమా! అందులోను తిన్నదెబ్బల నెత్తురుతడి ఆరకముందే తిరిగిరావటమా! ఎంత పొగరు! ఎంత సాహసం!' అని వాలి పటపట పళ్ళుకొరికాడు. తటాలున తల్పం దిగాడు. దట్టీ బిగించాడు. ఒక్క ఊపున నిప్పులు గ్రక్కుతూ యుద్ధానికి బయలుదేరాడు.

తార సుగ్రీవుని సింహనాదంలోని ఊపును, దాని వెనుకవున్న ప్రాపును గ్రహించింది. ఆమె తటాలునలేచి భర్తను ఒడిసి కౌగిలించుకొంది. 'వాలీ నీ కోపాన్ని వాడిన పూలమాలవలె విసర్జించు. నిదానంగా ఆలోచించు. నీ చేత అంతదెబ్బతిని పారిపోయిన సుగ్రీవుడు ఏ ఆపులేకుంటే ఇంతగా గర్జిస్తూ ఇప్పుడే వస్తాడా? అయితే నాకేమి అంటావేమొ. సుగ్రీవుడు సహజంగా సమర్థుడు. పైగా బుద్ధిసంపన్నుడు. అలాంటివాడు స్వబలాన్ని, పరబలాన్ని తూకం వేసుకోకుండ అప్పుడే రాడు. మన అంగద కుమారుడు- మహావీరులు, దుర్నిరీక్ష్య తేజులు, యశస్సంపన్నులు అయిన ఇక్ష్వాకు రాకుమారులు రామలక్ష్మణుల సాయం సుగ్రీవునికి లభించినట్లు వేగులవారి వలన విన్నాడట. ఆ రాముడు ఇదివరకే విరాధుణ్ణి వధించాడట. ఖరదూషణాదుల్ని ఖండించాడట. సకల సద్గుణశోభితుడట. సాధుజన సంరక్షకుడట. శత్రుజన భయంకరుడట. అలాంటి మహాత్మునితో వైరం అనర్థదాయకం.

ఆ సంగతి అలా ఉంచు. సుగ్రీవుడు మాత్రం నీకు పరాయివాడా? నీ తమ్ముడు, పైగా సమర్థుడు. అలాంటి బంధువు నీకింకొకడు దొరుకుతాడా? నీ తమ్ముణ్ణి నీవే ప్రియమార పిలిపించు. యౌవరాజ్యాభిషేకం జరిపించు. నీ ప్రక్కన ఉంచు. అది మీ యిద్దరికీ మంచిది.

స్వామీ! నా కంటె నీకు హితులెవరు? లోకంలో భార్యను మించిన హితవరి భర్తకెవరైనా ఉంటారా? నా ప్రార్థన మన్నించు, నీ యుద్ధప్రయత్నం విరమించు. సుగ్రీవునితో సఖ్యం సాధించు. జీవితంలో సర్వసుఖాలు అనుభవించు-' అని చొరవ తీసుకొని, పరిస్థితులను సూక్ష్మంగా పరిశీలించి,

ప్రమాదాలను దూరదృష్టితో గ్రహించి, ప్రతివిషయాన్నీ తార్కికంగా వివేచించి, మృదుమధురంగా మగనికి హితబోధ చేసింది.

తార హితబోధ ఆ వాలి సుగ్రీవులకేగాదు- లోకంలో కలహశీలురైన అన్నదమ్ములంద రికి అది తారకమంత్రమే.

కాని ఏం లాభం. వినాశకాలం హిత బోధను విననీయదు.

వాలి ఆమె హితబోధను అభినందించాడే గాని ఆచరించలేదు. అతడు ఒక్క ఊపున యుద్ధానికి వెళ్ళాడు. ఆమె ఒక్క ఊర్పు విడిచి వెనుదిరిగింది.

కొంతసేపటికి వార్తాహరులు వచ్చారు. వాలి పడినవార్త చెప్పారు. గుండెలు బాదుకొంటూ, కళ్ళనీళ్ళు కారుస్తూ పతిదేవుని దగ్గరకు తార పరుగుపరుగున వెళ్ళింది.

ఎదురుగా పెద్ద నెత్తుటిమడుగు. అందులో రామబాణం దిగబడి కొసఊపిరితో కాళ్ళు చేతులు గిలగిలకొట్టుకొంటూ వాలి. ప్రక్కనే వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ అంగదుడు. ఒకవైపు తలవంచుకొని కంట తడిపెడుతూ సుగ్రీవుడు. మరోవైపు సాలవృక్షంలాంటి ధనుస్సు చేత ధరించి మౌనంగా శ్రీరాముడు. ప్రక్కనే దిక్కులుచూస్తూ లక్ష్మణుడు. ఇది తార చూచిన దృశ్యం.

వాలిని చూడగానే తార బావురుమంది. తీవ్రదుఃఖంతో స్పృహతప్పి పడిపోయింది. అంగదుడు అమ్మా! అని అరిచాడు. సుగ్రీవుడు బొటబొట కన్నీటి బొట్లు రాల్చాడు. రాముడు నిట్టూర్పు విడిచాడు.

తార నెమ్మదిగా తేరుకొన్నది. ముందుకు సాగి వాలిని కౌగిలించుకొన్నది. అతని తలను ఒడిలోకి తీసుకొన్నది. ముఖంలోకి చూస్తూ పరిపరి విధాల శోకించింది. పతితో పాటు తానూ ప్రాణత్యాగం చెయ్యాలను కొన్నది.

భర్తృమరణం తరువాత స్త్రీకి బ్రతుకు మీద ఆశకలిగించేది కొడుకు భవిష్యత్తును గూర్చిన భావన. మతిమంతుడైన హనుమంతుడు అప్పుడామెకు అంగదుని యౌవ రాజ్యాభిషేక విషయం గుర్తుచేశాడు. తార హనుమవైపు చూచింది. వెర్రిగా పెదవి విరిచి, 'ఆ విషయం చూడవలసింది సుగ్రీవుడు' అంది.

అంతలో వాలి అటు ఇటు కదిలాడు. జీవశక్తినంతా చిక్కబట్టి సుగ్రీవుణ్ణి చేర పిలిచి, అంగదుని, తారను, తన మెడలోని కాంచనమాలను అతనికి అప్పగించి, అన్ని విషయాలు చెప్పి కన్నుమూశాడు. అంగదుడు, తార, వానరులు ఒక్కసారిగా బావురుమన్నారు.

తార మెల్లగా తలమలిపి అలా రాముని వైపు చూచింది. ఆమె చూపులో నీటి బిందువులున్నాయి. నిప్పురవ్వలున్నాయి. నెత్తుటిచుక్కలున్నాయి.

గద్గదకంఠంతో 'రామా! నీవు అప్రమే యుడవు. ధార్మికుడవు. సర్వసమర్థుడవు. ఏ బాణంతో నా భర్తను వధించావో, ఆ బాణంతోనే నన్నూ వధించు. నా ప్రియు నితో నన్ను కలుపు. రమింపచెసేవాడవన్న నీ రామనామం సార్థకం చేసుకో. సీతావిర హంతో ఋశ్యమూకం మీద నీ వెంత బాధ పడుతున్నావో నీకు తెలుసు. నా విరహంతో వాలి గూడ స్వర్గలోకంలో అంతే బాధపడ తాడు. ఆలస్యం చెయ్యక నన్నాతనితో కలుపు. స్త్రీహత్య మహాపాతకమని సంకో చిస్తావేమో. వాలి ఆత్మే తార. అందువల్ల నీకా అనుమానం అక్కరలేదు. నన్ను వధించి స్వర్గానికి పంపి వానికి భార్యా దానం చెయ్యి. అన్ని దానాల్లోకి అది గొప్పది గదా. ఆ పుణ్యంతో వాలి వధవల్ల వచ్చిన వీరహత్యాపాతకం బాపుకో' అని అన్నది.

అంత విషాదస్థితిలో గూడ తార అందరు స్త్రీలవలె చతికిలబడలేదు. అట్లని నిండు దనాన్ని గోల్పోయి అటు సుగ్రీవుని, ఇటు శ్రీరాముని నీచంగా మాట్లాడలేదు. ఆమె మాటల్లో ఆవేశం ఉందిగాని అవివేకం లేదు. ఆవేదన ఉందిగాని అల్పత్వంలేదు. అట్లని ఆమె మాటలు దూదిఏకులుగావు. అవి వాడిములుకులు. పదునులో అవి రామ బాణాలకు ఏ మాత్రం తీసిపోవు.

తార మాటనేర్పు అమోఘం.

అంతటి రామునికి ఆమెవైపు చూడటం గాని, సూటిగా సమాధానం చెప్పటంగాని సులభసాధ్యంగాలేదు. ఏదో అంతా విధి విలాసమన్నాడు. ఎలాగో ఆమెను ఓదా ర్చాడు.

వాలికి అంత్యక్రియలు జరిగాయి. సుగ్రీవుడు రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యాడు. అంగ

(33 వ పేజీలో)

గుహుని పాత్ర చిత్రణా వైవిధ్యము

రామాయణములో గుహుడు, రామాదులు అడవులకు వెళ్ళునపుడు గంగానదీ తీరమున విడిచియుండగా వారివద్దకువచ్చును. అతనినా ప్రాంతమునందలి కిరాతులకు రాజుగను - శ్రీరాముని ప్రాణస్నేహితునిగను, బలవంతునిగను వాల్మీకి వర్ణించును. రాముడడవికివచ్చి, తనరాజ్యములో విడచి యున్నాడని తెలియగనే, వెంటనే, పాదచారియై అనుచరులు అనుసరించగా, రామాదులకుగాను తినుబండారములు తీసుకొని రాముని కడకు వచ్చును.

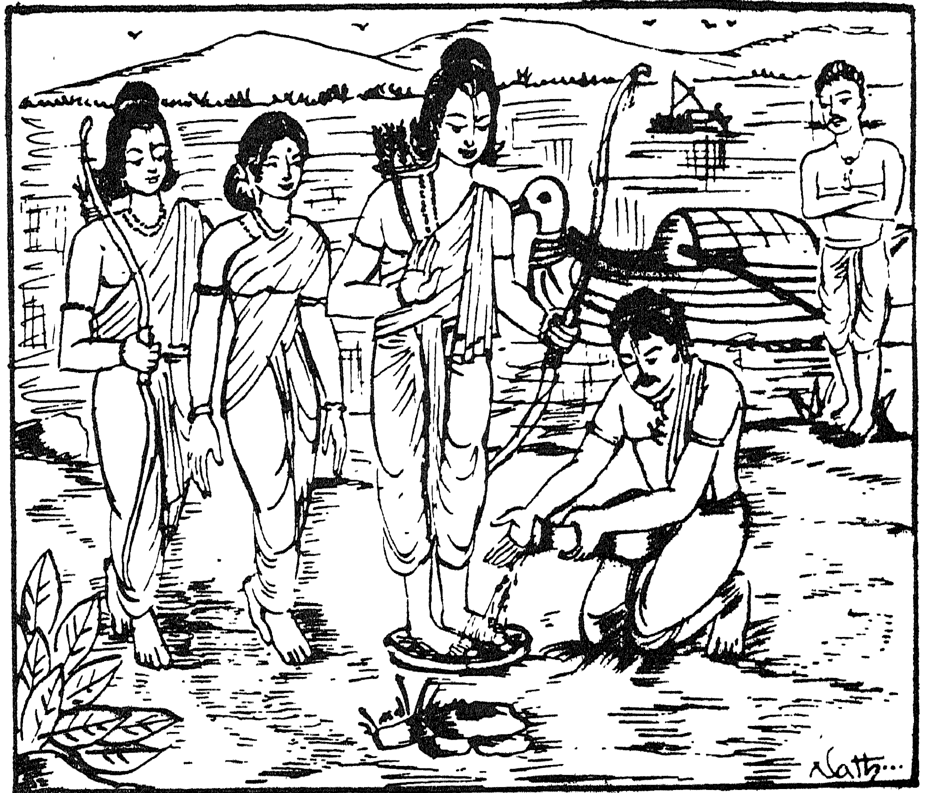
తత్ర రాజా గుహో నామ
రామస్యాత్మసమ స్సఖా,
నిషాదజాత్యో బలవాన్
స్థపతిశ్చేతి విశ్రుతః ॥

ఆ గుహునిచూచి, రాముడు వెంటనే లక్ష్మణునితో ఎదురేగును. రాముని నారవస్త్రములలోచూచి గుహుడు, దీనావస్థకై పరితపించును. రాముని కౌగలించుకొని (ఇటవారి స్నేహగరిమ సూచితము) 'రామా ! నీవు చింతించవలసినపనిలేదు. నాయీ రాజ్యమంతయు నీదే. మేము మీపరిజనులమే. మేమొసగు మా ఆతిథ్యము స్వీకరించవలసినది. నీవంటి అతిథి మాకు దొరకునా' అని ఆప్యాయతతో పల్కును. వాని ఆదరణకు సంతసించి, రాముడు వానిని మిత్రమా ! నీవు పాదచారివై వచ్చుటచేతనే సంప్రీతినొందితిని. వీటిని అరణ్యవాస నియమములోనున్న మేము స్వీకరింపరాదు. వన్యపదార్థములనే స్వీకరింపవలెను. నేను వచ్చిన ఈ రథాశ్వములు, రాజుగారివి కనుక వాటికి మేతనిడిన నేను సంతోషించగలనని చెప్పును. మరియు వాని ప్రేమకు పరవశుడై బిగియార కౌగలించుకొనును.

ఇట గుహుని అపారస్నేహము,సర్వము రామార్పణము గావించుటచే, వానిభక్తిప్రపత్తులు, రామునిపరిస్థితికి బాధజెందుటచేవాని సరళ స్వభావము విదితములగు చున్నవి. దీనివలన రామునికి గుహునితో పూర్వమే స్నేహమున్నటుల తెలియుచున్నది. రాముడు యువరాజుగా నున్నపుడు తన రాజ్యములోనే కాక, పరిసర ప్రాంతములకు కూడ వెళ్ళి, అచ్చట వారియోగక్షేమములను విచారించేటివాడనియు అందు చేతనే, జనుల కంత ప్రీతి పాత్రుడయ్యెననియు తెలియుచున్నది. పూర్వ స్నేహమును పురస్కరించుకొని గుహుడు చూపిన ఆదరణకు, రాముడు పరవశించి, అనితర సాధ్యమైన తన కౌగిలినే వానికి ప్రసాదించెను. ఇది గుహుని భాగ్యము.

"భుజాభ్యాం సాధుపీనాభ్యాం
పీడయన్ వాక్యమబ్రవీత్"
"అర్చితాశ్చైవ హృష్టాశ్చ
భవతా సర్వథా వయమ్,
పద్భ్యామభిగమాచ్చైవ
స్నేహసందర్శనేన చ ॥
"యద్విదం భవతా కించిత్
ప్రీత్యా సముభికల్పితమ్,
సర్వం తదనుజానామ,
న హి వర్తే ప్రతిగ్రహే ॥"

ఇష్టాగోష్ఠి పిదప, సీతారాములు శయనించియుండగా, లక్ష్మణుడు ధనుర్బాణములు ధరించినవాడై కావలా కాయు చుండగా, వానినిచూచి, తాను, తన అనుచరులు రామునికి కాపుందెదమని, లక్ష్మణుని నిద్రింపుమని అనును. కానీ సకలరాజోపచారములతో నిద్రింపవలసిన సీతారాములు కటికనేలపై పండుకొని యుండగా తనకు నిద్రకాదుగదా, రెప్పలు కూడ పడవని తన

బాధను వ్యక్తముచేయును. వాని భ్రాతృ ప్రేమకు గుహుడు పరవశించిపోయెను.

"కథం దాశరథౌ భూమౌ
శయానే సహ సీతయా,
శక్యా నిద్రా మయా లబ్ధుం
జీవితం వా సుఖానివా."

రామునికంటె నాకు ప్రేమపాత్రుడులేడు. నేను నా పరివారముతో రాముని కాపాడు చుండగలనని చెప్పిన గుహుని మాటలకు లక్ష్మణుడు అమితముగా సంతసించును.

"న హి రామా త్ప్రియతమో
మమాస్తి భువి కశ్చన,
బ్రవీమ్యేతదహం సత్యం
సత్యేనైవ చ తే శపే.
సోఽహం ప్రియసఖం రామం
శయానం సహ సీతయా,
రక్షిష్యామి ధనుష్పాణి
స్సర్వతో జ్ఞాతిభిస్సహ."

నీకు అయోధ్యఎట్లో అట్లే నారాజ్యమును కూడభావించి, ఇదికూడ అడవియేకనుక నీ అరణ్యవాసమంతయు, ఇచ్చటనే మాకు ఏలికగనుండి గడుపవలసినదని గుహుడు రాముని ప్రార్థించును. వాని ఆప్యాయతకు సంతసించి, తనకేర్పరుపబడిన నియమములను- జానపదములలో నుండరాదని, వానప్రస్థునివలె నుండవలెనన్న నియమమును వానికి తెలియజేసి, వారించును.

"యథాయోధ్యా తథేయం
తే రామ కిం కరవాణి తే,
ఈదృశం హి మహా బాహో కః
ప్రాప్స్యత్యతిథిం ప్రియమ్."
"స్వాగతం తే మహాబాహో
తవేయమఖిలా మహీ,
వయం ప్రేష్యా భవాన్ భర్తా
సాధురాజ్యం ప్రశాధి నః."
నేదానీం గుహ యోగ్యోఽయం
వాసో మే సజనే వనే,
అవశ్యం హ్యాశ్రమే వాసః
కర్తవ్య స్తద్గతో విధిః॥"

రామాదులు జడలుధరించి, గుహుడు ఏర్పాటుచేసిన నావలో గంగను దాటెదరు. వీడ్కోలుచెప్పుచు, రాముడు గుహునితో- చతురంగబలములోను, ధనములోను, దుర్గ సంరక్షణలోను, దేశములోను సావధానుడవై యుండుము. రాజ్యసంరక్షణ సులభము కాదని హితవొనరించును.

"అప్రమత్తోబలే కోశే
దుర్గే జనపదే తథా,
భవేథా గుహ రాజ్యం హి
దురారక్షతమం మతమ్."

పిదప సుమంత్రునకు గుహునకు అనుజ్ఞ నొసగి నావపై బయలుదేరును.

ఇంతవరకు మాత్రమే వాల్మీకి రామాయణములో గుహుని పాత్ర కనుపించును. ఇచ్చట గుహుడు రాముని ప్రాణస్నేహితునిగా, ఆత్మ సమర్పణచేయు సేవకునిగా ఆరాధకునిగా కనుబడును.

తులసీ రామాయణములో గుహుడు రాముని- పరమాత్మ తత్త్వము గుర్తెరిగిన భక్తునిగా గోచరించును. ఏదో ఒకసెపముతో రామునిసేవ యొనరించి తరించ ప్రయత్నించును. దొరకిన అవకాశమును సార్థక మొనరించుకొను వివేకవంతునివలె నగబడును.దాస-ప్రపత్తి భావమే గోచరించును.

తెలుగు రంగనాథ రామాయణంలో గుహుని గురించి కొద్ది ప్రస్తావన మాత్రమే కలదు. శృంగిబేరపురమునకు వచ్చి, సీతారామ లక్ష్మణులు గంగాతీరమున విశ్రమించియున్నారన్న వార్త తెలిసి చిర పుణ్యశాలియైన గుహుడు తన పరివారముతో వన్య ఫలములను, వస్తువులను, దుకూలములను కొనివచ్చి నమ్రతతో శ్రీరామునకు కాన్కగా నొసగి, రాముడు ముని వేషధారియై యుండుట కెంతయు నాశ్చర్యముచెంది, వానికట్టిస్థితి కల్పించిన వానికి తగినశాస్తిని చేయుదునని పల్క, రాముడు వాని సద్భక్తి, శక్తికి, వీరాలాపములకు సంతసించి, వానిని కౌగలించి తన వృత్తాంతము తెలుపగా కైకేయి దుశ్చర్యకు చింతించును. వాని కూరట కల్గించి రాముడు గంగోదకము త్రావి నిద్రించును. గుహుడు లక్ష్మణ సుమంత్రులతో కూడి రాముని సేవించును. మరుదినము సూర్యోదయము కాగానే, గుహు డేర్పరచిన నావలో గంగను దాటి, గుహుడు చేసిన దానికి రాముడు వానిని సంభావించి పంపును. రామునకు దారి తెలియగలందులకై గుహుడు తన వారిని నియోగించి వెళ్ళెను. రంగనాథ రామాయణములోని గుహుని గురించిన ప్రసక్తి ఈ మాత్రమే కలదు.

"నలినాప్త కులనాథ నా యట్టి బంటు,
కలుగ నీ వేషంబు గలిగెనే మీకు
చెనటియై, మిమ్మిట్లు చేసిన నీచు,
ననిఁబట్టి చంపెదననిన రాఘవుండు
నతని సద్భక్తికి నతని శక్తికిని
నతని ధీరోక్తుల కానందమొంది
యతని గౌఁగిట జేర్చి యాదరం బెసఁగ,
నతనితో, దనదు వృత్తాంతంబు దెలుప
నంతయు విని గుహుఁ డాత్మలో బెద్ద
చింతించి కైకేయి సీతకు వగచి,
దశరథునేరమి తలపోసి పోసి
దశరథాత్మజుల దుర్దశకు శోకించి"

"గుహుడు పెట్టిన యోడ కొమరొప్పనెక్కి,
యహిమాంశుకులు లంత నాగంగదాట-"
"గుహుని సంభావించి గుహు వీడుకొలిపి,
గుహుడు మార్గజ్ఞుల గొందఱ గూర్ప —"

ఇచ్చట గుహుడు, రాముని బంటుగా, హితాభిలాషిగా, సహృదయుడుగా, రామునకై ప్రాణములు సహితము ధారపోయు త్యాగశీలిగా రాముని కృపకు, వాని పరిరంభణకు నోచుకున్న అదృష్టశాలిగా వర్ణింపబడెను. రాముని పడవతో నదిని దాటించి, వానికి మార్గము తెలియజెప్పుటకై తన పరిజనులనుంచి తోడ్పడినట్లు

కూడ వర్ణింపబడినది. సూక్ష్మములో వాని సౌశీల్యము విశదీకరింపబడెను.

ఇక భాస్కర రామాయణములో గుహుని గురించి రంగనాథ రామాయణమునందు వలెనే కలదు. శృంగిబేరపురమునకు వచ్చి గంగాతీరమున విడిసిన రామాదుల రాక యెరింగి, నిషాదనాథుండగు గుహుడు, మంచి వస్త్రములు, రత్నములు పొదిగిన ఆభరణములు, తినుబండారములతో వచ్చి రాముని వేషము చూచి ఆశ్చర్యముచెంది రామునిబంటు తానుండగా వానికా యవస్థ తెచ్చిన ద్రోహిని తన బాణములతో పరిమార్చెదనని పలుక వానిని వారించి రాముడు జరిగిన సంగతి చెప్పగా, గుహుడు కైక చేసిన చెడుపనికి, దశరథుని అవివేకమునకు, సీతారాముల దురవస్థకు చింతించెను. రామాదులు గుహుడుతెచ్చిన వాటిలో కందమూలముల నారగించి నిద్రించిరి. గుహుడు కూడ లక్ష్మణునితో జాగారము చేసెను. సుమంత్రుని రథములో అయోధ్యకు పంపిన పిదప, వ్రతమారంభించి, గుహుడు పడవ నడపగా, వారు గంగానదిని దాటిరి. గుహుడు త్రోవ చూపించిన పిదప వానికి వీడ్కోలు చెప్పి ముందు కేగిరి." ఇంత మాత్ర మీ భాస్కర రామాయణములో కలదు.

వ॥ — గంగాతీరమున శృంగిబేరపురము
నందు రాముడా చారుల చేత విని

కం॥ గుహుడను నిషాదనాథుండు,
మహితాంబర రత్న ఖచితమండనసుమన
స్సహితోపాయ నములతో
విహితంబుగ రామవిభుని
వేడుకఁ గనియెన్"

సీ॥ కని మ్రొక్కియట్లున్కిఁ గనుఁగొని వెఱ
గంది, యేమియోదేవ నీవీ తపస్వి,
వేషంబు ధరియించి విగత సైన్యుండవై
కానకు విచ్చేయు కారణంబు?
మీబంటనేనుండ మిమ్మింతసేసిన,
ద్రోహి వాడెవ్వడు తులువ వాడు
బాణాసనార్చుల పాలు కావించెద,
ననిన నవ్వుచు రాముడంత తెలుగు

తే॥ నోలి దెలియంగజెప్పి వీరోక్తులుడువ,
శబరపతి యప్పుగైక దోషంబునకును
రాజు నవివేకమునకు నా రాఘవులకు,
నయిన దురవస్థకును దుఃఖితాత్ముడయ్యె

వ॥ తదనంతరంబ గుహుండు కర్ణధారుండు
గా నావనెక్కి సీతా లక్ష్మణ సమేతం
బుగా నక్కుమార నిధానంబులు

తే॥ ....
గుహునిచే త్రోవజూపించుకొని ప్రియమ్ము
తోడ నక్కిరాతాగ్రణి వీడుకొలిపి,
యయ్యరణ్యపథంబున నరుగు నపుడు

ఇచ్చటకూడ గుహుడు, రాముని బంటుగా రామునిపై అపారానురాగము కలవాడుగ రామునకు ప్రీతిపాత్రుడుగ వర్ణింపబడెను. నిషాదపతిగా తన తాహతుకు తగినట్లుగా, మంచివస్త్రాభరణములు, తినుబండారములతో వచ్చి రామునకు సమర్పించి, తన భక్తిని ప్రదర్శించినవాడుగా చిత్రింపఁబడెను.

ఈ రచనల వలన రామునకు గుహునితో పూర్వమే పరిచయ మున్నట్లును, రాముని సామ్రాజ్యములో శృంగిబేరపురము చేరి యుండుటచే, వాని బంటుగా గుహుడు పేర్కొనుట జరిగినట్లును రామునకు గుహుని యందు స్నేహ మధికమై యుండినందు వలన, రాముడు గుహుని తన ప్రక్కన కూర్చొనబెట్టుకొనుటయు, ఆలింగన మొనర్చుటయు చేసినట్లు తెలియుచున్నది. ఈనాడువలె, ఆకాలములో అంటరానితనము ప్రబలమై యున్నట్లు కనబడుటలేదు. లేనిచో సూర్యవంశీయుడు, సుక్షత్రియుడునైన శ్రీరాముడు శబరుడైన గుహునకట్టి గౌరవమర్యాదలు కల్గించియుండడు.

వాల్మీకి (సంస్కృత) రామాయణమున రామ-గుహులకు స్నేహభావమును ప్రేమ వాత్సల్యములును, తెలుగున రంగనాథ, భాస్కరరామాయణములలో సేవ్య-సేవక భావము, ఆప్యాయతలు గోచరించుచుండగా, తులసీ (హిందీ) రామాయణములో భక్తిభావము, దాస ప్రపత్తి భావములు గోచరించుచున్నవి. రాముని పాదములు కడుగుటకు, గుహుడుచేసిన యుక్తి భక్తిభావనలో పరాకాష్ఠను సూచించుచున్నది. వీరందరి రచనలలోను, రామ-గుహులలో గొప్ప తక్కువన్న భేదభావస్ఫురణ స్ఫురణయే లేదు. భక్తునకు భగవంతుని యందున్న అనురాగము భక్తునందు భగవంతునకు గల వాత్సల్యాదులు గోచరమగుచున్నవి. తులసీదాసు సూచించిన అపరిగ్రహము, నిష్కామసేవ (సీత ఇచ్చిన ఉంగరమును గుహుడు స్వీకరించక, రామునకు చేసిన కొద్దిపాటి సేవయే, తనకు పాపవినాశకరమని, అనేక కర్మల పుణ్యఫలముగా భగవంతుడు చూపిన అనుగ్రహమని, గుహుడుచూపిన భావము) భక్తులందరకు శిరోధార్యమై గుహునిఆదర్శ భక్త శిఖామణిగా రూపొందించినది. భగవంతునికి భేదభావనలేదని, భగవంతునిసేవ కందరు అర్హులే, యనియు తెలియుచున్నది. ఇచ్చట భగవద్గీతలోని కృష్ణుడు చెప్పిన దనుసంధేయము.

సమోఽహం సర్వ భూతేషు,
న మే ద్వేష్యోఽస్తి న ప్రియః,
యే భజంతి తు మాం భక్త్యా
మయి తే తేషు చాప్యహమ్.

అర్జునా! నేను సర్వభూతములందును సమదృష్టి కల్గియుందును. నాకు ఇష్టుడుగాని, ద్వేషింపతగినవాడుగాని ప్రత్యేకముగాలేదు. కానీ ఎవరైతే నన్ను భక్తితో సేవింతురో వారు నా యందును నేను వారియందును (అనురక్తులమై) యుందుము.

— ఆర్. వి. ఎన్. సుబ్బారావు

గ్రంథసమీక్ష

ఆంజనేయ చరిత్ర

పేజీలు: 46. వెల: రు. 4-00. ప్రతులకు "దిట్టకవి ఎం ఎ.." వాసవీ కన్యకాపరమేశ్వరి దేవాలయం, పిడుగురాళ్ళ - 5 2413

జీవితాధ్యాత్మిక విజ్ఞాన, వికాస, చరిత్రలో ఒకవిశిష్టమైన స్థానమున్నదని, మంత్రద్రష్టలైన వేదఋషివాక్కులలో గర్భితములైన పరమరహస్యమే ఒక్కసారి రామనామ ముచ్చరించుటవలన కలుగుచున్నదని సప్తకోటి మహామంత్రాధిదేవత వేదమాతస్వరూపమైన శ్రీమద్రామాయణము చాటుచున్నది. దానిసారము వర్ణనాతీతము. అందలి ప్రధానపాత్రధారులలో అగ్రగణ్యుడు సర్వలక్షణ సంపన్నుడైన వాయునందనుడు. వానరుడుగా జన్మించినప్పటికి పృథ్వీతలముపై జన్మించిన ప్రతిమానవుడు అంజనాసుతుని జీవిత పరమరహస్యము తెలుసుకొనక తప్పదు.

ఆంజనేయుని జననమునుంచి జీవిత పరమావధివరకు అతడవలంబించిన కార్యదీక్ష, దక్షత, ప్రగాఢవిశ్వాసము, స్వామిభక్తి లోకమునకే ఆదర్శవంతమైనది. నైష్ఠిక బ్రహ్మచారియై, అఖండమైనతేజస్సుతో వెలుగుచు నిరంతరము రామకార్యధురంధరుడై సాక్షాద్రామపరబ్రహ్మమే తానుగా మూర్తీభవించి, కాలచక్రగతిలో రామున్న కల్పమందు ఆర్తత్రాణపరాయణుడుగా, భవిష్యద్బ్రహ్మస్థానమును అధిష్ఠించబోవు హనుమంతుడు తనను శరణువేడినవారినే గాక తన స్వామియైన రామసేవకులకు సైతము నిరంతరము రక్షగాయుండి, వారి సమస్తేచ్ఛలను ఈడేర్చుచున్నాడనుట నిస్సంశయము.

స్వామిచరిత్ర శ్రీమద్రామాయణము, పరాశరసంహిత, ఉమాసంహిత, సుదర్శన సంహితాది గ్రంథములలో మహోన్నతముగా చెప్పబడిన విషయాన్ని సంక్షిప్తముగా శ్రీమాన్ దిట్టకవి వేంకటరామానుజాచార్యులుగారు రచించిన ఆంజనేయచరిత్ర తెలుపుచున్నది. ప్రతిపాఠకుడు ముందుగా శ్రీహనుమంతుని గురించి ఈసంక్షిప్త ఆంజనేయ చరిత్ర చదివి తెలుసుకొనవలసినదే.

ఆంజనేయచరిత్రలో ఎన్నో అసంఖ్యాకములైన ఘట్టములున్నప్పటికి అందు కొన్నిమాత్రమే వారు ప్రచురించుటవలన ఈ చరిత్రచదివిన పాఠకులందరూ మనః పరివర్తనకల్గి హనుమద్భక్తులుగామారి, స్వామివిషయసర్వస్వము తెలుసుకొనుటకు తమజీవిత సర్వస్వమును సర్వార్పణ బుద్ధితో స్వామికి సమర్పించి శ్రీ ఆంజనేయుని పరిపూర్ణానుగ్రహపాత్రులగుదురు గాక!

సంక్షిప్తముగా స్వామి చరిత్రనందించిన శ్రీమాన్ "దిట్టకవి" వారిని హృదయపూర్వకముగా అభినందించుచున్నాను.

—ఎస్. ఎస్. లక్ష్మణరావు

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము

రచయిత: శ్రీరామశరణ్, బుద్ధాం కుందుర్తి వెంకట నరసయ్య,

శ్రీ శ్రీరామశరణ్‌గారు శ్రీరామమంత్రానుష్ఠానమున సిద్ధినొందిన మహానుభావులు. వారు శ్రీరామ మంత్రమును ఉపాసించి ఎందరో పెద్దలవలన పొందిన అనుష్ఠాన రహస్యములను శ్రీరామ మంత్రమును జపించువారి ఉపయోగమునకై గ్రంథరూపమున ప్రకటించిరి.

శ్రీరామ మంత్రము సర్వాధికారికము సకల ఫలప్రదము. పరమసాత్త్వికము. ఈ మంత్రమును జపించువారెందరోయుందురు. కాని అందరకు ఆమంత్ర జపవిధానము తెలియదు. క్రమము తెలిసిచేసిననాడు ఫలము శీఘ్రముగ సిద్ధించును. ఆంధ్రదేశమున శ్రీరామశరణ్‌గారి శ్రీచరణ సంబంధముగల వారెందరోయున్నారు. వారికే కాదు, ఇతరులకుకూడ తెలియచేయవలెనని రహస్యములైన విషయముల నిందు ప్రకాశిత మొనర్చినారు.

మన భారతీయ సంప్రదాయమున మంత్రము, దానిజపము ప్రత్యేక స్థానమునాక్రమించుకొనినవి. ఇది సరియైన విధానము తెలిసిచేసిననాడు ఫలము తప్పక సిద్ధించును. మన శరీరములో నిక్షిప్తమైన చైతన్యశక్తిని విజృంభింపచేసి దానిచే పరమాత్మనుచేరి దర్శించవచ్చును. విరాడ్రూపమునున్న పరబ్రహ్మము శబ్దరూపము శరీరమునందును, దానినే ఏ స్థానములలో ఏయే అంగములలో ఏయే క్రమమున ఉచ్చరించవలెనను విషయము నెరింగి శ్రద్ధాభక్తులతో ధ్యానించినవాడు సర్వము తన రూపముగా గలిగిన పరబ్రహ్మము తనదేయగు దివ్యమంగళ విగ్రహముతో హృదయదేశమున ప్రత్యక్షమగును. మాటాడును, కోరినకోరిక లీడేర్చును.

అట్లు మంత్రానుష్ఠానమునకు 16 అంగములు ఉండవలెను. భక్తి, శుద్ధి, ఆసనము, పంచాంగసేవనము, ఆచారము, ధారణము, దివ్యదేశసేవనము, ప్రాణక్రియ, ముద్ర, తర్పణము, హవనము, బలి, యాగము, జపము, ధ్యానము, సమాధి. ఈ 16 అంగములు ప్రతి మంత్రమును జపించువారును ఎరుంగవలెను.

1. భక్తిలేని అనుష్ఠానము నిష్ఫలము. భక్తి యనగా ప్రేమ - దేవతయందు, మంత్రమునందు, మంత్రోపదేశము చేసిన గురువునందు అచంచలమగు భక్తియున్ననాడే మంత్రము ఫలించును.

"త్రిషు భక్తిః సదా కార్యా
సా హి ప్రథమసాధనమ్"

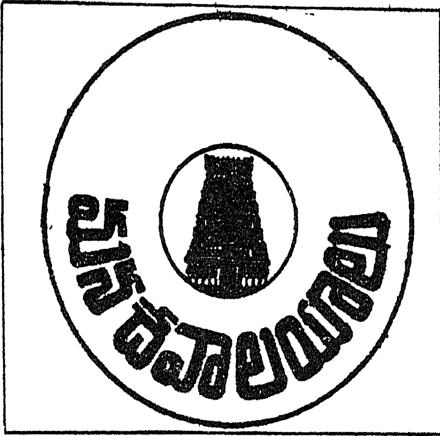
అని పెద్దలు చెప్పిరి.

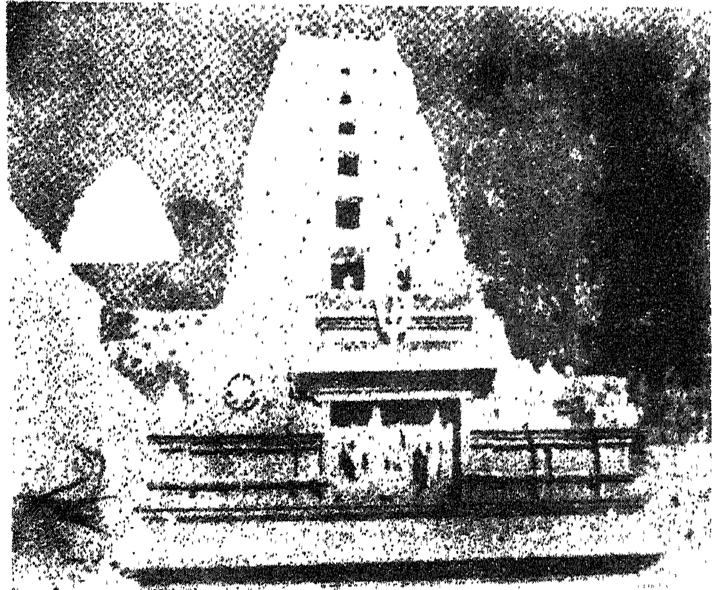
2. జపముచేయువారు ముందు శుద్ధిని పాటించవలెను. అది శారీరక, మానసికముగ ద్వివిధము. అదిలేనినాడు చాంచల్యము కలుగును.

3. ఆసనము - కూర్చుండునపుడు ఎట్లు కూర్చుండిన తన మనస్సు ఏకాగ్రత భంగపడదో అట్లు కూర్చుండి జపము చేయవలెను. అందు పద్మాసనము శ్రేష్ఠము. దానిని అభ్యసింపవలెను.

4. జపముచేయువారు శ్రీరామ మంత్రరాజస్తవము, శ్రీరామగీత, శ్రీరామ సహస్రనామ స్తోత్రము, శ్రీరామ హృదయము,

[29 వ పేజీలో]

ఆలయ ప్రవేశద్వారము

భద్రాచల రామాలయం

ఆంధ్రదేశము నందలి పుణ్యక్షేత్రము లందు తిరుమల, శ్రీశైలం తర్వాత ప్రముఖంగా పేర్కొనతగినది భద్రాచల ఆలయము. ఇది ఖమ్మం జిల్లాలో గోదావరీ తీరమున నిర్మించబడినది. ఆ ప్రదేశమునకు భద్రాచలం అనే పేరు ఎట్లు వచ్చినదో బ్రహ్మాండపురాణమీ క్రింది విధంగా తెలియజేస్తూ వున్నది. పూర్వము మేరువు అను పర్వతము, అతడి భార్య మేరుదేవి పుత్రసంతానమునకై ఘోర తపస్సు చేయగా బ్రహ్మ వారికి ప్రత్యక్షమై వారికోరిక మేరకు వరమివ్వగా, కొన్ని మాసములకా దంపతులకు 'భద్రు'డను కుమారుడు జన్మించి పెరిగి పెద్దవాడై గోదావరి తీరాన పెద్ద పర్వత రూపముదాల్చి తపస్సు చేసుకొనుచుండెను. శ్రీరాముడు, సీత, లక్ష్మణ సమేతుడై ఆ ప్రదేశమున కేతెంచి పర్వతమందలి ఒకరాతిపై కూర్చుండగా భద్రుడు మునిరూపము దాల్చి రామచంద్రునికి అంజలి ఘటించగా రాముడు భద్రుని నీ అభీష్టమేమనగా 'స్వామీ నీవు శాశ్వతముగా నాపై నిల్చి భక్తులకు దర్శనమివ్వమనగా స్వామి అతడి కోరిక నంగీకరించి ఆ ప్రదేశమందు శిలారూపము దాల్చినారు. భద్రుడు కొండ రూపమున నుండుటచేత భద్రాద్రియనుపేరు సార్థకమైనది. వందల కొద్ది సంవత్సరాలీ పుణ్యక్షేత్రాన్ని ఋషులు, యోగులు మాత్రమే సేవించుచుండిరి.

శ్రీరామ, సీత, లక్ష్మణులు

ఆలయ నిర్మాణము

భద్రాచలమునకు సమీపంలో భద్రారెడ్డి పాళెం అను గ్రామంలో కొన్ని శతాబ్దాలకు ముందు పోకల దమ్మక్క అను భక్తురాలుండెను. శ్రీరాము డొకరోజు ఆమెకు కలలో కనపడి తాను భద్రాద్రిపై శిలారూపమున యున్నానని తెలియజేయగా తెల్లవారగనే దమ్మక్క ఆవృత్తాంతమును గ్రామవాసులందరికి తెలియజేసి వారివెంట వెళ్ళి వెదుకగా, సీతా లక్ష్మణులజాడ తెలియలేదు. గ్రామస్థు లామెకు మతి చలించినదని భావించి తిరిగి వెళ్ళగా అవమానముతో దమ్మక్క విచారించుచుండ మరురోజు యథావిధి ఆమె కలలో రామచంద్రుడు కనపడి తాను ఒక తాటిచెట్టుచాటున వున్నానని ఆ ప్రదేశమునందలి గుర్తులు తెలియజేయగా, ఆమె తిరిగి తెల్లవారి గ్రామస్థులను ప్రాధేయపడి వారిని వెంట పెట్టుకొని రాముడు చెప్పిన గుర్తులున్నచోట వెదుకగా, దివ్యమంగళకరమైన రామ, సీత, లక్ష్మణులవిగ్రహములు కనబడినవి. ఆనాడి దమ్మక్క తనశాయశక్తులా స్వామికి పూజా నైవేద్యములు జరిపించుచుండెడిది.

రామదాసుని బంధించిన గోలుకొండ కోట

క్రీ. శ. 17 శతాబ్దమందు గోల్కొండ తానీషా అబుల్‌హసన్ తన మంత్రి వర్యులైన అక్కన్న మాదన్నల మేనల్లుడైన కంచర్ల గోపన్నను ఖమ్మంమెట్టు పిర్కాకు పేష్కారుగా నియమించి ఆపై కొన్నిరోజులకు భద్రాచలం తహసీల్‌దారుడుగా కూడా నియమించినాడు. గోపన్న చిన్ననాటి నుండి రామభక్తుడు. ఆంధ్ర, సంస్కృత పారశీక, ఉర్దూ భాషలందు పాండిత్యము కలదు. ఇతడి నివాసమెల్లప్పుడు శ్రీరామ సంకీర్తనలతో అలరారుచుండెడిది. గోపన్న గురించి విన్న దమ్మక్క ఆతడివద్దకువెళ్ళి భద్రాద్రిపై నున్న శ్రీరాముని విషయము విన్నవించుకొన్నది. విషయము తెలిపి స్వామికి ఏదైన నీడఏర్పాటు చేయమన్నది.

గోపన్న దమ్మక్క చెప్పిన విగ్రహముల చెంతకెళ్ళి అవి తను రోజూ ధ్యానించే స్వాములవారివని భ్రమించి 'దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ! అను మకుటముతో స్వామిపై తన భక్తిని పద్యరూపమున వెలువరించినాడు. ఆనాటినుండి శ్రీరాముని భక్తితో పూజించుటే గాక, వారికి కావలసిన పూజాదికపు ఏర్పాట్లు చేసినాడు. ఉన్నట్లుండి తన స్వామికి ఆలయం నిర్మిస్తే బావుండునను తలంపుకలిగినది. అయినా పైకములేదు. ఖజానాలో సర్కారు పైకము 6 లక్షలున్నవి. ఆ డబ్బు ఎవరిదైతే నేమిలే అను తాత్సారముతో ఆలయ నిర్మాణము ప్రారంభించి, ప్రధానాలయము, ప్రహరి, కళ్యాణమండపము, వాహనములు, స్వాములవారికి కావలసిన ఆభరణములు చేయించు చుండెను. ప్రభుత్వధనమును తనఅనుమతిలేక విచ్చలవిడిగా ఖర్చుపెట్టుచున్నాడని తెలిసి తానీషా గోపన్నను సంకెళ్ళుతగిలించి గోలుకొండకు తీసుకొని రమ్మన్నాడు. గోలుకొండజైలులో అతడిని 12సం॥ బంధించి అనేక విధములుగా చిత్రహింసచేసిరి. ఈనాటికి రామదాసు జైలు అను పేరున కోటలోని దర్బారు (బాలాహిజార్) సమీపంలో ఒక చీకటి గది యున్నది. ఆ గదిగోడలపై రామ, లక్ష్మణ సీతలయొక్క రేఖాచిత్రములున్నవి. వాటిని గోపన్న గోటితో గీసినాడట!

నవాబు సైనికులు గోపన్నకు సరైన భోజనముకూడ పెట్టకయుండిరి. ఆ విషయము "తినగలనే ఈ అన్నము ముదిమినే మార్గము నాకిక రామా!" అని పలవరించినాడు. తాను పడెడి బాధలు ఎప్పటికప్పుడు పద్యరూపమున రామునికి విన్నవించినాడు. కావలివాండ్లు గోపన్నను ముండ్లబాటపైన నడిపించినారు. మెడపై పెద్ద బండరాతి నుంచి రాజవీధులందు త్రిప్పినారు. దెబ్బలొకవంక, మరొకవంకబావివద్దకునీటికెళ్ళగా తేలు కుట్టినది. కంటనీరు ఆగలేదు. దుఃఖముతో బాధ మేళవించగా 'అబ్బబ్బ దెబ్బలకు తాళలేక రామప్ప గొబ్బున నన్నేలు కోరా!' అనగా బాధతగ్గినది.

స్వామివారికి, ఆలయమందలి తక్కిన విగ్రహములకు చేయించిన ఆభరణములను గోపన్న తెలుపుకొన్నాడు. అప్పుడప్పుడు తన హీనస్థితిని రామునికి "— స్వామి అధములకన్నను అన్యాయమైపోయితి రామచంద్రా" అని తెలుపడమేగాక 'ఏమిరా రామ నా వల్ల నేరమేమిరా రామ! అని వాపోయినాడు. అయినా దెబ్బలుతప్పలేదు. విచ్చుకత్తుల పారా తొలగిపోలేదు. రాముడా రాలేదు. శరణాగతత్రాణబిరుదాంకుడవు గావ, శరధి బంధించిన శౌర్యమేమాయరా! అని ఘోషించాడు. జవాబు రాలేదు గోపన్నకు కోపం వచ్చింది.

"— చుట్టు ప్రాకారములు సొంపుతో కట్టితి రామచంద్రా ఆ ప్రాకారమునకు బట్టె పదివేలు వరహాలు రామచంద్రా! అంతే గాక భరతునికి పచ్చలపతకము శత్రుఘ్నునకు మొలతాడు లక్ష్మణునికి ముత్యాల పతకము సీతమ్మకు చింతాకుపతకము పదేసి వేల వరహాలు పెట్టి చేయించినా, ఇక నీకు "కలికితురాయిని పొలుపుగ చేయిస్తి రామ చంద్రా! నీవు కులుకుచు తిరిగెద వెవరబ్బ సొమ్మని రామచంద్రా!"

అని నిలదీసినాడు. అంతలోనే స్వామికి కోపమొచ్చినచో తనకు దిక్కెవ్వరని "అబ్బ తిట్టితినని ఆయాసపడబోకు రామచంద్రా!

ఈ దెబ్బలకోర్వలేక అబ్బ తిట్టితినయ్యా రామచంద్రా! అని చింతించినాడు. అయినా ఆ బండరాతి నల్లరాముడు ఉలకలా, పలకలా. గోపన్నకు ఓర్పు నశించినదేమో!

"అడుగు దాటనివ్వను నా కథయ మివ్వక నిన్ను విడువను" ఇది నీయబ్బ సొమ్మా-తాతసొమ్మా! కుదురుగ కూర్చుండ నివ్వను నీకు కోపమొచ్చినా భయపడను. అనిగర్జించినాడు. ప్రయోజనము శూన్యము ఈ సమయంలోనే శూలనొప్పి వచ్చినది. ఆ బాధ కోర్వలేక

"పాహి మాం రామయంటె పలుకవైతివి నీ స్నేహ మెట్టిదని చెప్పనా హా హా హా — 'అనగా బాధ తొలగి పోయినది. ఎలా

గైనా స్వామిని మచ్చిక చేసుకో నెంచి తుదకు వంటింట మంత్రముపదేశింప చేయ నెంచి సీతమ్మతో

'రామచంద్రులు నాపై చలము చేసినారు, సీతమ్మ చెప్పవమ్మ' అని బ్రతిమలాడినాడు. పాచికపారినది. సీతమ్మ మంత్రోపదేశము పని చేసినది. రామలక్ష్మణులు భక్తుని చెరవిడిపింప దలంచి, నడిరాత్రి ఆలయ భటులవేషములతో తానీషా వద్దకెళ్ళి గోపన్న కట్టవలసిన 6 లక్షలు పైకము చెల్లించి రసీదు పుచ్చుకొని గోపన్న తల క్రింద వుంచి వెళ్ళినారు. తానీషా జరిగినది కలకాదని, వచ్చిన వారు సాక్షాత్తు శ్రీరామ లక్ష్మణులని పరుగున వెళ్ళి గోపన్న పాద ములపై బడి, మన్నించమని వేడి, డబ్బు వాపసు తీసుకోమని కోరగా, అందులకు గోపన్న అంగీకరించక, రెండు నాణెములను మాత్రమే స్వీకరించి, వాటిని స్వామి వారి మెడలో అలంకరించినాడు. ఈనాడు కూడ వాటిని చూడవచ్చు. వాటిని రామ టెంక లంటారు. వాటిపైని లిపి ఏ భాషదో!

చెఱసాలనుండి విడిపింపబడ్డ గోపన్నను ప్రజలు రామదాసని భక్తితో పిలిచినారు. రామదాసు తిరిగి భద్రాచల మెళ్ళి, కొన్నాళ్లు తన స్వామిని సేవించి ఆతడిలో లీనమైనాడు.

రామదాసు, తానీషాలు పూర్వజన్మలో గొప్ప శివభక్తులు. వారెంతకాలం తపస్సు చేసినా, శివుడు ప్రత్యక్షము కాకపోవుటచే శివలింగముపైకి చెంతనున్న కుండను విసరినాడట! అంత ఈశుడు ప్రత్యక్షమై మరుజన్మమందు నీవు రాజువుగా జన్మించి, నీ తమ్ముడైన రామదాసుని శిక్షించు కాలమున దర్శనమిచ్చెద నన్నాడట!

గోపన్న ఒక చిలుకను తెచ్చి పంజరంలో వుంచి, దానికి పాటలు నేర్పి పాడించి ఆనందించుటచే, ఆ పాపఫలితంగా జైలులో బంధించబడినాడట! గోపన్న చిన్ననాటి నుండి మహాభక్తుడు. ఇతడికి భక్తకబీర్ తారకమంత్ర ముపదేశించినాడు. ఆనాటి నుండే ఆతడు రామకీర్తనలుపాడటం నేర్చుకొన్నాడు. ఇతడు యుక్తవయస్సులో నున్నపుడే ఇతడి కుమారు డొకనాడు వేడి గంజిలో పడి మరణించగా!

"— ఏ బుద్ధివీడు ఎఱుగనివాడు పాపడు వీడు బడలియున్నాడు. .... బ్రతికించ" మనగా పిల్లాడు లేచి పరుగెత్తినాడు.

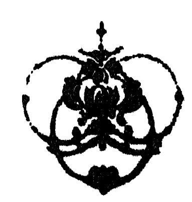
తానీషా రామచంద్రుని దర్శనమైన నాటి నుండి ఏటా భద్రాచలం తాలూకా నుండి వచ్చెడిశిస్తు ఆలయ ఖర్చునకు సమర్పించినాడు. అయితే 1769–1775 సం॥ గోల్కొండ రాజ్యంలో అలజడిరేగి మహమ్మదీయులు హిందూ ఆలయాలను ధ్వంసము చేయ సాగగా పూజారులు భద్రాచలంలోని విగ్రహాలను పోలవరం తీసికెళ్ళి కాపాడి అలజడి తగ్గిన తర్వాత తిరిగి భద్రాచలమందు ప్రతిష్ఠించినారు. తానీషా తర్వాత నిజాం ప్రభువులు ప్రతిఏటా శ్రీరామనవమిరోజున స్వామి కళ్యాణమునకు తలంబ్రాలుకై మంచి ముత్యములు పంపెడివారు.

భద్రాచల రామాలయాన్ని ఇటీవలె ప్రభుత్వంవారు కొన్ని లక్షల రూపాయల వ్యయంతో పునరుద్ధరించినారు. 4 లక్షల ఖర్చుతో కళ్యాణమండపము అంతే ఖర్చుతో రామదాసు ధ్యానమందిరము వైకుంఠ ద్వారము, అయోధ్యద్వారము, 9 లక్షల రూపాయలు ఖర్చుతో గర్భాలయము, కొండపైనచంద్రమౌళి సదన్ అను విశ్రాంతి భవనము నిర్మించినారు.

ప్రతిఏడు ఆలయంలో శ్రీరామనవమి రోజున సీతారామ కళ్యాణము, 10 రోజులు వైకుంఠ ఏకాదశి ఉత్సవము, ఆలయంలో జరిగే ముఖ్యమైన సంవత్సరాది వేడుకలు. ఆలయమందు స్వామి పద్మాసీనుడై చతుర్భుజములను కలిగి క్రింది ఎడమ చేతిలో ధనుస్సు, కుడిచేతిలోవిల్లు, పై ఎడమచేతిలో చక్రము కుడిచేతిలోశంఖము ధరించి ఎడమ తొడపై సీతాదేవిని కూర్చుండ బెట్టుకొన్నాడు. వారికి ఎడమపైపున ద్విభుజుడైన లక్ష్మణుడు నిలబడి కుడిచేతిలో విల్లును ఎడమచేత అంబును కలిగియున్నాడు. భద్రాచల రామచంద్రుని సాక్షాత్తు ఆది శంకరులు దర్శించుకొన్నారు. ఆలయానికి సమీపంలో గోదావరి గట్టున అరణ్యవాస కాలంలో రామ, లక్ష్మణ, సీతమ్మలు నివసించిన పర్ణశాలయున్నది. దీనికిసమీపంలో పసుపు, కుంకుమ రంగులుగల చిన్న చిన్న రాళ్ళు కలవు. పర్ణశాలకు భద్రాచలమునకు మధ్యన యేటపాక (జటాయుపాక) యున్నది. భద్రాచలానికి రెండు మైళ్ళ దూరాన గోదావరినదిలో ఉష్ణజలకుండము లున్నవట! వీటిలో ఎప్పుడు నీరు వేడిగా వుండునట! సీతారాములు అరణ్యవాస కాలంలో ఈ వేడినీటిలో స్నానమాచరించెడి వారట!

ప్రస్తుతం ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము, రామదాసు కీర్తనలను ప్రచారము జేయుటకు తిరుపతి తిరుమల దేవస్థానములు అన్నమాచార్య కీర్తనలు ప్రచారము చేయు పద్ధతిలో అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టువలె రామరస వాహినీ పేరున ఒక ప్రాజెక్టు ఏర్పాటు చేసి, ప్రసిద్ధ కళాకారులచేత రామదాసు కీర్తనలను ఆంధ్రదేశంలోని ఆబాల గోపాలానికి వినిపించడానికి ప్రయత్నించడము ఎంతైనా ప్రస్తుతింపదగ్గ అంశము.

— పి. కృష్ణమూర్తి

శ్రీరామ తీర్థం

ఆంధ్రదేశం ఎన్నో గుళ్ళు గోపురాలకు పుట్టి నిల్లు. అందులో విజయనగర మహారాజులు పరమ ధార్మికులు. వారు నూట మూడు గుళ్ళు కట్టించారు. అందులో పేరు పొందినది 'శ్రీరామ తీర్థం గుడి'. ఇచ్చట 'కోదండరాముడు' ఆరాధ్యదైవం. ఇతడు వనవాసరాముడు. సీతా లక్ష్మణ సమేతమై కోదండపాణియైన రాముని విగ్రహం ఎంతో అంద మైంది. భక్తుల పాలిట కల్పకం. వాడుకలో ఈ పుణ్యక్షేత్రాన్ని 'రామగుళ్ళు' (రాంగుళ్ళు) అంటారు.

ఉనికి

విజయ నగరానికి తూర్పున 12 కి. మీ. దూరంలోగల ఈ క్షేత్రం "నెల్లిమర్ల-రణస్థలం" రహదారి మధ్యలో ఉంది. ప్రస్తుతం శ్రీరామతీర్థంమీదుగా శ్రీకూర్మం, శ్రీకాకుళం, అలుగోలు, చీపురుపల్లి పోయేబస్సులు ప్రతి గంటకు ఉన్నాయి.

నిర్మాణ కాలం

క్రీ. శ. 17 వ శతాబ్దంలో 'కుంభిలాపురి' (కుమిలి) రాజ్యాన్ని పాలించిన శ్రీపూసపాటి సీతారామ చంద్రులవారి ఏలుబడిలో ఈ దేవాలయ నిర్మాణ, ప్రతిష్ఠలు జరిగాయి.

మతాలు

క్రీ. శ. 5 వ శతాబ్దం నుండి జైనతీర్థంకరులకు, బౌద్ధసన్యాసులకు యీ ప్రదేశం ఆరామమై ఉండేది. ఇక్కడ "జైనమత మహాసభ" జరిగిందట. ఇప్పటికీ యీ ప్రాంతంలోగల కొండపై యీ ఆరామ శిధిలావశేషాలున్నాయి.

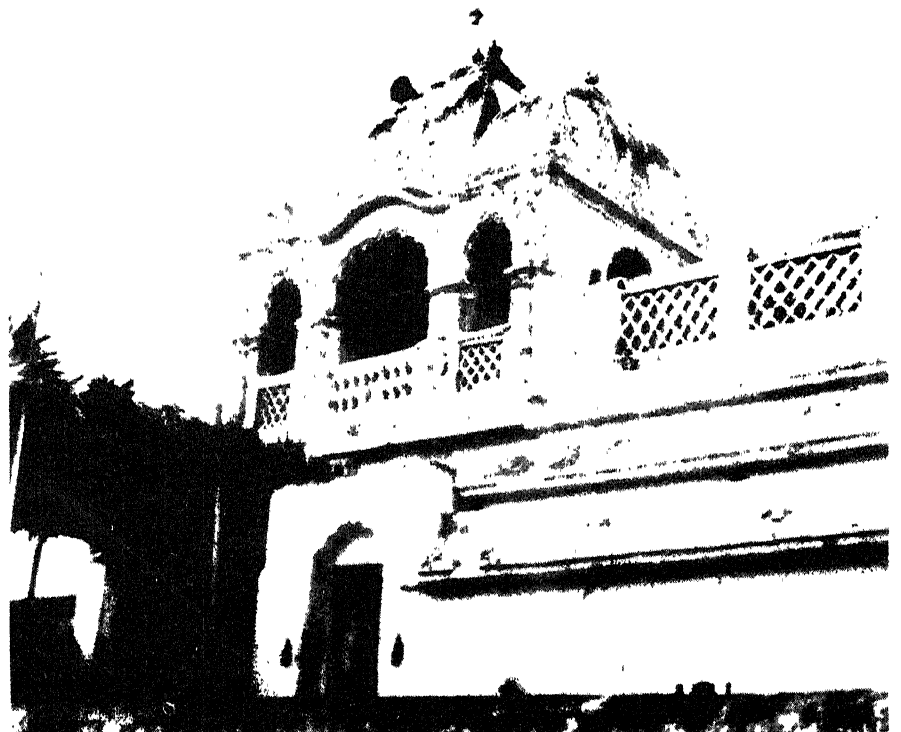
వైష్ణవులకు, శైవులకు ఇది నిలయం. శివకేశవులకభేదాన్ని సూచిస్తున్నట్లు ఇక్కడ రామాలయం, శివాలయం ప్రక్కప్రక్కనే ఉన్నాయి. రాముడు కోదండరాముడు: శివుడు సదాశివుడు. శ్రీమన్నారాయణ త్రిదండి జియ్యరు స్వామిగారు ఇక్కడ శ్రీరామక్రతువుగావించి క్రతు స్తంభాన్ని కట్టించారు.

సొబగులు

ఒక నల్లనిరాతి బోడికొండ పాదాన రామాలయం కట్టారు. చుట్టూ ఎత్తైన రాతి ప్రహరీ, ముఖద్వారం గోపురం, దాటితే ధ్వజస్తంభం, కుడిపైపున క్రతు స్తంభం, దక్షిణాన కల్యాణమంటపం; వెనుక మహాలక్ష్మిఅమ్మవారి గుడి. వాయవ్యంలో శ్రీ త్రిణుకు సత్తెయ్యగారు కట్టించిన మరో కళ్యాణ మంటపం. గర్భగుడిముందు ఉత్సవ విగ్రహాలు, సాలగ్రామాలుగల 'వవళింపుగది'. గర్భగుడిలో అందమైన జడధారులైన 'సీతారామలక్ష్మణుల' విగ్రహాలున్నాయి. వాటికెదురుగా "గుహ్యాన్ని మూసికొని ఉన్న ఆంజనేయస్వామి విగ్రహం బహిర్ద్వార పార్శ్వానగల గోడనంటి పెట్టుకొని ఉంది. ఉత్తరాన వరాహస్వామి, నరసింహస్వామి వార్ల ఆలయాలున్నాయి.

గుడికి దక్షిణంగా పుష్కరిణి ఉంది. దీన్ని "రామచెరువు" అంటారు. దీని మధ్య "గాలిమంటపం" ఉంది. దీని ప్రక్కనే 'చావరాయి' ఉంది. దేవాలయాన్కి పూలతోట, పండ్లతోట ఉన్నాయి. ఉత్తరంగా రెండు కొండలున్నాయి. 1. శ్వేతాచలం, 2. నీలాచలం. మదగజంలా ఉన్న నీలాచలంపై కోవెల ఉంది. ఇందులో కోదండరాముల వారున్నారు. దానిప్రక్కనే జలాశయం ఉంది. దానిలోతుతెలియదు. నీరు కొబ్బరి నీరే! ఎప్పుడూ నీరు యింకదు. వైష్ణవాచార్యులు నేటికీ అనుదినం యీ కొండపై తళియారాధనాది కైంకర్యం చేస్తారు. ఈ కొండపైనుండి ప్రకృతికన్య నగ్నసౌందర్యం కన్నులపండుగ చేస్తుంది.

కొండమీద 'పాండవ పంచ', 'భీముని పొయ్యి', 'భీముని బుర్ర', "సీతమ్మ వారి పురిటిమంచం" "శ్రీరామ పాద చిహ్నాలు", 'రామగుండం', 'సీతగుండం' 'ఇరుకురాయి' "పలుకురాయి" ఉన్నాయి. ప్రక్కకొండపై బౌద్ధజైన ఆరామ శిథిలావశేషాలున్నాయి. కొండపైకి

ఆలయ ముఖద్వారం

వెళ్లేందుకు ఓ వైపు పిట్టగోడ ఉంది. అన్నీ జీర్ణావస్థలోనే ఉన్నాయి.

మహిమ

పూర్వం ఇదో కొండపల్లె. రాముని వనవాసంలో ఓ మజిలీ. 'ఓ శూద్రస్త్రీ పుట్టు మూగది. రాముని దర్శించింది. మాటలు వచ్చాయి.' అని జనశ్రుతి. ఈ మూగమ్మ పూర్వజన్మలో 'మంజీర' అనే 'తాంబూల చేటిక' అనీ, నారదశాపంవలన భూలోకంలో ఓ శూద్రునింట పుట్టుమూగదిగా పుట్టిందనీ, రామదర్శనంతో మాటలు వచ్చాయనీ ప్రతీతి. అప్పటి నుండే యిది యాత్రాస్థలమైందట.

పుణ్యతిథులు

చైత్రంలో 'శ్రీరామజయంతి,' వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశికి 'గోపాలస్వామి కళ్యాణం,' జ్యేష్ఠశుద్ధ పూర్ణిమకు 'సహస్రఘటాభిషేకం,' కార్తీకశుద్ధ ద్వాదశికి 'తెప్పోత్సవం,' కార్తీక శుద్ధ పూర్ణిమకు 'గోపురోత్సవం,' ధనుర్మాసాన 'గోదా కళ్యాణం,' మాఘ శుద్ధ పూర్ణిమకు 'రథోత్సవం,' మాఘశుద్ధ చతుర్దశికి 'దొంగదోపు,' (తిరుమంగయాళ్వారు) "రథోత్సవం" జరుపుతారు. ఈ రథం చాల ఎత్తైంది. అందమైంది.

మహాశివరాత్రికి తండోపతండాలుగా భక్తులువచ్చి కోదండరామునీ, సదాశివునీ దర్శించుకొని జాగరం చేస్తారు. విశాఖ, శ్రీకాకుళం తీరప్రాంతానగల "మీలలు" భక్తిపారవశ్యంతో కోలలు పట్టుకొని భజనలు చేస్తారు.

సాహిత్యం

ఇక్కడ మహాకవులు, గాయకులు, పండితులు ఉన్నారు. శ్రీరామచంద్రునిపై చక్కని రచనలు చేశారు. శ్రీ పూసపాటి వేంకటమహీపతి "ఉషాభ్యుదయం" శ్రీ పూసపాటి విజయరామరాజు "విష్ణుభక్తి సుధాకరం," శ్రీ ఆడిదం రామకవి "శుద్ధాంధ్రరామాయణం," శ్రీ చత్రాతి లక్ష్మీ నరసింహ కవి 'భండనారాతి భీమ కోదండరామ శతకం', శ్రీ చేవూరి కొండ్రావు 'కోదండరామ శతకం' శ్రీగురువుగారి కృష్ణమూర్తి "శ్రీరామతీర్థ పర్వత ధామ శతకం' రచించారు.

శ్రీరామతీర్థ క్షేత్రంపై నాటకాలు రచింపబడ్డాయి. శ్రీరామతీర్థ శ్రీకోదండరామ సుప్రభాతం రచింపబడింది.

ప్రాంత వైభవం

రామతీర్థం ప్రక్కనే సీతారామునిపేట, గొర్లిపేట అనే గ్రామాలున్నాయి. ఇక్కడ తూర్పుకాపులున్నారు. మొదటి పేటలో 'కళ్యాణం' వారున్నారు. పూర్వం ఆ కుటుంబంలోని దంపతులను కర్తలుగా ఉంచి రామగుడిలో సీతారామ కళ్యాణం చేసేవారట. అందుకే దానికి "సీతారాముని పేట" అనీ; ఆ కుటుంబానికి "కళ్యాణం" వారని పేరు వచ్చిందట.

ఇక్కడకు దగ్గర్లోగల 'కుమిలి' గ్రామం నుండి పుట్టుమూగ వంశంలోని ఒక కుటుంబీకులు దేవుని పెండ్లినాడు పసుపు కుంకుమలు, మట్టెలు, మంగళసూత్రాలు, తీసికొని రావడం వారికి మేళతాళాలతో ఎదురు సన్నాహం వెళ్ళడం జరుగుతుంది.

ఇక గొర్లిపేటలో శ్రీ విజయనగర మహారాజుల యిలువేల్పు "శ్రీ దుర్గా భవానీ అమ్మవారి" గుడి ఉంది. ఈ గుడిని "దుర్గి పంచ" అంటారు. ఇక్కడి రాతిపలకపై ఒక శాసనం ఉంది. యాత్రికులు అమ్మవారిని దర్శించి పసుపు కుంకుమలతో పూజిస్తారు.

ఈ దేవాలయ భూములుగల తంగుడుబిల్లి గ్రామం విద్యా విషయికంగా "పట్టభద్రుల గ్రామంగా" ప్రసిద్ధి కెక్కింది. జీవితాంతం అనలాదర్శంతో వేలాది పేద విద్యార్థులకు పూర్వగురుకులాశ్రమ పద్ధతిలో ఉచిత విద్యాదానం చేసిన 'కులపతి,' ఆదర్శోపాధ్యాయులు, రాష్ట్రపతి బహుమతి గ్రహీతలు కి. శే. శ్రీ నరసింహంగారు ఈ ప్రాంతంలో "విద్యాజ్యోతి"ని వెల్గించారు. దానికి కారణం 'కోదండరాముని చలవే!' అని వారు అంటూండే వారు.

రామతీర్థం అనేసరికి రెండుమూడు పేర్లు గుర్తుకొస్తాయి. కి. శే. అయ్యవార్లుంగారు క్షేత్రాచార్యులు, రాజగురువులు శ్రీమత్తిరుమల పెద్దింటి సంపత్కుమార వేంకటాచార్య అయ్యవార్లుంగారు. వారికిక్కడ మూడంతస్తుల సంపత్కుమారభవనం (ప్రస్తుతం శిధిలావస్థలో) ఉంది. అందులో 'ఆండాళ సహిత రంగనాథస్వామిని ప్రతిష్ఠించారు. బహువదాన్యులు.

ఆయుర్వేద మహాభిషగ్వరులుగా దేశ ఖ్యాతినార్జించిన శ్రీ. కి. శే. రామస్వామి గారు; కి. శే. చీనప్పగారు, రామతీర్థ వాసులే! తిరుపతిలో కథాకాలక్షేపం చేసిన హరికథకులు కి. శే. కద్రినారాయణాచార్యులుగారు, మహాప్రస్థానాటకకర్త శ్రీ కన్నస్వామిగారు; తెలుగుమాటలకు సంస్కృత అర్థాలుగల నిఘంటువువ్రాసిన కి. శే. సామవేదుల సీతారామశాస్త్రిగారు; సాహిత్యఅకాడమీ సభ్యులు, రాష్ట్రబహుమతి గ్రహీత శ్రీరామగోపాల శాస్త్రిగారు, సహజకవులు "శ్రీకూర్మాచార్యులుగారు", సింహాచలం ఆగమపాఠశాల అధ్యక్షులు "శ్రీ భాష్యకారాచార్యులుగారు; అపరదుర్యోధన పాత్రధారి 'శ్రీ వీరం' గారు ఇచ్చోటివారే!

— పి. మోహన్

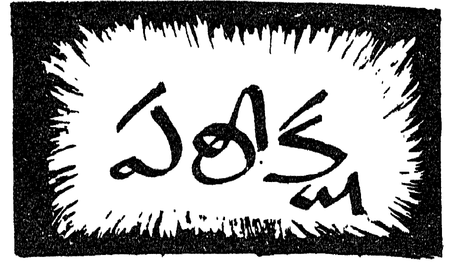
శ్రీ మహావిష్ణువు శ్రీరామావతారుడై, దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ, చేస్తూ, ఆ కార్యక్రమంలో భాగంగానే అహల్యాశాపవిమోచనం, శివధనుర్భంగమను, సీతాపరిణయం, అరణ్యవాసం, సీతఎడబాటు మొదలైన మానవ సంబంధిత అవస్థలన్నీ అనుభవిస్తూ సముద్రానికి సేతువునిర్మించి, లంకలో ప్రవేశించాడు. రావణాసురుని చంపి చెరలో నున్న సీతాదేవిని విడిపించి, లంకకు విభీషణుని రాజునుచేసి, పుష్పక విమానంలో సీతా, లక్ష్మణ, ఆంజనేయ, సుగ్రీవ, జాంబవంతాది ప్రముఖులతో అయోధ్యా నగరానికి బయలుదేరేడు.

మహాసాధ్వి సీతాదేవి శ్రీరాముడి ముఖారవిందాన్నే మననంచేసుకుంటూ—అవమాన దావాగ్నిలోంచి, అనిల సంస్కారయై పైకొచ్చి, ధైర్యంగా, ఋజువర్తనిగా, శ్రీరాముని ధర్మపత్నిగా, పరమసాధ్విగా, సగర్వంగా, ఆయన ప్రక్కన కూర్చుని నేత్రద్వయం నుంచి హిమ బిందువుల్లాంటి, వెన్నెల తరకల్లాంటి మంచుసోనల వంటి దయార్ద్ర దృక్కుల్ని, అవిమానంలో ఉన్న అందరిపైనా, ప్రసరిస్తోంది.

ఓ ప్రక్క ఆంజనేయుడు యివన్నీ పట్టనట్లుగా పుష్పక విమానంలోంచి క్రిందికి చూస్తూ, అప్పటికప్పుడు కనిపిస్తూ, మరల మాయమైపోయే లతానికుంజాలపై పూ గల గలపారే సెలయేర్లపైపూ చూస్తూ, ఆనందంతో కేరింతలు కొడుతున్నాడు....

కొంతసమయం గడిచింది....

పుష్పకవిమానం పవిత్రగంగానది ఒడ్డున రామాజ్ఞతోదిగింది. అక్కడికి అయోధ్యా నగరం ఎంతోదూరం లేదు. ఆవిమానందిగి అందరూ గంగా నదిలో స్నానాలు చేసేరు. విమానాన్ని తిరిగి కుబేరుడి వద్దకు పంపించేశాక, అంతాకలిసి అక్కడకు దగ్గర్లోనేగల భరద్వాజాశ్రమం వేపు బయలుదేరి ఆశ్రమంలో ప్రవేశించేరు.

దశరథుని ముగ్గురు భార్యల్లో కైకేయి మూడవదీ, ముద్దుల భార్యకూడా. ఆమె కోరికప్రకారంగా శ్రీరాముడి పద్నాలుగేళ్ళ అరణ్యవాసం పూర్తయింది. ఇక అయోధ్యలో ప్రవేశించుట జరగాలి. ఇన్ని సంవత్సరాలూ అయోధ్యను పరిపాలిస్తున్న వాడు భరతుడు. ఆతని మనస్సు తెలుసు కోకుండ నగర ప్రవేశం చేయడం శ్రీరాముని కిష్టం లేదు. తమను గురించి భరతుడి అభిప్రాయం యిప్పుడెలాగున్నదో- తెలుసు కోవాలన్పించింది శ్రీరామచంద్రుడికి.

భరతుని ఒద్దకుపోయి, అతడి మనస్సు తెలుసుకు రాగలిగిన వాడు ఆంజనేయుడొక్కడే. శ్రీరాముడి దృష్టి ఆంజనేయుడిపై ప్రసరించింది.

తన శక్తి, తనగొప్పదనం, తనపాండిత్యం ఒకరు చెప్తేనేతప్ప, తనకే తెలీని వాడు మారుతి.

శ్రీమద్రామాయణ మహాకావ్యానికి మూలకర్త ఆంజనేయుడు. వినయంగా చేతులు జోడించుకొని శ్రీరాముని సమీపించాడు.

"మహావీరా!! కనిపిస్తున్న అయోధ్యా నగరానికి వెళ్ళు, ఆ నగరాన్ని పరిపాలిస్తున్నది నాసోదరుడు భరతుడు........ మనందరి క్షేమసమాచారములు చెప్పి, ఆతని సమాచారములు తెలుసుకొనిరా !!

అంతే....అన్నాడు శ్రీరాముడు.

ఆ ఆజ్ఞలోని మర్మాన్ని గ్రహించాడు ఆంజనేయుడు. చిన్నగా చిర్నవ్వు నవ్వుతూ తలవూపి, అయోధ్యానగరం వైపుగా అడుగులువేస్తూ కదిలేడు..........

"కపి "రూపంతో అయోధ్యానగరాన్ని ప్రవేశించి భరతుడిని పరామర్శించడానికి మనస్కరించలేదు ఆంజనేయుడికి.

శుద్ధశ్రోత్రియబ్రాహ్మణవృద్ధుడిరూపాన్ని ధరించాడు. సూర్యసమానంగా వెలుగుతున్న ముఖారవిందము....
చెవులకు కర్ణాభరణాలు........
నుదుట నామాలు........
బ్రహ్మతేజస్సుతో సమానంగా మోము ప్రకాశిస్తోంది.
అయోధ్యానగర ప్రవేశం గావించేడు.

కుడికాలును ముందుచాచి అంతఃపురప్రవేశంగావించేడు. సూర్యసమకాంతితో ప్రకాశిస్తున్న ఆవృద్ధబ్రాహ్మణ మూర్తిని చూసి అంతా ఆశ్చర్యపోయారు.

ఆయన కన్నుల్లో కనిపించే వెలుగు కిరణాలు, శరీరంనుంచి వెలువడే దివ్య తేజస్సుతో కలిసి, ఆయన చుట్టూ ఓ వింతయిన ప్రకాశాన్ని ప్రసరింపచేస్తున్నాయి.

వడివడిగా భరతుని మందిరానికి చేరిపోయాడతడు. శ్రీరామ నామాంకితమై, ఆయన పవిత్ర పాదుకలనే ముందుంచుకుని నిత్యం ఆయన పవిత్ర నామస్మరణే చేస్తున్న భరతుడు, ఆంజనేయుడు లోనప్రవేశించేసరిక్కాడా అలాగే ఉన్నాడు.

ఆ వృద్ధ బ్రాహ్మణున్ని సగౌరవంగా ఆహ్వానించాడు భరతుడు. ఉచితాసనంపై ఆసీనుడినిగావించాక పరామర్శచేశాడు.

అతనిమనస్సు తెలుసుకొనుటకదే అదనుగా భావించాడు ఆంజనేయుడు.

"రాజా !! మాదిక్కడకు దగ్గరే.... ... గంగాతీరంలోగల అగ్రహారం.... ఉత్తమమైన రీతిలో ప్రజాపాలన చేస్తూ, నీపూర్వీకులైన మహారాజులందర్నీ మరిపిస్తున్నావు. ప్రజలందరూ నిరంతరం నీ పాలనలో సర్వసుఖాలూ అనుభవిస్తున్నారు........ కాని, ఒకే ఒక్క విచారం నాకు !!!

అంటూ ఆగిపోయాడు.

భరతుడి మోములో ప్రశ్నార్థకం పొడసూపింది.

"మహాత్మా !! మీవిచారం ఏమిటో తెలియజేయండి. నాశాయశక్తులా కృషిసల్పి, దానిని రూపుమాపేందుకు ప్రయత్నిస్తాను." వినయంగ అన్నాడు భరతుడు.
"అది నాగురించే అయితే యింత దూరం రావలసిన పనేలేదు రాజా! నా విచారం కేవలం నీ గురించే...."

ఈ మాటలలో ఉలిక్కిపడ్డాడు భరతుడు "నీ అన్నగారైన శ్రీరాముడు సతీసమేతంగా, లక్ష్మణుడు వెంటరాగా, పద్నాలుగు సంవత్సరాలు అడవుల్లో గడపడంకోసం వెళ్ళాడు. ఆ గడువు సమయము పూర్తవుతోంది. నేటితో ఆ గడవు అయిపోతుంది. గడవుదాటినాక ఒస్తే అతనికి సింహాసనార్హత లేదు. ఒకవేళ యిప్పుడే వచ్చేసేడనుకో??" ఆగేడు మారుతి.

భరతుని ముఖం దివ్యకాంతితో ప్రకాశించిందొక్కమారుగా.

"నా అన్న వచ్చేశాడా ?! .... ఏరీ?.... ఎక్కడ ??.... ఇప్పుడే ఈసర్వ సింహాసనాధికారాలు ఆయన పాదాల ముందు ధారపోస్తాను.

ఉద్వేగంతో పలికేడు భరతుడు.

"ఎంత వెర్రివాడవయ్యా భరతా !!.... శ్రీరాముడొస్తున్నాడని ఎగిరి గంతులేస్తున్నావుగాని, నిపాట్లు ఎలా మారనున్నవో గ్రహించడంలేదు. నీ తల్లి కైకేయి నీకు ఈ అయోధ్యా రాజ్యాన్నీ, నీ అన్నకు అరణ్యాన్ని కట్టిపెట్టడానికి ఎన్నెన్ని అవస్థలు పడిందో, ఎన్నెన్ని నీచమైన మాటల్ని విని భరించిందో నీకు తెలీదు........ ఆగిపోయాడొకింతసేపు.

భరతుడిలో ఏదో మార్పు కలుగుతోంది క్రమంగా మళ్ళీ చెప్పసాగేడు ఆంజనేయుడు.

"అసలు ఆ శ్రీరాముడు నిన్నిప్పుడు వదలిపెడతాడని అనుకోను. నీ తల్లి చేసిన అన్యాయానికిప్పుడు నీతల్లిపై, నీపై పగదీర్చుకోవచ్చును. ఆమెనూ, నిన్నూ, నీ భార్యనూ కారాగారంలో పెట్టించవచ్చును. అందుచేత నామాటవిను. పెద్దవాడ్ని. నీ తండ్రి సమవయస్కుణ్ణి. ఋణశేషమూ-శత్రుశేషమూ ఉండరాదు. వెంటనే బయలుదేరు ఆ రాముడిప్పుడు గంగానది ఒడ్డున భరద్వాజాశ్రమంలో ఉన్నాడు. నీ సర్వసైన్యంతో కదిలివెళ్ళు. నీకే అడ్డంకులు లేకుండా చేసుకో ఏది కాలాలపాటు, ఆచంద్రతారార్కంగా నీ సామ్రాజ్యాధిపత్యాన్ని కాపాడుకో... ....

ఆమాటలు ఆంజనేయుడి నోటివెంబడి పూర్తయినావో లేవో.... దిగ్గున కూర్చున్న చోటునుంచి లేచేడు భరతుడు. అతని కన్నుల వెంబడి నిప్పులు కురుస్తున్నాయి.

"విప్రాధమా !! ... పెద్దవాడివని, పండితమ్మన్యుడవని తప్పుగా అంచనా వేసేను. అందుకే యింతసేపూ నిన్ను ఉపేక్షించాను. నా అన్న శ్రీరామచంద్రుడి పైకే నన్ను పురిగొల్పుతున్న నువ్వు ప్రాణాలతో బ్రతికి ఉండరాదు.......

ఆనాడు మంథర. ఈనాడు నువ్వు. మా రఘువంశనాశనంకోసం ప్రతినబూనినట్లుగా కనిపిస్తున్నారు. ఆరోజు మంథర స్త్రీ అయిపోయింది. నాకరవాలానికెరగాలేదు. కాని నిన్ను మాత్రం విడిచిపెట్టను.

ఎవడి పాదపద్మముల పరిచర్యలకోసం ఇన్ని సంవత్సారాలూ ఓపిగ్గా, నిరీక్షస్తున్నానో ఆ పరంధాముడి దర్శనంకోసం వేయి కళ్ళతో ఎదురుచూస్తున్న నన్ను

తెలుంగుల వెలుంగుల ఉగాది

శ్రీనివాసుని దయాశ్రీలు దీనులపైన
చిందిపడెనేని అది అందమైనఉగాది!

రక్తాక్షి ప్రేమాను రక్తాక్షియై ప్రజల
రక్షించుకొన్న అది రమ్యమైనఉగాది!

కోటీశ్వరులు కోటగుమ్మాలు తెరచి క్షు
ధార్తుల వ్యథమాన్ప నదియె మేటిఉగాది!

మానభంగాల్ సేయు మహిషాసురుల తలల్
చితుకగొట్టిన అదే చింతలేనిఉగాది!

రామరాజ్యము ప్రజాక్షేమ రాజ్యంబుగా
నిలువ గల్గిననాడె విలువగలుగుఉగాది!

ఒళ్లుమైకము వదలి ఫైళ్లు ముందుకు కదలి
ముళ్లు విప్పిన అదే ముచ్చటైనఉగాది!

దొంగనక్కల దొంగ తోడేళ్ళ తోకలు
కత్తిరించిన నాడె ఘనతగలుగుఉగాది!

కులమతవర్గాల కుళ్లు కంపు తొలంగి
పరిమళించిననాడె భవ్యమైనఉగాది!

"నేను, నాది" అటన్న నీచభావము పోయి
"మనము" "మన" దను బుద్ధిగనుట మేలిఉగాది!

విద్వాంసులన్ గౌరవించి కళాలక్ష్మి
నాట్యమాడిననాడె నవ్యమైనఉగాది!

బడిలోన గుడిలోన మడిలోన కన్నమ్మ
ఒడిలోన ఆనందపడుటే పసిడిఉగాది!

భావిపౌరులు బాలబాలికలేకమై
ముందుకడుగిడునాడె ముద్దులొలుకుఉగాది!

ఐకమత్యముతోడ లోకమంతా కలిసి
ఏకకుటుంబమౌటే కమ్మనిఉగాది!

మానవత్వము రూపుమాపు పాకీవృత్తి
అంతమగునాడె ప్రశాంతమైనఉగాది!

అన్నిజాతులవారు అన్నదమ్ములమంచు
నడుచుటేముందునకు నవయుగాదిఉగాది!

అదియె తెలుగుఉగాది! అదియె వెలుగు పునాది!
అచ్చమైన యుగాది మచ్చలేని ఉగాది!!

'కరుణశ్రీ'

నీచాతి నీచమైన నీబోధనలతో మార్చాలని చూస్తావా??.... ఆ శ్రీరామాజ్ఞ లేకుండా నిన్ను నాకరవాలానికి ఎరచేస్తున్నందుకు విచారిస్తున్నాను. అయినా మరికొన్ని క్షణాలపాటు నిన్నింకా బ్రతకనిస్తే ఈ భూమ్మీద, ధర్మం, న్యాయం, ప్రభుపరాయణత నశించిపోయే ప్రమాదం ఉంది..... అంటూ కత్తిని ఝళిపిస్తూ ఆ విప్రవృద్ధుడి పైకి వచ్చిన భరతుడికి ఒక్కసారిగా కన్నులు మిరుమిట్లుగొలిపే దివ్యకాంతి కనిపించింది. ఆ కాంతి మధ్య ....

సుందరాకారుడూ .... సుందర రామాయణ భర్తా.... శ్రీరామభక్తాగ్రగణ్యుడూ.... అయిన పవనతనయుడు ఆంజనేయుడు. చిరునవ్వులు చిందిస్తూ, దివ్యశరీరకాంతులతో కనిపించాడు .... నివ్వెరపోయాడు భరతుడు.

"నాయనా!! భరతా!!.... నీసోదర ప్రేమకూ,....ప్రభు భక్తికీ.... చిన్న పరీక్ష పెట్టాను .... నీ మనస్సు తెలుసుకునే ప్రయత్నంలో నా అంచనా తప్పయి, నువ్వే గెలిచావు. ఈ భూమీ, సూర్యుడూ, చంద్రుడూ, గాలీ, నీరు అన్నీ ఉండునంత వరకూ నీ చరిత్రా, నీ ప్రభువరాయణత శాశ్వతంగా వుంటుంది............ బయలుదేరు. శ్రీరామచంద్రుడు భరద్వాజాశ్రమంలో వేంచేసి ఉన్నారు. ఆయనకు మంగళ స్వాగతాలు ఏర్పాటుచెయ్!!

అంటున్న ఆ మారుతికి వినమ్రంగా తలవంచి.... భక్తిగా నమస్కరించాడు భరతుడు పట్టరాని ఆనందంతో....

మరునిముషంలో ఈ వార్త అయోధ్యా నగరంలో వ్యాపించింది. వేకువ సూర్యుడి వెలుగు కిరణాలు కోసం ఆగలేదెవ్వరూ ....

శ్రీరామచంద్రుడి కృపారసకిరణాల వెల్లువలో ప్రతిముంగిలీ వెలుగులు చిమ్మాలనీ =

ఆ రఘురాముని దివ్య సందర్శనంతో నిఖిల జగత్తు నిండి పోవాలనీ తలపోస్తూ-

ఆ అయోధ్యానగర జనప్రవాహం భరద్వాజాశ్రమం వేపుగా పరుగులు తీసింది. •

— బి. ఉమామహేశ్వరరావు

[20వ పేజీ తరువాయి]

శ్రీరామ కవచము అను అయిదు అంగములనెరింగి చదువవలెను. జపమునకు ముందు శ్రీరామ హృదయమును, జపము చివర శ్రీరామ కవచమును చదువవలెను.

ఇవన్నియు ఈ గ్రంథమున ప్రకటింపబడినవి.

5. నడవడిలేనివానికి మంత్రము సిద్ధంపదు. నిద్రనుండి లేచినది మొదలు ఏ విధముగ ప్రవర్తించిన రాజసతామస చిత్తవృత్తులు తగ్గి సాత్త్విక చిత్తవృత్తి ఏర్పడునో ఆ యాచారము నెరింగి ప్రవర్తింపవలెను.

6. ధ్యానము చేయుటకు ముందు ప్రత్యాహారము ధారణ ఆవశ్యకము. తాను మంత్రముచే ధ్యానించు దేవతయొక్క విగ్రహమునందు లేదా చిత్రమునందుగాని మనసు కదలక నిలచియుండుట ధారణ. బయటపటమునందు విగ్రహమునందేకాక తన లోపలనే ఆ స్వామిని దర్శించుచుండుట అలవాటుచేసికొనవలెను. మనసు దేవతామూర్తియందు నిలచి ఇతర విషయములు భాసింపకుండుట ధారణచే సిద్ధించును.

7. తాను ధ్యానించు శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు దివ్యమూర్తిని అగ్నియందుగాని, జలమునందుగాని, సాలగ్రామమునందుగాని, యంత్రమునందుగాని, పటమునందుగాని, విగ్రహమునందుగాని ఏదో యొకదానియందు ఆవహింపచేసి భావించుట చేయవలెను.

8. ప్రాణాయామము చేయనిదే మనసున నిశ్చలత్వము కలుగదు. ఆహార విహారములలో నియమముతో పూరక, కుంభక రేచకములను రామమంత్రము నుచ్చరించుచూ చేయవలెను. ఎట్లు చేయవలెనో ఇందు స్పష్టముగ వివరింపబడినది.

9. జపము చేయునపుడు, పూజ చేయునపుడు ముద్రలను ప్రదర్శించ వలెను. దీనిచే భగవంతుడు ద్రవించి మన కనుకూలించును.

10. నిత్యము దేవతలకు, ఋషులకు, పితృదేవతలకు తర్పణము చేయవలెను. వానిచే వారి అనుగ్రహము కలిగి మన మంత్రానుష్ఠానమునవిఘ్నములుతొలగును.

11. ఏ దేవతల నారాధించినను అగ్ని ద్వారా ఆరాధించ వలెను. శ్రీరామ మంత్రముతో అగ్నిలో సమిధలు, చరువు, నేతితో హోమము చేయ వలెను.

12. మనము చేయు ఆరాధనమునకు సహకారులుగా నుండు వారికి, విరోధులుగా నుండు వారికి కూడ సంతృప్తిని కలిగించి వారి వలన సహకారమును పొందుటకు దైవ పరివారమునకు, ఆసుర వర్గమునకు బలి సమర్పించ వలెను. బలి యనగా పూజ యని యర్థము

13. తరువాత పూజ చేయ వలెను. అది మానసికముగ, బాహ్యమున కూడ చేయ వలెను. ఎట్లు చేయవలెనో ఏయే ఉపచారములు చేయవలెనో ఈ గ్రంథమున వివరింపబడినవి.

14. తరువాత జపము చేయవలెను. ఈ సందర్భమున గురు శిష్య లక్షణములు వివరింపబడినవి. ఏ మంత్రము ఏ సాధకునకు పొందదగినదో తెలిసికొనుటకు, కులాకుల చక్రము మొదలగు చక్రములను వివరించినారు. రాశిమేళనము, నక్షత్ర మేళనము వివరింపబడినవి. జపమునకు చూచుకోవలసిన శుద్ధులు వివరింపబడినవి.

మంత్రోపదేశము పొందునపుడుపాటించు పద్ధతులు ఇందు వివరింపబడినవి. దీక్షలలో అనేక విధముల వివరింపబడినవి శ్రీరామ మంత్రభేదములు ప్రకటింపబడినవి.

జప విధానము, బీజాక్షర విశ్వాసము మంత్ర దోషములు, మంత్రాంగములు, అంగన్యాస, కరన్యాసములు వివరింప బడినవి. జపము చేయునపుడు జపమాల మూడు రకములుగా నుండును. కరమాల వర్ణమాల, మణిమాలఅనువాని నెట్లుపయోగింప వలెనో వివరింపబడెను.

15, 16 ధ్యానము సమాధి కూడ జప వివరణమునసే వివరింపబడినవి.

పురశ్చరణరూపముల గూర్చి వివరించిరి. ఇట్లే గ్రంథము మంత్రశాస్త్ర రహస్యములను సామాన్యులకు తెలియునట్లు వివరించినది శ్రీరామ మంత్రోపాసకులకు ఈ గ్రంథము పెన్నిధి. శ్రీరామ శరణ్ గారుతప్ప వేరొకరెవరు ఇట్టిమహాగ్రంథము నందింప జాలరు. వారి కాంధ్రజాతి ఋణపడి యున్నది. ఆ సిద్ధ పురుషుల కారుణ్యపూర్ణమగు అనుగ్రహమే శ్రీరామానుగ్రహమై పాఠకులను రక్షించుగాక.

— శ్రీ భాష్యం అప్పలాచార్యులు.

రామకృష్ణ పూజ

రచయిత: శ్రీ శ్రీ శ్రీ అనుభవానందస్వాములవారు. పుటలు: 180 క్రౌన్. ప్రాప్తిస్థానం: అనుభవానంద గ్రంథమాల, బాపట్ల, 522101 [గుంటూరు జిల్లా] లేదా భీముని పట్టణం: 531163 [విశాఖ జిల్లా] వెల రు 6-

ఎవరెష్టు శిఖరాన్ని ఎక్కిన వారిద్దరో ముగ్గురో! అట్లే ఆధ్యాత్మిక శిఖరాన్ని అధిరోహించిన వారు కూడా అంతే! నేటి కాలంలో ఒక రామకృష్ణ పరమహంస, ఒక రామతీర్థ, ఒక రమణ మహర్షి మాత్రమే మనకు గోచరిస్తారు. పరమహంస గారిని పరిచయం చేయడం కమ్మరి వీధిలో సూదులు అమ్మడం వంటిది. అయినా రెండు మాటలు.

హిమాలయం, సముద్రం, వజ్రం, నవనీతం, దక్షిణావర్త శంఖం, ఏకముఖి రుద్రాక్ష, అన్నీ ఒక చోట ఉంటే, లేదా అన్నీ ఒకటైతే ఎట్లా ఉంటుందో చూడాలనుకుంటే పరమహంసగారి గాథను తిలకించాలి.

తంత్ర, మంత్ర యోగ సాధనలే కాక మాతృభాషలతో భావించడం, కాళీమాతను కన్నులార వీక్షించడం, వివేకానందాది శిష్యులను లోకానికి అందించడం మొదలైనవి సామాన్య జీవితాలకు సుదూరంగా ఉన్నాయి. కనుకనే సంప్రదాయ వాదులు రామకృష్ణుని పరమేశ్వరునిఅంశావతారంగా భావిస్తే ఇకవారిభక్తులు అవతారవరిష్ఠునిగా ఆరాధిస్తున్నారు. సాధనావతారంగా సాగిలబడి మ్రొక్కుతున్నారు.

పరమహంసగారిని షోడశోపచారపద్ధతిలో పూజించే విధానం ఈ పుస్తకం యొక్క ప్రత్యేకత. సర్వసిద్ధాంత సారభాది అనేక గ్రంథాలను రచించి రామకృష్ణాశ్రమాలు స్థాపించి తుదకు బ్రహ్మీభూతులైన అనుభవానంద స్వాములవారే ఈ పుస్తక రచయితలు. అనుభూతితో రామకృష్ణులను ఆరాధించిన ధన్యులు. పరమహంస గారి జీవిత గాథను సహస్ర, అష్టోత్తర శతనామాలనే మాలలతో అలంకరించారు.

ఆ నామాల వల్ల శ్రీవారి జీవితగాథ మనకు కన్నులకు కట్టినట్లుంది.

శారదాదేవి అష్టోత్తరశతం, శ్రీ వివేకానందస్వామి అష్టోత్తర శతం వ్రాసి వాటిని జోడించి, శ్రీ స్వామివారు వ్రాసిన నామాలకు విపులంగా, సరళ గ్రాంథిక భాషలో వ్యాఖ్యానం చేసిన భాగ్యం మాతాజీ త్యాగీశానందులకు దక్కింది. నామ వజ్రాలకు సానబెట్టిన వారు శ్రీ మాతాజీయే.

తరుణోపాయం (తరణోపాయం) తత్సవితుః (తత్సవితుః) స్మశానం (శ్మశానం) ఉత్కృష్ఠ (ఉత్కృష్ట) ఉచ్ఛిష్ఠ (ఉచ్ఛిష్ట) ఢమరుకము (డమరుకము) ప్రాధాన్యత (ప్రాధాన్యము) శక్తివంతుడు (శక్తిమంతుడు) సామ్రాట్ (సమ్రాట్టు) పరివేష్ఠితాయ (పరివేష్టితాయ) వంటి అచ్చు తప్పులు లేకుండా ఉంటే ఇంకా బాగుండేది.

ఈపుస్తకం తప్పక చదువ తగినదే కాదు, పూజింప దగ్గ పుస్తకం.

— దేవరకొండ శేషగిరిరావు

శ్రీ సీతారామాంజనేయ సంవాద కావ్యము

ఒక సమాలోచనాత్మక పరిశీలనము. రాజయోగి దర్శనము (మూలసహితము)

పరిశీలకులు-డా॥ రత్నాకర బాలరాజు M.A, Ph.D.

ఆంధ్రోపన్యాసకులు, ప్రభుత్వకళాశాల, అనంతపురము (ఆం. ప్ర)

అధ్యాత్మవిద్యా గ్రంథమాలా ప్రచురణ

పుటలు 684. మూల్యము రు 75/-

ప్రతులకు — శ్రీమతి రత్నాకరం జయలక్ష్మీదేవి, 21- S. B. I కాలని అనంతపురము పిన్ 515001 (రాయలసీమ)

ఈ గ్రంథము శ్రీ బాలరాజుగారి విమర్శ వ్యాసరూపము. వరదరామపంతుల లింగమూర్తి గురుమూర్తికృత శ్రీ సీతారామాంజనేయ సంవాద కావ్యముపై ఈ విమర్శ వ్యాసము (Thesis) శ్రీ బాలరాజుగారిచే వ్రాయబడినది. దీనికి అనుబంధముగా మూలముగూడ (శ్రీ సీతారామాంజనేయ సంవాదము) కూర్చబడినది.

శ్రీ సీతారామాంజనేయ కావ్యము శాంతరస ప్రధానమైన వేదాంతకావ్యము ఆంధ్రులలో సంస్కృత భాషానభిజ్ఞులగు తత్త్వజిజ్ఞాసువులు ఈ కావ్యమును అతి శ్రద్ధతో చదువుచుండుటచే ఇది ఆంధ్రదేశమున మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైనది. ఇందు తారక యోగము, సాంఖ్యయోగము, అమనస్కయోగము, అను మూడాశ్వాసములు గలవు. వివిధ ప్రకరణములు గల భగవద్గీత ఎట్లు కృష్ణార్జున సంవాదరూప యోగశాస్త్రమని ప్రసిద్ధి గాంచినదో అట్లే యిది గూడ సీతారామాంజనేయ సంవాద రూపమగు యోగశాస్త్రమని శ్రీ లింగమూర్తి గురుమూర్తి కవిభావనం.

ఉత్తమ పురుషార్థము భావింపబడు మోక్షము జ్ఞానము వలననే కలుగుననని "జ్ఞానాదేవ తు కైవల్యం," తమేవ విదిత్వాఽతి మృత్యుమేతి నాన్యః పంథా విద్యతేఽయనాయ" మున్నగు శ్రుతులు తెల్పుచున్నవి. గీతాచార్యుడు గూడ —

"అజ్ఞానేనావృతం జ్ఞానం
తేన ముహ్యన్తి జంతవః।
జ్ఞానేన తు తదజ్ఞానం
యేషాం నాశిత మాత్మనః।
తేషామాదిత్యవద్ జ్ఞానం
ప్రకాశయతి తత్పరమ్॥"
(భ. గీ. 5-15.,16)

"దదామి బుద్ధియోగం తం
యేన మాముప యాన్తి తే॥"
(భగీ. 10-10)

మున్నగు సూక్తులచేతు రీయ పురుషార్థము జ్ఞానైకసాధ్యమే అని తెల్పినాడు. అయినను యోగులు యోగైక సాధ్యమనియు, భక్తులు భక్త్యైక సాధ్యమనియు మోక్షమును పేర్కొందురు. పరినిష్ఠితుడగుయోగి జీవ బ్రహ్మైకతా జ్ఞానమును అనుభవ పూర్వకముగ గల్గియుండును. గావున అతడు ముక్తుడే యగును. అట్లే చతుర్విధ జ్ఞానులలో తురీయుడు జ్ఞానియే. అతడును ముక్తుడే యగును. మిగిలిన యోగుల యోగము, భక్తుల భక్తియు అనవరతమగు నభ్యాసముచే జ్ఞానమునకు సాధనములగును. దీనినే పెద్దలు "జ్ఞానాదేవ తుమోక్షః స్యాత్, భక్తిః జ్ఞానాయ కల్పతే" అని చెప్పచున్నారు. కాని యోగమును ప్రధానముగా బోధించు యోగచూడామణి, యోగశిఖా, యోగతత్త్వోపనిషత్తులు యోగమునకు జ్ఞానమునకును తుల్యప్రాధాన్యము నిచ్చి ఇట్లు తెల్పినవి —

"జ్ఞానం కేచిద్వదన్త్యత్ర
కేవలం తన్న సిద్ధయే।
యోగహీనం కథం జ్ఞానం
మోక్షదం భవతీహ భోః।
యోగోఽపిజ్ఞాన హీనస్తు
నక్షమో మోక్ష కర్మణి।
తస్మాద్ జ్ఞానం చ మోక్షం చ
ముముక్షుః దృఢమభ్యసేత్॥

అని అధ్యాత్మ రామాయణము నందలి బాలకాండము ప్రథమాధ్యాయము ఈ సీతా రామాంజనేయ సంవాదమునకు మూలము. అందుసీత ఆంజనేయునికి రామస్వరూపము స్వస్వరూపమును రామాజ్ఞచే నుపదేశించి

"రామస్సీతామువాచేదం
బ్రూహి తత్త్వం హనూమతే"
"తథేతి జానకీ ప్రాహ
తత్త్వం రామస్య నిశ్చితమ్।
రామం విద్ధి పరంబ్రహ్మ
సచ్చిదానంద మద్వయమ్"
మాం విద్ధి మూలప్రకృతిం
సర్గస్థిత్యంత కారిణీం
తస్య సంనిధిమాత్రేణ
సృజామీద మతంద్రితా"

అని చెప్పబడినది. అందు దీని ప్రయోజనం గూడ —

"సీతారామ మరుత్సూను సంవాదం మోక్షసాధన"మ్మని తెల్పబడినది.

ఇట్టి యుత్తమ గ్రంథముపై విమర్శ వ్యాసమును వ్రాయుట గ్రంథకర్తకే గాక సకల ముముక్షూపయోగ హేతువగును. ఈ విమర్శవ్యాసమును శ్రీ బాలరాజుగారు పదునెనిమిది ప్రకరణములుగా విభజించిరి. వానికి ముందుగానే "నమ్రమనివేదన" మను పేర కొన్ని విషయములను వ్రాసిరి. అవ్వానినిగూడ గ్రంథమును జదువుటకు ముందు తప్పక చదువవలసి యుండును. వారు వ్రాసిన పదునెనిమిది ప్రకరణములలో, పదమూడు, పదునాలుగు, పదునైదు ప్రకరణములు మూడును గ్రంథగతములగు మూడాశ్వాసములయందలి తారక-సాంఖ్య-అమనస్కయోగముల గూర్చిన విషయవిమర్శము అందు తారక యోగానుభవమును పదుమూడవ ప్రకరణమున – మంత్రయో

గము, హఠయోగము, ప్రాణాయామము, ఆసనము ఖేచర్యాది పంచముద్రలు, ఆధారాదిచక్రము, అజపావిద్య కుండలిని అంతర్యాగము మున్నగు గంథగత విషయము సప్రమాణముగ నిరూపించబడినది.

అట్లే సాంఖ్యయోగా సాంఖ్యయోగానుభవమను పదునాల్గవ ప్రకరణమున బ్రహ్మస్వరూపము, సజాతీయాది భేదత్రయము, మాయాస్వరూపము, వివర్తవాదము, మాయాఽవిద్యల వ్యవస్థ, జీవుడు విశ్వసృష్టి, దృగ్దృశ్యవివేకము, అద్వైతమే శ్రుతిసమ్మతము అను విషయములు. సుబోధములుగా చర్చింపబడినవి.

ఇక పదునేనవదగు అమనస్క యోగానుభవమున - మనస్సు స్వరూపము, సమాధిగతమనస్సు, నిర్వికల్పసమాధి, మాయాతరణము, బ్రహ్మజ్ఞ లక్షణము, అద్వైత తత్త్వము, శ్రీరామమంత్రార్థము, జ్ఞాని ప్రారబ్ధము,అధ్యాత్మవిద్యకు గుర్వావశ్యకత, జీవన్ముక్తచర్య, పంచదశ యోగాంగములు అధికారికపురుషులు, విదేహ కైవల్యము మున్నగు విషయము సోపపత్తికముగ విచారింపబడినవి. మూలగతములగు ప్రతి విషయమునకు విమర్శకత్తి శ్రుతిస్మృతి పురాణాదులలోని వాక్యములను ప్రమాణములుగా నిచ్చుట అభినందింప దగినది.

ఇంతకు ముందుగల పంద్రెండు ప్రకరణములు గ్రంథమునకు సాక్షాత్సంబంధము లేకపోయినను విషయమును దెలిసికొనుటకు కొన్ని ప్రకరణములు,సందేహనివృత్తికికొన్ని ప్రకరణములు, మూలగ్రంథకర్త తిశయ నిరూపణమునకు కొన్ని ప్రకరణములు నుపయోగించును. అందు తొలి ప్రకరణము అధ్యాత్మవిద్యకు ఆకరములగు ఉపనిషత్తులను గూర్చియు,ద్వితీయప్రకరణము గురుమూర్తి కవిని, పూర్వము తెలుగు వాఙ్మయమున అధ్యాత్మ విద్యను ప్రత్యక్షముగాను పరోక్షముగాను వ్యాపింపజేసినట్లు తెలియబడు తిక్కన పోతనాది కవుల విషయము తెలుపబడినది. తృతీయమున కవి దేశకాలాదులు చతుర్థమున ఆత్మవిద్యలో అత్యావశ్యకమగు గురుసంప్రదాయము సవిమర్శముగ చూపబడినవి. పంచమమున 'యోగ జిజ్ఞాస' అనుపేరిట యోగశబ్దార్థము తదతిశయము తెల్పబడినది.

ఇక షష్ఠ, సప్తమ, అష్టమ ప్రకరణములు అవశ్యము అందఱును చదువదగినవి. ఏల యనగా వేదములందును, వేదానుసారులగు స్మృతుల యందును, భగవద్గీత యందును ప్రకృత గ్రంథమునందును సాంఖ్యయోగశబ్దములు వినబడుచున్నవి. వీనియందు దెల్పబడిన సాంఖ్య-యోగములు కాపిలసాంఖ్యముకంటెను, పాతంజల యోగము కంటెను వేఱయినవా? లేక తద్రూపములే నా అనుసందేహము సామాన్యులకు గల్గును. కాపిలసాంఖ్య, పాతంజలి యోగములుగూడ శ్రౌతములే అయినచో వెదమార్గప్రవర్తకులగు బాదరాయణ మహర్షియు శ్రీశంకర భగత్పాదులును తమ సూత్ర-భాష్యములందు (ఈక్షతేర్నాశబ్దమ్ బా.సూ. 1-1-5, ఏతేన యోగః ప్రత్యుక్తః బా. సూ. 2-1-3) వానిని నిరాకరించుట తగునా? అనియు సందేహములు గల్గును. అట్టి సందేహములను అపనయించుట కొఱకే శ్రీ బాలరాజుగారు షష్ఠ, సప్తములలో ఆ యా సాంఖ్యయోగదర్శనముల మూల సూత్రములతో గూడ స్పష్టముగా నిరూపించి, అష్టమప్రకరణమున దర్శన సాంఖ్య యోగములకు, శ్రౌతసాంఖ్య యోగములకునుగల భేదములను స్పష్టపఱచినారు.

ఇక తొమ్మిదవ యధ్యాయమున శాస్త్రమునందు అత్యావశ్యకములుగా విధింపబడిన విషయ-ప్రయోజన-అధికారి-సంబంధములనెడి అనుబంధ చతుష్టయమునుగూర్చి తెల్పబడినది. పదవప్రకరణము అధ్యాత్మ తత్త్వము ప్రవక్తలగు శివ-దక్షిణా మూర్తులయొక్కయు, ప్రకృత ప్రవక్తలగు సీతా రాముల యొక్కయు స్వరూపము, శ్రోతలగు హనుమదాదుల యొక్క స్వరూప వైలక్షణ్యము నిరూపింపబడినవి.

పదునొకండవ ప్రకరణము భక్తి యోగ స్వరూపబోధకము. భక్తి యనగా ఉపాసనముగానే నిరూపింపబడినది. గీతయందు గూడ భక్తి యోగ పకరణమున - "నిత్య యుక్తా ఉపాసతే" 'అవ్యక్తం పర్యుపాసతే' అని భక్తిని ఉపాసనముగానే భగవానుడుపేర్కొనెను. నామమనగా ఉపాసన దేవతామంత్రము. ఇదియే దేవతానామముగా జపయజ్ఞములోని భావనము. దీని ఫలితమును గూర్చి ప్రాచీనార్వాచీనుల సిద్ధాన్త వాక్యములు ప్రమాణములుగా ఇందు పేర్కొనబడినవి. కాని యిప్పుడు జనులు గుమికూడి మేళతాళములతో గావించు నామసంకీర్తనమునకే ఈ పదము సంకుచితమగుట చింత్యము.

ఇక పండ్రెండవ ప్రకరణమున 'తత్త్వమస్యాది' మహావాక్యములు బోధించు జీవ పరమాత్మైక్యమే శ్రీరామహృదయముగా పేర్కొనబడినది.

గురుమూర్తి కవి వశీకృత వాక్కు గలవాడు. అతడు ఎట్టి గహనమగు విషయమునైనను సులభంగా గ్రహించునట్లు ఎట్టి ఛందములో నైనను చెప్ప గలరు. ఇట్టి యాతని సామర్థ్యము అన్ని కోణముల నుండియు పరిశీలించి పదునాఱవ ప్రకరణమున సువిపులముగ నిరూపించబడినది. పదునేడవ ప్రకరణమున వాస్తవమగు రాజయోగ మనగా యవివేకుల దలచు రాజయోగ మెంత మాత్రము కాదనియు అది అద్వైతామనస్కములకు పర్యాయమనియు దెల్పి, వేదోత్తరసమునకు సంబంధము వేదమనియు, శృంగారాది లౌకిక కావ్యానందమున బ్రహ్మానందసబ్రహ్మచారి యని వర్ణించుట కేవలము అర్థవాదము మాత్రమే యని నిరూపింపబడినది. ఇయ్యది కావ్య రసజ్ఞులకు కొంత కష్టము కలిగించును.

ఇక తుదిది యగు శాన్తమే రసరాజమని చెప్పుటను పెక్కురు ఆలంకారికులు భోజ ప్రభృతులు అంగీకరింపక పోయినను అభినవగుప్తాదుల హృదయ మదియే యని చెప్పవచ్చును. భవభూతి "ఏకో రసః కరుణ ఏవ" అనియు, భోజుడు "శృంగార ఏవ పరః ప్రహ్లాద నోరసః" అని చెప్పినను ఆరసములన్నియు చిత్తోద్రేకమును గల్గించి మనో విక్షేప హేతువులే యగునుగాని వాస్తవానందము కలుగజేయలేక పోవుట వాస్తవమగు విషయము. సౌఖ్యము అనగా ఆనందమును కలుగు జేయునది శాంతము మాత్రమే. ఎన్ని సుఖ స్వప్నములు అనుభవించినను శాంతరూపమగు సుషుప్తి లేనిచో మనుజుడు తృప్తినొందలేడుగదా! ఈ విషయము శ్రీ బాలరాజు తమ గ్రంథము లోని తుది ప్రకరణమున లెస్సగా నిరూపించిరి.

— పీలకంఠశాస్త్రి

'నా నృషిః కురుతే కావ్యం', ఋషికాని వారు కావ్యం వ్రాయలేరని ఆర్యోక్తి. భారతీయ విజ్ఞానఖనిలో వెలువడిన ఆది కావ్యం రామాయణం. కృతికర్త ఆదికవి వాల్మీకి. రామకథ ఛాయా మాత్రముగ అపౌరుషేయములగు వేదములలో గలదని వేదవిదుల అభిభాషణ. రామావతారమునకు పూర్వమే లభించబడిన గాథయిది. వ్యాస, అగస్త్య, భరద్వాజాది ఆర్యఋషులు భారతీయభాషలలో వ్రాసిన రామాయణాలు వేనకువేలు. రామకథా ప్రశస్తి అతిప్రాచీన కాలమునుండి పలుదేశాలలో విస్తరించినది.

క్రీ. శ. 251 లో కింగ్ సెంగ్‌హుయే రామాయణమును "హిసియుచి" యను పేర చైనాభాషలోకి అనువదించిరి. క్రీ. శ. 517–552 మధ్యకాలంలో కావ్యముగ "జానకీ హరణ" మనుపేర సిడాన్ బాస్టియన్, నాటకముగ జాన్ డి సిల్వా సింహళములోనికి; క్రీ. శ. 1400-1500 లలో నాటకముగ 'ది మలేషియన్ హికాయత్ సెరిరామా" యను పేర మలేషియాభాషలోకి అనువదించిరి. లావోస్‌భాషలోనికి రాజుసావంగ్‌వత్తానా దీని ననువదించిరి. ఈనాటకమిచట సంవత్సరములో 200-300 పర్యాయములు ప్రదర్శింపబడుచున్నది. రామాయణమును రష్యన్ ఇత్యాది పాశ్చాత్య భాషలలోనికి అనువదించిరి. రామకథలో నిక్షిప్తమైన ధర్మాచరణము, కథాగమనము, ప్రాంతోచితదైవగుణ సంపత్తి, తాత్త్విక చింతన, కవితా మాధుర్యములే దీని విస్తృతికిగల ప్రాతిపదికలు.

మూలగాథ యొకటియైనను వేర్వేరు యుగాలలో వ్రాయబడినందువల్ల; ప్రాంతీయ, సాంఘిక, సామాజికభేదాలవల్ల; కొన్నికల్పనలు చోటుచేసికొనుట సహజమే. "ఏకం సత్ విప్రా బహుధా వదంతి" యను సూక్తితో సమన్వయించినను కథామూల మొక్కటే- మలచబడిన రీతులు వేరని తెలియును. రామాయణకల్పవృక్షాలకు ఆలవాలమైన ఆంధ్రోద్యాన తులసి వనములో గంజాయి మొక్కవలె విషవృక్షము చోటుచేసికొనుట అసహజముకాదు.

ఆయా రామాయణాలలోని అవాల్మీకములైన విభిన్నకల్పనలను తెలిసికొనుటయే ప్రస్తుతాంశము.

ఆనంద రామాయణంలో గౌతమునిచే శాపగ్రస్తయైన అహల్య నదిగా రూపొందినది. కాని శిలగాకాదు. ఇందులోని శివకృత శ్రీరామస్తవరాజంలో రాముడు కారణజన్ముడుగ, ప్రజ్ఞానబ్రహ్మగా చిత్రించబడినాడు. దక్షిణాపథానగల సమస్తపుణ్యక్షేత్రములను రాముడు దర్శించినట్లుగలదు. విరావణ, మైరావణ కథా ఘట్టాలును పేర్కొనబడినవి. శపించబడిన అహల్య శిలారూపముగ నున్నదని ఇందులోనే మరొకచోట చెప్పబడింది. రామునాజ్ఞమేరకు సులోచన భర్తయగు ఇంద్రజిత్తు శిరస్సుతో సహగమనము చేసింది.

అధ్యాత్మరామాయణంలో రాముడు సాక్షాద్విష్ణురూపుడుగ వర్ణింపబడినాడు. ఇందు భక్తి, వేదాంతములు ప్రతిబింబితములు. సీతను రావణుడు భూభాగముతో సహా పెకలించుకొని రథముపై నిడుకొని పోయినట్లుగలదు. రాముడే సీతను అగ్నిప్రవేశము చేయించి, మాయాసీతనే పర్ణశాలయందు ఉంచుకొనినట్లిందు మలచబడినది.

సరయూ నదిలో పడవకు మునక ప్రమాదం శంకించినపుడు రామబాణ ప్రహారముచే నీరు ఘనీభవించి, మునకప్రమాదం తప్పినట్లు; శివునివల్ల తనకు లభించిన శస్త్రాస్త్రవిద్యలను రామలక్ష్మణులకు నేర్పెదనని విశ్వామిత్రుడనినట్లు; సేతు నిర్మాణ సందర్భంలో ఉడుత సేవాభావంతో తన భక్తి తత్పరతను నిరూపించినట్లు; విభీషణ ప్రేరణతో అంగదుడు మండోదరిని శిగబట్టి యీడ్చితెచ్చుటను చూచిన రావణుడు పాతాళహోమమును నిర్విఘ్నముగ పరిసమాప్తి చేయజాలక పోయినట్లు వర్ణితములైన విషయములు శ్రీరామభాగవతములో గలవు.

భారద్వాజ, అద్భుత రామాయణాలలో రాముడు కౌసల్యకు విశ్వరూప సందర్శనం గావించిన విషయము, రావణుపనుపున రాముని చంప మొసలి రూపమున వచ్చిన రాక్షసుని పరిమార్చిన విషయములుగలవు. సీతసహస్రకంఠరావణ సంహారం జేసిన ఘట్టము; పరశురామునకు, హనుమంతునకు విశ్వరూప సందర్శనం గావించిన ఘట్టములు అద్భుత రామాయణంలో గలవు.

భారత పురాణంలో దేవతలే వానరులుగ జన్మించిరని; దుందుభియను గంధర్వస్త్రీ కుబ్జరూపములో అయోధ్యలో కైకతో సయోధ్య నెరపినదని; కైక రోషానల జ్వలితకాక, చీనిచీనాంబర ధారిణియై, దశరథుని మురిపించి తాను కోరిన వరముల పొందినదని; పరశురాముడు రాముని అయోధ్యలోనే సందర్శించి, తన ధనువు నెక్కుబెట్టుమని తూలనాడుచు పలికిన కారణముగా, రాముడు ధనువును విరిచి విశ్వరూప సందర్శన భాగ్యమిడి, మహేంద్ర పర్వతమునకు తపమాచరించ బోవునట్లు చేసెనని మనకు కనిపించును.

(సశేషము)

(16వ పేజీ తరువాయి)

డుడు యువరాజయ్యాడు. వానర సంప్రదాయానుసారం కాబోలు తార సుగ్రీవుని ప్రియురాలైంది.

తార జీవితంలో ఇది పెద్దమలుపు. క్రొత్త మలుపు. వర్షాకాలం గడిచింది. అది ఎలా గడిచిందో తారాసుగ్రీవులకు తెలీదు. శరత్కాలం వచ్చింది. అది ఎప్పుడు వచ్చిందో వాళ్ళకు అసలే తెలీదు. ఆ ఇద్దరిది మరొక జగత్తు - రసమయజగత్తు.

ఒకనాడు హఠాత్తుగా వారి అంతఃపురంలో ధనుష్టంకారం వినిపించింది. పెద్ద పిడుగు పడ్డట్లుంది. మహాపర్వతం బ్రద్దలైనట్లుంది. పునాదులతోగూడ అంతఃపురం పగుళ్ళు వారుతున్నట్లుంది.

అది లక్ష్మణుని ధనుష్టంకారం.

సుగ్రీవుని గుండెలదిరాయి. కాళ్ళువణికాయి. పెదవులెండాయి. 'తారా! నీవే దిక్క'ని ఆమె చాటున అతడు తలదాచుకొన్నాడు.

తార లక్ష్మణుని ఆగ్రహావేశాన్ని అర్థం చేసుకొన్నది. సుగ్రీవుని భయతీవ్రతను భావించుకొన్నది. తక్కిన అంతఃపుర కాంతల దీనతను తెలుసుకొన్నది. కాని తనది బయటికి వెళ్ళదగిన స్థితిగాదు. అయినా వెళ్ళక తప్పదు.

శయ్యదిగి, జారిపొయ్యే చీరను ఒకచేత సవరించుకొంటూ, ఊడిపడే వడ్డాణాన్ని మరోచేత ఒత్తిపట్టుకొంటూ, చెదరినజుట్టుతో, సంభోగ చిహ్నాలతో, స్తనభారవినమ్ర శరీరంతో ఆ సమున్నత గంభీరస్త్రీమూర్తి మెల్ల మెల్లగా అడుగులు వేసుకొంటూ సరాసరి నడిచివచ్చి లక్ష్మణుని ఎదుట నిలిచింది. వ్రాలిపోయే కనురెప్పలను ఒకింతపైకెత్తి, సూటిగా అతని ముఖంలోకి చూచింది. అంతటి లక్ష్మణుడు పాపం! తలవంచుకొన్నాడు. తార మరొక అడుగు ముందుకు వేసింది. లక్ష్మణుడు ఒక అడుగు వెనకకు వేశాడు.

అప్పుడన్నది తార 'లక్ష్మణా! నీ కోపం ఎందుకు? ఎవరిమీద?' అని. అతని సమాధానం కొరకు చూడకుండానే 'ఎవరైనా నీ ఆజ్ఞ అతిక్రమించారా- అయినా దావానలం మీద ఎవరు దూకుతారు' అంది.

తార నిలబడిన తీరు, ఆమెస్వరము, మాటవైఖరి చూచేసరికి లక్ష్మణుడు సగం చల్లబడిపోయాడు. కొంతకుకొంత తగ్గిపోయాడు. గొంతు సవరించుకొని, ఎక్కడో మీదికి చూస్తూ- 'సుగ్రీవుడు రామకార్యం మరచాడు. శరత్కాలం వచ్చింది. సీతాన్వేషణ సాగించలేదు. కామలోలుడయ్యాడు. కాలం గడుపుతున్నాడు-' అని గ్రుక్క త్రిప్పుకోకుండా పంతులమ్మ యెదుట పసిబాలుడు పాఠాలు వల్లించినట్లు చెప్పాడు.

తార అల్లన నవ్వింది. ఆమె నవ్వులో కొంత ఆశ్చర్యం ఉంది. కొంత అవగాహన ఉంది. కొంత ఆవేదన ఉంది. అంతో ఇంతో అపహాస్యంగూడా ఉంది.

ఆప్యాయంగా ఆమె లక్ష్మణునివైపు చూస్తూ, సుగ్రీవుని మిత్రహృదయాన్ని గూర్చి చెప్పింది. అతని కృతజ్ఞతాభావాన్ని గూర్చి చెప్పింది. సీతాన్వేషణకు అతడు వానరసైన్యాన్ని సమీకరిస్తున్నాడని గూడ చెప్పింది. సుగ్రీవుని ప్రస్తుత మన్మథాధీనస్థితిని మనవి చేసింది. మన్మథాధీనుడైన ఆ మిత్రునిమీద నీ కోపం చూస్తే నీకు మన్మథవ్యాపార పరిజ్ఞానమే లేనట్లుందే' అని పరిహాసమాడింది. 'మహర్షులే మన్మథాధీనులై కాలగమనాన్ని మరచిపోయారుగదా- మాబోటి వానరుల సంగతి చెప్పాలా' అని సమర్థించింది. 'అయినా మేము రామకార్యం మరువలేదు. ఆ సంగతి సుగ్రీవుణ్ణి అడుగు. లోనికిరా స్త్రీలున్నారని సంకోచించకు. మేమంతా మీ మిత్రుని పత్నులమే. కదా' అని సూటిగా లక్ష్మణుని కళ్ళల్లోకి చూచింది. తాను ముందు నడిచింది.

ప్రియకాంతాపరివృతుడు, కామకేళీపరవశుడు అయిన సుగ్రీవుణ్ణి చూచి, పటపట పళ్ళుగొరికి 'నీ అన్నకు పట్టినగతే నీకూ పట్టుతుంది- రామకార్యం మరచావు' అని మరల లక్ష్మణుడు మండిపడేసరికి అంతఃపురం అంతఃపురమంతా కంపించిపోయింది. అక్కడి స్త్రీలంతా గడగడలాడారు. ఇక సుగ్రీవుని సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు.

ఎటు చూచినా భయం. నిశ్శబ్దం. నిశ్చేష్టత. అప్పుడు తారముందు కడుగువేసింది.

అభయాన్ని, నిశ్శబ్దాన్ని, నిశ్చేష్టతను నిలువునా చీల్చి 'లక్ష్మణా! ఇది నీకు తగ' దని గద్దించి పలికింది. 'సుగ్రీవుడు కృతఘ్నుడుగాదు. క్రూరుడుగాదు. కుటిలుడుగాదు. అసత్యవాది అంతకంటెకాదు. అతడు మీ మిత్రుడు. రామకార్యాచరణాసక్తుడు. మహాతపస్సంపన్నుడైన విశ్వామిత్రుడే మేనకతో గూడి కాలగతిని మరువలేదా. పదివత్సరాలను ఒక్కపూటగా గడుపలేదా. బహుకాలం సుగ్రీవుడు స్త్రీ సుఖానికి దూరమయ్యాడు. కొండలు గుట్టలు పట్టితిరిగాడు. అనేక కష్టాలు అనుభవించాడు. ఇప్పుడు తృప్తిదీర స్త్రీ సుఖాలు అనుభవిస్తున్నాడు. ఇది పెద్దతప్పా? పరిస్థితులను అర్థంచేసుకొకుండ, యుక్తాయుక్త విచక్షణలేకుండ, సమయసందర్భాలు గమనించకుండ ఎదుటివారిమీద ఎగిరెగిరిపడటం ఏ మాత్రం మంచిదిగాదు. అందులోను నీ అంతటివానికి అసలే మంచిదిగాదు. రావణుడు మహాబలసంపన్నుడు. అందుకుదోడు అతనిది అపార రాక్షససైన్యం. ఈ సంగతి ఇదివరకు వాలి చెప్పగా విన్నాను. వానర సైన్యం లేకుంటే అతనిని జయించటం ఎలా సాధ్యమౌతుందోచెప్పు. అందుకే సుగ్రీవుడు వానరసైన్యాన్ని సమీకరిస్తున్నాడు. అన్ని దిక్కుల్లోవున్న వానరులందరిని పక్షం రోజుల్లో రమ్మన్నాడు. రాకుంటే శిక్ష ఏమిటో తెలుసా. శిరశ్ఛేదం. అది సుగ్రీవాజ్ఞ! దానికి తిరుగులేదు. అపవాదం అంతకంటెలేదు. ఇదంతా మీ కొరకుగాదా! ఆలోచించు, నీ కన్నెఱ్ఱ చూచి మా అంతఃపుర కాంతలంతా ఎలా అదరిపడుతున్నారో చూడు. ఇది ఉచితమా? నీ కోపాన్ని ఉపసంహరించుకో. మంచి మిత్రుడుగా మసలుకో. ముందున్న మహాకార్యాన్ని ఆలోచించుకో' అని ఆవేశంతో అనేసరికి లక్ష్మణునికి ఊపిడిరాడలేదు. అగ్నిపర్వతంలా వచ్చిన ఆ వ్యక్తి మంచుగడ్డలా మారిపోయాడు. ప్రసన్నంగా సుగ్రీవుని వైపు చూచాడు.

అప్పుడు సుగ్రీవుడు బ్రదుకుజీవుడా అని ముందుకువచ్చాడు. మెడలోని పూలమాల త్రెంపి ఆవలపారవేసి, పరిస్థితులను వివరించి, క్షమించమని లక్ష్మణుని ప్రార్థించాడు. లక్ష్మణుడు సుగ్రీవుణ్ణి ఆప్యాయంగా పలుకరించాడు. అనునయించాడు.

కిష్కింధకథ సుఖాంతమైంది.

అందుకు కారణం తార వ్యక్తిత్వం. ఆమె లేకుంటే - ఆ చొరవ చూపకుంటే - అంతటి నేర్పు ప్రదర్శించకుంటే కథ ఏమయ్యేదో! అందుకే వాల్మీకిమహర్షి ఆమె పాత్రనంతగా తీర్చిదిద్దాడు.

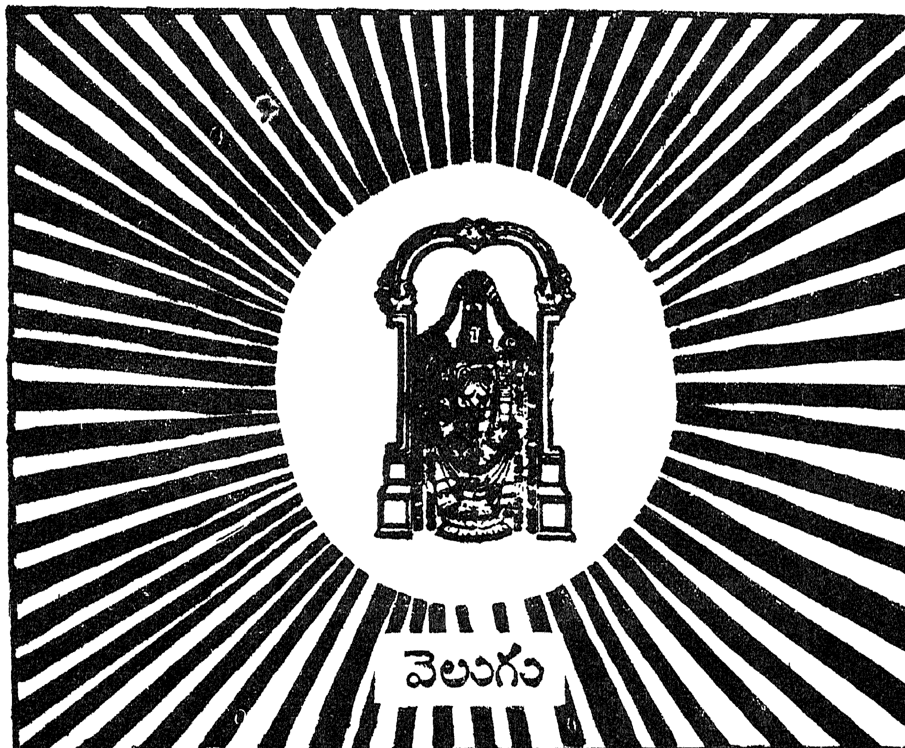
మగువల దూరదృష్టికి, మాటనేర్పుకు, ధైర్యానికి, దక్షతకు తార మారుపేరు. తారను, తమ్మునికి అప్పగిస్తూ వాలి చెప్పిన వాక్యాలు ఆమె వ్యక్తిత్వానికి నిలువుటద్దాలు.

సుషేణ దుహితా చేయ
మర్థసూక్ష్మ వినిశ్చయే
ఔత్పాతికేచ వివిధే
సర్వతః పరి నిష్ఠితా।
యదేషా సాధ్వితి బ్రూయా
త్కార్యం తన్ముక్త సంశయమ్
నహి తారా మతం కించి
దన్యథా పరివర్తతే॥

(4-22-13, 14)

రామాయణంలో ఒక మరపురాని స్త్రీపాత్ర తార.

—డా॥ అప్పజోడు వేంకటసుబ్బయ్య

కళ్ళు లేని వాళ్ళను
చూస్తున్నాం....
కాళ్ళు లేని వాళ్ళను
చూస్తున్నాం....
ఇళ్ళు లేని వాళ్ళను
చూస్తున్నాం....
తిళ్ళు లేని వాళ్ళను
చూస్తున్నాం!
ఎవళ్ళపాపం ఏమిటనే
భీతిలేని మూర్ఖజనం
కుళ్ళు పనులు చూస్తున్నాం!

కష్టాలలో క్రుళ్ళి క్రుళ్ళి
ఏడ్చుకొనే అందరికి
దేవుని కాళ్ళ శరణమనే
సత్యాన్ని చూస్తున్నాం!
ముళ్ళదారి విడిచిపెట్టి
దేవుళ్ళను కొలుచుమంటే
మానవాళి కంతటికి
వెతలు తొలగి వెలుగు కలుగు.

ఎస్. వి. ఆర్. సత్యనారాయణ మూర్తి

లక్ష్మణుని మనో నిగ్రహము

అరిషడ్వర్గాలైన కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాలను విడిచిపెట్టిన వాడు మహాత్ముడు. యోగి. కామాన్ని జయించి, తన ఇంద్రియాలను తనుచెప్పి నట్లు వినేలా నిగ్రహించుకునేవాడు జితేంద్రి యుడు! దానికి విభిన్నంగా, ఆకలిగొన్న వానికి రుచితెలియనట్లు, నిద్రవచ్చిన వాడికి మంచమైనా, కటికినేలయినా, మిట్ట పల్లాలున్నా కరుకుభూమయినా సుఖం తెలి యనట్లు, కామాతురుడికి పిన్న పెద్దల తార తమ్యం తెలియదు. వానికి భయంలేదు. సిగ్గుఉండదు- అభిమానంఉండదు. అటు వంటి ఇంద్రియలోలునకు తనజన్మసార్థకత చేసుకునే ఆలోచనఉండదు. కాని, నిగ్ర హము కలవాడే ధన్యుడు! ఆ నిగ్రహం పూర్వజన్మ సుకృతముచేత వస్తుంది. పుట్టిన ప్రతిజీవునకూ కోరికలు సహజం. మానవుడు ఒకస్త్రీనుండిపుట్టి వేరొక స్త్రీ కోసం వెంప ర్లాడతాడు. చెడుమార్గాలకోసం అన్వేషిస్తాడు దానివలన ఆమానవునిజన్మకు విలువ ఉండదు.

అన్ని జన్మలలోనూ ఉత్కృష్టమైనది మానవజన్మ! అట్టిమానవజన్మను వ్యర్థ ప్రసంగములతో వృథాచేయరాదు. హేయ మైనకోరికలతో, కామవాంఛతో బ్రతుకు పతనం చేసుకోరాదు.

ఇంద్రియనిగ్రహమువల్లనే ప్రవరా ఖ్యుడు వరూధినిప్రణయంలో చిక్కుకో లేదు. నేనే నిత్యాగ్ని హోత్ర పరతంత్రుడ నేని నా పాదముల కంటిన పసరుపోయినే పోవుగాక! నా అనుష్ఠానానికి భంగంకల్గ కుండా నాయిల్లునన్ను చేర్చు! అని భగవం తుని ప్రార్థించాడు. శ్రీరామచంద్రుడు కూడ నిగ్రహవంతుడు కాబట్టే ఒకేమాట, ఒకే బాణం, ఒకే పత్నిగా సువర్ణాక్షరాలలో లిఖింపబడినాడు. లక్ష్మణస్వామి మనోనిగ్ర హుడు కావుననే శూర్పణఖ ముక్కు చెవులు కోసి పంపించాడు.

ఆయన నిగ్రహం కలవారిలో అద్వితీ యుడు. అజేయుడు. మొదటివాడు. ఆయన నిగ్రహాన్ని పరీక్షించాలని అన్న గారైన శ్రీరాములవారికి వనవాస కాలంలో ఓ బ్రహ్మాండమైన సంకల్పంకల్గింది. లక్ష్మణ స్వామి నిగ్రహాన్ని యీ ప్రపంచానికి చాటి లోకోద్ధరణకు సూత్రధారుడైనాడు. అట్టి మహాత్మునిగురించి తెలుసుకోవడం మన ధర్మం! మానవధర్మం!

అరణ్యవాసానికి సీతాలక్ష్మణ సమేతుడై శ్రీరామచంద్రుడు ఎన్నోనదినదములు, పుట్టలు, గుట్టలు, కొండలు, కోనేళ్ళు, అడ వులు దాటుకుంటూ పద్నాలుగేండ్లు కాలం గడపడానికి తగిన స్థలాన్వేషణతో ఎంతో దూరంసాగారు. రాత్రిళ్ళు చెట్ల క్రిందపడు కుంటూ, ఆకలితీర్చుకోడానికి కందమూల ఫలములు తింటూ వెళ్తున్నారు.

అప్పటికే చాలారోజులు గడిచాయి. ఒక నాడు సీతామహాసాధ్వి నడిచి నడిచి అలసి పోయినది. ఒక పున్నాగచెట్టుకింద భర్త ఒడిలో గాఢ నిద్రపోయింది. లక్ష్మణుడు ఆయన చెంతనే కూర్చున్నాడు. ఆ సమయ ములో శ్రీరామునకు ఓ సందేహంవచ్చింది. భార్యను విడిచి ఇంతకాలం లక్ష్మణుడు ఎట్లు నిగ్రహంగాఉండగలుగుతున్నాడు? ఏమైనా సరే ఈతని మనోనిగ్రహాన్ని తెలుసు కోవాలనుకున్నాడు. అతనికి చిత్తచాం చల్యం ఉందోలేదోకూడా తెలుసుకోవాలను కున్నాడు.

"నాయనా! లక్ష్మణా! మీవదిన గాఢ నిద్రలోనున్నది. నాకు లఘుశంక అగు చున్నది. ఆమెకు నిద్రాభంగము కలుగ కుండా నీతొడపై ఆమె శిరస్సును పెట్టుకొని నేను వచ్చువరకు కూర్చో!" అని చెప్పాడు.

లక్ష్మణుడు సరే నన్నాడు. సీతా మహా సాధ్విని తనతొడపై పడుకోపెట్టుకున్నాడు. శ్రీ రాముడు బయటకు వెళ్లినాడు. ఒక చిలుక రూపముదాల్చి, సీతమ్మ నిద్రించు చున్న చెట్టుమీద వ్రాలి లక్ష్మణుని ప్రశ్నిం చాడు.

పుష్పందృష్ట్వా ఫలందృష్ట్వా
దృష్ట్వాస్త్రీ ముఖపంకజం
త్రీణి రత్నానిదృష్ట్వైవ
కస్య నోచ్చలతే మనః

ఆరముగ్గినపండు, అంద మైన పువ్వు, సుందరమైన స్త్రీ తారసిల్లినప్పుడు మనిషి మనస్సు చలించదా ?

లక్ష్మణుని జవాబు :

పితాయస్య శుచిర్భూతః
మాతాయస్యపతివ్రతా
ఉభయోర్యస్సముద్భూత
స్తస్యనోచ్చలతేమనః

ఎవని తండ్రి శుచిర్భూతుడో, ఎవని తల్లి పతివ్రతాతిలకమగునో, అట్టి పునీతుల గర్భవాసమున జనించిన ఉత్తమపురు షుని మనస్సు చలనము చెందదు.

శ్రీ రాముని ప్రశ్న :

అగ్నికుండసమానారీ
ఘృతకుంభ సమఃపుమాన్
ఊరుస్థితా పరస్త్రీ శ్చేత్
కస్యనోచ్చలతే మనః ?

అగ్నికి ఆజ్యం తోడైనట్లు అందమైన అతివ పురుషునకు తారసిల్లినప్పుడు ఆ పురుషుని మనస్సు చలింపదా ?

లక్ష్మణఉవాచ :

మనోధావతి సర్వత్ర
మదోన్మత్తగజోయథా ।
జ్ఞానాంకుశేన విద్ధశ్చేత్
తస్య నోచ్చలతేమనః ॥

మదించిన ఏనుగు మదమెక్కి ఘీంక రించి యిటూ, అటూ పరుగు పెడుతుంది. దానినిమావటి అంకుశంతో పొడిచిన చెప్పిన మాటవినును. అలాగే కామాన్ని జయించ లేని పురుషుని మనస్సును జ్ఞానమనే అంకు శంతో మదించిన ఆ నరుని మనస్సు చలించదు.

తమ్ముని సత్సమాధానములకు, ఆయన లోని నిగృహీతేంద్రియ శక్తికీ.... అమితా నంద భరితుడయాడు. చిలిక రూపంనుంచి స్వస్వరూపుడై

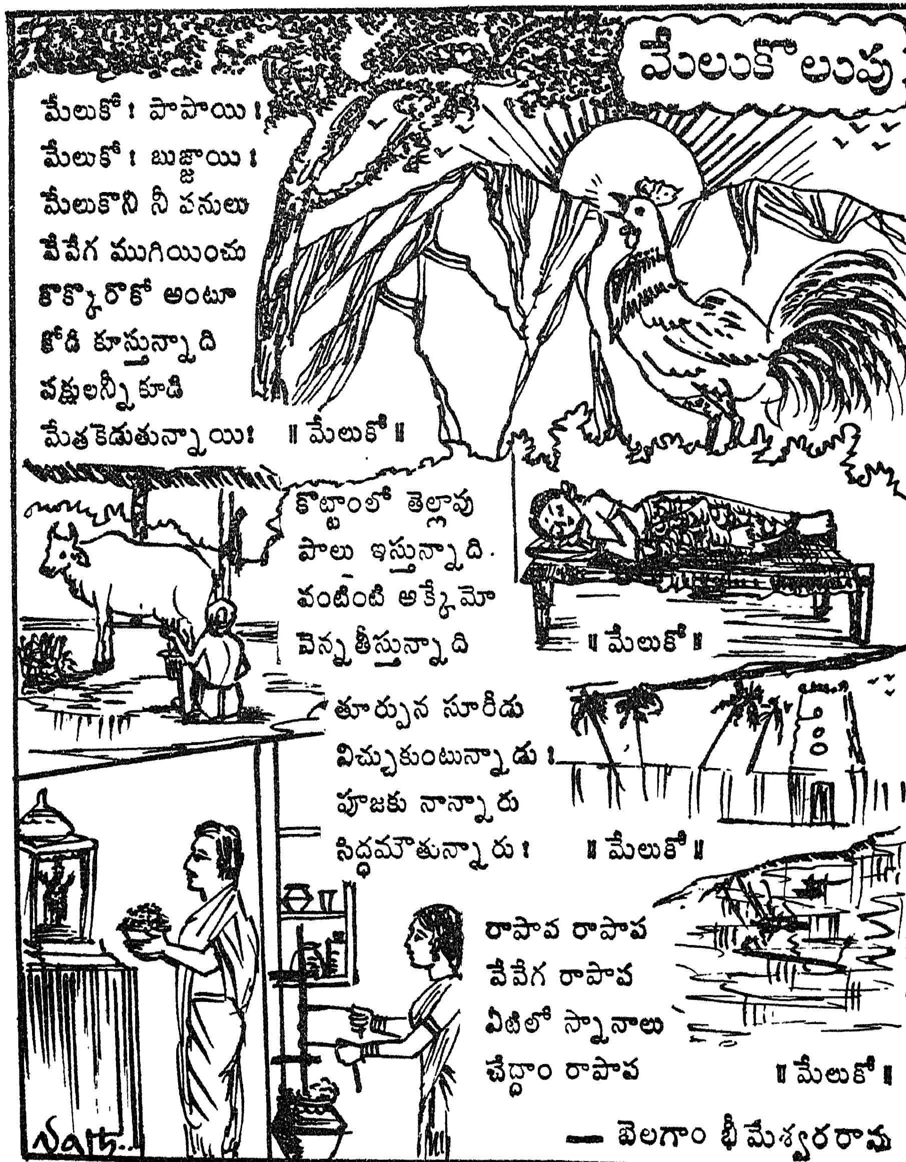
తమ్ముడా, లక్ష్మణా! నీవు లోకైక వీరుడవు! నిత్యసత్యవాదివి! బ్రహ్మచారివి ఇక్ష్వాకకులానికి మణిభూషణం వంటివాడవు. నీవు చిన్నవాడివైనా నీలోని జితేంద్రియ శక్తికి, మనోనిగ్రహానికి చేతులెత్తి నమస్క రిస్తున్నాను అని తమ్మునికి నమస్కారం చేశాడు శ్రీరాముడు.

హా! లక్ష్మణ! మహాబాహో!
సత్యవాదిన్। మమానుజ!
ఇక్ష్వాకుకుల సంభూత।
బ్రహ్మచారిన్! నమోస్తుతే!

మన ధర్మశాస్త్రంలో చిన్నవాడికి పెద్ద వాడు నమస్కరిస్తే ఆయుక్షీణం అంటారు. అన్నీ తెలుసున్న శ్రీరాముడు అలా ఎందుకుచేశాడు? అని సందేహం కల్గవచ్చు. కాని శ్రీరాముని నమస్కారం తమ్మునికి కాదు. అతనిలోని నిగ్రహశక్తికి.

అందుచేత ఉత్కృష్టమైన మానవజన్మ మెత్తిన ప్రతిమనుజుడూ మనోనిగ్రహము కల్గి ఉండాలి! ఆనాడే ఆమనిషి జన్మకు సార్థకత! చిన్నవాడైనా మంచిమార్గం చూపితే గౌరవించాలి!

— తాతపూడి బ్రహ్మానందశాస్త్రి

(12 వ పేజీ తరువాయి)

అందువల్ల ప్రభుడవు, పూజ్యుడవు అయిన నీకు సాష్టాంగ నమస్కారం చేసి నన్ను అనుగ్రహించ వలసిందిగా వేడు కుంటున్నాను. దేవా! తండ్రి కొడుకునీ, స్నేహితుడు స్నేహి తుణ్ణీ, ప్రియుడు ప్రియురాలినీ క్షమించినట్లు నీవు నన్ను మన్నించాలి.

అదృష్టపూర్వం హృషితోఽస్మి దృష్ట్వా
భయేన చ ప్రవ్యథితం మనో మే।
తదేవ మే దర్శయ దేవ! రూపం
ప్రసీద దేవేశ! జగన్నివాస!

దేవా! ఎప్పుడూ చూడని ఈ విశ్వరూపాన్ని చూసి ఆనందించాను. అయితే నా మనసు భయంతో ఎంతో బాధ పడుతున్నది. దేవదేవా! జగన్నివాసా! దయవుంచి నీ పూర్వ రూపాన్నే చూపించు, అనుగ్రహించు.

కిరీటినం గదినం చక్రహస్తం
ఇచ్ఛామి త్వాం ద్రష్టుమహం తథైవ।
తేనైవ రూపేణ చతుర్భుజేన
సహస్రబాహో! భవ విశ్వమూర్తే॥

మునుపటిలాగే కిరీటం, గద, చక్రం ధరించిన నిన్ను చూడదలచాను. వేయిచేతులు కలిగిన విశ్వమూర్తీ! నాలుగు భుజాలతో పూర్వరూపంలోనే నాకు సాక్షాత్కరించు.

శ్రీ భగవానువాచ:

మయా ప్రసన్నేన తవార్జునేదం
రూపం పరం దర్శితమాత్మయోగాత్।
తేజోమయం విశ్వమనంతమాద్యం
యన్మే త్వదన్యేన న దృష్టపూర్వమ్॥

శ్రీ భగవానుడు: అర్జునా! నీ మీద దయతలచి నా యోగమహిమతో తేజోమయమూ, సర్వోత్తమమూ, సనా తనమూ, అనంతమూ అయిన నా విశ్వరూపం నీకు చూపించాను. నీవు తప్ప, ఎవడూ ఎప్పుడూ ఈ రూపాన్ని చూడలేదు.

న వేదయజ్ఞాధ్యయనైర్న దానైః
న చ క్రియాభిర్న తపోభిరుగ్రైః।
ఏవం రూపశ్శక్య అహం నృలోకే
ద్రష్టుం త్వదన్యేన కురుప్రవీర॥

కురువీరా! నీవు తప్ప ఈ లోకంలో ఇంకెవ్వరూ కూడా వేదాలు చదవడంవల్లకాని, యజ్ఞాలు, దానాలు, కర్మలు, ఘోరతపస్సులు చేయడంవల్లకాని ఈ విశ్వరూపాన్ని సంద ర్శించడం సాధ్యపడదు.

మా తే వ్యథా మా చ విమూఢభావో
దృష్ట్వా రూపం ఘోరమీదృఙ్మమేదమ్।
వ్యపేతభీః ప్రీతమనాః పునస్త్వం
తదేవ మే రూపమిదం ప్రపశ్య॥

ఘోరమైన నా యీ విశ్వరూపం చూసి భయపడకు; భ్రాంతి చెందకు. నీవు నిర్భయంగా, సంతోషంగా నా పూర్వ రూపాన్ని మళ్ళీచూడు.

సంజయ ఉవాచ:

ఇత్యర్జునం వాసుదేవ స్తథోక్త్వా
స్వకం రూపం దర్శయామాస భూయః।
ఆశ్వాసయామాస చ భీతమేనం
భూత్వా పునస్సౌమ్యవపుర్మహాత్మా॥

సంజయుడు: అలా అర్జునునితో చెప్పి శ్రీకృష్ణుడు మళ్ళీ తన పూర్వరూపం చూపించాడు. ఆ మహాత్ముడు తన శాంతమైన శరీరం ధరించి భయభీతుడైన అర్జునుణ్ణి ఓదార్చాడు.

అర్జున ఉవాచ:

దృష్ట్వేదం మానుషం రూపం తవ సౌమ్యం జనార్దన!
ఇదానీమస్మి సంవృత్తః సచేతాః ప్రకృతిం గతః॥

అర్జునుడు: జనార్దనా! ప్రశాంతమైన నీ మానవరూపం చూశాక నా మనసు కుదుటపడింది; నాకు స్వస్థత ఏర్పడింది.

శ్రీ భగవానువాచ:

సుదుర్దర్శమిదం రూపం దృష్టవానసి యన్మమ।
దేవా అప్యస్య రూపస్య నిత్యం దర్శనకాంక్షిణః॥

శ్రీ భగవానుడు: నీవు వీక్షించిన నా విశ్వరూపాన్ని ఇతరులు చూడడం అతిదుర్లభం. దేవతలుకూడా ఈ రూపాన్ని దర్శించాలని నిత్యమూ కోరుతుంటారు.

నాహం వేదైర్న తపసా న దానేన న చేజ్యయా।
శక్య ఏవంవిధో ద్రష్టుం దృష్టవానసి మాం యథా॥

నీకు ప్రాప్తించిన ఈ విశ్వరూపసందర్శనం వేదాల వల్లకాని, తపస్సులవల్లకాని, దానాలవల్లకాని, యజ్ఞాలవల్లకాని లభించదు.

భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య అహ మేవంవిధోఽర్జున!
జ్ఞాతుం ద్రష్టుం చ తత్త్వేన ప్రవేష్టుం చ పరంతప!

పరంతపా! విశ్వరూపుడనైన నన్ను నిజంగా తెలుసు కోవడానికి చూడడానికి, చేరడానికి సాటిలేని భక్తితోనే సాధ్య పడుతుంది.

మత్కర్మకృన్మత్పరమో మద్భక్తస్సంగవర్జితః।
నిర్వైరస్సర్వభూతేషు యస్స మామేతి పాండవ॥

అర్జునా! నా కోసమే కర్మలుచేస్తూ, నన్నే పరమగతిగా భావించి, నా మీదే భక్తికలిగి, దేనిమీదా ఆసక్తి లేకుండా సమస్త ప్రాణులపట్ల శత్రుభావంలేనివాడు నన్ను పొందు తాడు.

ఇలా ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మవిద్య, యోగశాస్త్రం, శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదం అయిన శ్రీమద్భగవద్గీతలోని "విశ్వ రూప సందర్శనయోగం" అనే పదకొండవ అధ్యాయం సమాప్తం.

సంస్కృతములో ప్రతిమాలక్షణములను తెలియచేయు గ్రంథములు అనేకములు కలవు. వానిలో ఆత్రేయతిలకము, అను గ్రంథమొకటి కలదు. అది అత్రిమహర్షిచే రచింపబడినది. వాస్తుశాస్త్రములో అత్రి మహర్షి గొప్పవాడు. అతడు అనేకములైన వాస్తువిషయములను తెలియచేసెను. ప్రతిమాలక్షణములు తెలియచేయు చూ "జీర్ణోద్ధరణ" మను ప్రకరణములో శిథిల విగ్రహములను గూర్చి యిట్లు తెలియ చేసియుండెను.

దగ్ధా జీర్ణా చ భగ్నా చ
స్ఫుటితా చాపి దేవతా,
స్థితా వా స్థాప్యమానా వా
సదా దోషకరా భవేత్ ॥

దేవతావిగ్రహములను స్థాపించునపుడు సరిగానున్నవి లేనివి చూచుకొని స్థాపించవలెను. కాలినవి - జీర్ణించినవి - పగిలినవి- విడిపోయినవి, చెడువిగ్రహములు గావున అవి స్థాపించినను, స్థాపింపబడినను, ప్రమాదకరములేయగును. చెడువిగ్రహములను స్థాపించరాదు-ఉంచరాదు.

దగ్ధా మర్చాం అనావృష్టిం
జీర్ణా మర్చాం ధనక్షయమ్
భగ్నా మర్చాం కులే నాశం
స్ఫుటితాం యుద్ధమాదిశేత్ ॥

కాలిన విగ్రహములను పూజించిన అనావృష్టి, శిథిల విగ్రహములను అర్చించిన ధననాశనము, విరిగిన విగ్రహములను పూజించిన వంశనాశనము, పగిలిన విగ్రహములను అర్చించిన యుద్ధభయము కలుగును.

అర్చాం వా యది వా లింగం
దేవీం మాతృగణాం స్తథా.
శీఘ్ర ముద్వాసయే దేతాన్
విధి దృష్టేన కర్మణా.

చెడిపోయిన విగ్రహములనుగాని, లింగములుగాని, దేవీవిగ్రహములుగాని, మాతృగణములకు సంబంధించినవిగాని ఏవైననూ వేదమంత్రములతో పూజించి యథావిధిగా వానిని ఉద్వాసన చెప్పవలెను. అనగా అట్టి విగ్రహములను శీఘ్రముగా తీసివేయవలెను.లేనిచో పైదోషములు సంభవించును.

వాలరజ్జుః తథా నౌంజీ
దుకూలం క్షౌమకం తథా॥
విధిరేష సముద్దిష్టః
రాజ్ఞశ్చాత్ర విధీయతే।
వృషస్య కకుదే బద్ధ్వా
ఆకర్షేత్ జీర్ణ దేవతాః॥

శిథిలవిగ్రహములను పూజించి, తలవెంట్రుకలతోగాని, ముంజగడ్డితోగాని, పట్టుతోగాని, నారతోగాని త్రాడుగాపేని, ఆత్రాటితో విగ్రహమును ఎద్దుమూపురమునకు కట్టి ఎద్దుచే లాగించి పారవేయవలెను.

శిలామయీ భవేదర్చా
తీర్థే బహూదకేషు చ
నదీ సంగమ సంస్థానే
తస్మిం శ్చైవ తు నిక్షిపేత్ ॥

రాతివిగ్రహములైనచో నదీతీరమునకుగాని, నదీసంగమస్థలమునకుగాని, తీసికొని వెళ్ళి లోతైన ప్రదేశములో పడవేయవలెను.

సౌవర్ణీం రాజతీం చైవ
తామ్రీం చ పైత్తలీ మపి।
ద్రావయే దగ్నినా సర్వాం
యదిచ్ఛే చ్ఛ్రేయమాత్మని ॥

బంగారు-వెండి-రాగి-ఇత్తడి, విగ్రహములు చెడినయెడల వానిని వెంటనే కరిగించుట శ్రేయోదాయకము.

దారుమయీ భవేదర్చా
నవవస్త్రైః వేష్టయేత్।
ఘృతేన మధునా స్నిగ్ధాం
దీప్తాం అగ్నౌ ప్రదాపయేత్॥

కర్రతో చేయబడిన విగ్రహములు శిథిలములైనచో నూతనవస్త్రములను చుట్టబెట్టి నేతిలోను-తేనెలోను ముంచి అగ్నిలోవేసి ఆహుతి చేయవలెను.

జీర్ణోద్ధరణ మర్చానాం
కృతం యేన మహాత్మనా।
యుగకోటి సహస్రాణి
దేవలోకే మహీయతేథా॥
జీర్ణోద్ధారణం కర్మ
కరణీయం మహాత్మభిః।
కర్తవ్యా వర్జనే శక్తిః
దేవలోకే మహీయతే॥

మహాత్ములు జీర్ణవిగ్రహములను పై విధముగా చేసినయెడల అనగా ఉద్ధరించినయెడల స్వర్గలోకమును పొందుదురు.

'మద్య చాండాల స్పృష్టా వహ్నిదగ్ధా విప్రరక్త దూషితా శవపాపి స్పృష్టాశ్చ ప్రతి మా పునః సంస్కార్యాః.'

మద్యముచేత, చండాలురచేత స్పృశింపబడిన అనగా తాకబడిన, అగ్నిచే దగ్ధమైన, బ్రాహ్మణ రక్తముచే దూషితమైన, శవస్పర్శ పాపస్పర్శకల ప్రతిమలు (విగ్రహములు) మరల సంస్కరింపతగినవి.

ఖండితే స్ఫుటితే స్థాన
భ్రంశే పూజనాభావే
అశ్వ గర్దభాది స్పర్శే
పతిత రజస్వలా చోరైః
స్పర్శే చ పునః ప్రతిష్ఠా
ఖండితాం భగ్నాం విధినా
ఉద్ధృత్య అన్యాం స్థాపయేత్.

ఖండింపబడిన, బద్ధలైన, స్థానభ్రంశము చెందిన, పూజలు జరుగనప్పుడు, గుర్రములు - గాడిదలు తాకినపుడు, పతితుల యొక్క, రజస్వలా స్త్రీలయొక్క, చోరుల యొక్క స్పర్శకలిగినపుడును, ఛేదింప

బడిన, విరిగిపోయిన ప్రతిమను శాస్త్రవిధి ననుసరించి పెళ్లగించి నూతనమైన ప్రతిమను స్థాపించి పునఃప్రతిష్ఠ కావింపవలెను.

తామ్రాది ధాతు మూర్తీనాం
చోర చాండాలాది
స్పర్శే తామ్రాది ధాతూక్త
శుద్ధిం కృత్వా పునః ప్రతిష్ఠా.

రాగి మొదలగు లోహములతో చేయబడిన విగ్రహములను చోరులు - చండాలురు, మొదలగువారు స్పృశించిన యెడల తామ్రాది లోహములకు చెప్పబడిన శుద్ధిని చేసి మరల ప్రతిష్ఠింపవలెను.

బుద్ధిపూర్వం పూజన
విచ్ఛేదన శూద్ర స్పర్శాదౌ చ
పునఃప్రతిష్ఠయైవ శుద్ధిః.
మాసా దూర్ధ్వం పూజా విహతౌ పునః
ప్రతిష్ఠా ప్రోక్షణవిధి ర్వా కార్యః.

బుద్ధిపూర్వకముగా పూజమానేసినను, శూద్రస్పర్శ కలిగినను మరల ప్రతిష్ఠించుటయే శుద్ధి. ఒకమాసము పూజలేకపోయిన యెడల పునఃప్రతిష్ఠగాని, ప్రోక్షణవిధిగాని, జరుపవలెను.

న చ లింగాదౌ భగ్నే దగ్ధే
వా కార్యః అయం చ అనాది
సిద్ధ ప్రతిష్ఠిత లింగాదౌ
భంగాది దోషేఽపి న కార్యః
తత్ర తు మహాభిషేకః కార్యః.

లింగములు భగ్నములైనను, దగ్ధములైనను, పునఃప్రతిష్ఠ చేయనవసరములేదు. అనాది సిద్ధముగా ప్రతిష్ఠింపబడిన లింగముల విషయమై భంగాది దోషమున్నను జీర్ణోద్ధరణము చేయనవసరములేదు. ఆ లింగములపై మహాభిషేకము చేయవలెను.

అగ్నిదగ్ధాశ్చ భగ్నాశ్చ
న పూజ్యాః ప్రతిమా గృహే,
భగ్నా వా స్ఫుటితా వాపి
సాలగ్రామ శిలా శుభా.

గృహమందు అగ్నిదగ్ధములైన, విరిగిపోయిన ప్రతిమలను పూజింపరాదు. భగ్నములైనను, స్ఫుటితములైనను (పగిలిపోయినను) సాలగ్రామములు పూజార్హములు.

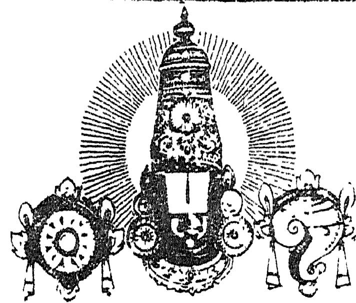
దేవ భగ్న మిదం చైవ
సర్వ దోషావహం నృణామ్।
అస్యోద్ధారే కృతే శాంతిం
శాస్త్రేఽస్మిన్ కథితాత్వయా॥

ఓ దేవా! భగ్నమైన ఇది (విగ్రహము) మానవులకు సర్వదోషములను కలిగించును. దీనిని ఉద్ధరించినయెడల శాంతికలుగునని శాస్త్రమందు నీచే చెప్పబడినది.

జీర్ణోద్ధార విధానం చ
నృప రాష్ట్ర హితావహమ్॥

శిథిల విగ్రహములను ఉద్ధరించుట వలన ప్రభువులకు, రాష్ట్రప్రజలకు శుభము చేకూరును.

— చలమయ్యశాస్త్రి

నివేదనము

కలియుగమందు భక్తజన కాంక్షితముల్ సఫలీకృతమ్ముగా
పిలిచిన పల్కు దైవమవు; వేంకటనాయక! దీనబాంధవా!
అలజడి వాపి ప్రోచు కరుణాబ్ధి! ననున్ కడగంటి చూపుతో
నిలువరిఁజేసి నీచరణ నీరజసేవ ననుగ్రహింపుమా!

ప్రాంజలిఁబూని నీయెదుట భక్తివినమ్రుఁడనౌచు నిల్చితిన్
నెంజలిఁబాపి నాయెడల నేరములన్నియు విస్మరించి, న
న్నుంజరితార్థుఁజేయుము మనోరథముల్ సుమనోహరమ్ములై
క్రొంజిగురుల్ వెలార్పఁబరిగొంచుఁగృపారస మొల్కఁబోయుచున్

డుల్లంజేయుముపాపసంచయము నాటుంబోటులన్మాన్పి, సం
ధిల్లంజేయుము సాదుభావముల సాధిష్ఠంబుగా నిచ్చలున్
కల్లోలమ్ములు జీవితాంబునిధిఁబోఁగంజేసి వాసింపగా
కొల్లల్కొల్లలు శోభనమ్ములను నాకుంగూర్చి రక్షింపుమా!

తిరుమలవాస! నాయెదగదింపుము నీపదపంకజమ్ములన్
వెరపునలగ్నమై సుగమవేద్యముగాఁబరమార్థచింతనన్
బరగువిధాన- మాన్యపథవర్తినొనర్పుము- ధన్యుఁజేయుమా!
పరిపరివేఁడెదన్ పరమపావన! దైవమ! వేంకటేశ్వరా!

స్థిరచిత్తమ్మును, గల్పనాపటిమయున్, ధీశక్తియున్, రక్తియున్
పరమోదారత, సత్యదర్శనము, భావస్ఫూర్తియున్, సారతా
స్ఫురణమ్మున్, సదసద్వివేచనము, నాభోగమ్ము, నానందమున్
కరుణాసాగర! నీప్రసాదమునఁగల్గన్ నేను కాంక్షించెదన్

— కరుటూరి సత్యనారాయణ

దోషారోపణ

— శైప. మహానందయ్య

ఇతరులతప్పులను ఎత్తిచూపుట రజోగుణ చిహ్నము. పరులదోషములనే ఎన్నుటకు అలవాటుపడినవాడు శ్రేష్ఠమగు సత్త్వగుణమును కోలుపోవును. ఇట్టివాడు మంచిలో కూడా చెడునే చూచును. తన తప్పులను దిద్దుకొనుటకు యత్నించడు. అతనిమనస్సు మలినమైపోవును. కాలక్రమమున ఆ దోషమే అతనియందు నెలకొని కరడుకట్టుకొని దీర్ఘకాలముండుటవలన, ఆ దోషమే ఉజ్జీవితమై అధికబలసమన్వితమై క్రొంగ్రొత్త పోకడల పోవును.

మనకు ఇతరులలో దోషాన్వేషణదృష్టి ప్రబలమైనకొలది నిజమైన దోషములను గుర్తించుశక్తి సన్నగిల్లును. ఆ పిమ్మట మనదోషములు మనకు వ్యథాకరంబులుకాక హితంబులగుచుండును. ఇతరులయందు దోషారోపణ చేయుటకు అలవాటుపడినవానికి లోకమంతయు దోషపూరితముగనే గోచరించును.

" తప్పులెన్నువారు తండోపతండమ్ము
లుర్వి జనులకెల్లనుండు తప్పు
తప్పులెన్నువారు తమతప్పులెరుగరు."

ఇందుసత్యము ఎంతయేనికలదు. ఇతరులు మనదోషములు వెల్లడిచేయుటకు ఇష్టపడని వారిని మనశత్రువులుగా భావించి, ఆగ్రహించి వారికి కీడుచేయుటకుయత్నింతుము. మనము మనదోషములను వెల్లడించువారికి భయపడుచుందుము. మన దోషకార్యముల విమర్శించు వారిమధ్య చరించితిమేని, భావిని అట్టిపనులను చేయుటమాని రాణింపగలుగుదుము.

యువవాణి

సూర్య చంద్రనక్షత్రాదుల ప్రకాశము మొదలు పెంజీకటి వరకును చూచిగ్రహించుటకు నేత్రమునకు నేర్పరితనమున్నది. కాని అది తనకంటిలోని నలకనుతాను చూచుటలేదు. ఆరీతిగనే కొందఱు యితరుల దోషములనుచూచి విమర్శింతురుకాని తమ దోషములనుచూచి దిద్దుకొనజాలకున్నారు. నిర్మలమగు అద్దములో తనకంటిలోని నలకను చూచి తీయవచ్చును. అట్లే నిర్మలమగు హృదయముద్వారా తనలోని తప్పులను గ్రహించి దిద్దుకొన్న యెడల తన నిజస్వభావమునుగాంచి శాంతినొందవచ్చును. మనహృదయములందు దాగియున్న పెక్కుదోషాలనుముందు నిర్మూలించుకొనిన చాలును. తనతప్పుతాను తెలుసుకొన్నవాడే ధన్యుడు. ఇతరుల దోషములను లెక్కింపపనిలేదు. దానివలన ప్రయోజనము ఇసుమంతయులేదు.

గీ॥ దర్పణమునందువలె తన తప్పులెల్ల
నాత్మగోచరమగుచుండనరుడుసతము
బరులలోపంబులెత్తిడఁబాటుపడును
యాత్మవంచన మది యంచునరయు
మనస!

" Never talk about the faults of others; no matter how bad they may be. Nothing is gained by that. You never help one by telling about his faults, but you do him an injury and injure yourself as well."

Swami Vivekananda.

చ॥ ఇతరుల దోషమెంచి తమ హేయగుణంబుల బూతవేయుప
ద్ధతి ధర యంతటన్ సహజధర్మము దీనినెయాశ్రయింప నీ
గతి యది దుర్గతింగనుటగా మది నెంచియు సుంతయోచ నా
రతి స్వ పరత్వమున్ దుడువ రంజిలగల్గదె ముక్తి చిత్తమా!

మతత్రయం

"దేహబుద్ధ్యాస్మి దాసోఽహం;
జీవబుద్ధ్యా త్వదంశకః;
ఆత్మబుద్ధ్యా త్వమేవాహం;
ఇతి మే నిశ్చితా మతిః॥"

"దేహబుద్ధితో ఆలోచిస్తే నేను నీకు సేవకుణ్ణి; జీవబుద్ధితో యోజిస్తే నేను నీ అంశను పంచుకొని పుట్టినట్టి వ్యక్తిని. ఆత్మబుద్ధితో అనుశీలిస్తే - నీవే నేను."

ఈ మాటలు ఆంజనేయుడు శ్రీరామునితో అన్నట్లు పై సుప్రసిద్ధ శ్లోకప్రోక్తం.

వేదాంతజగత్తులో శ్రీరామాంజనేయ సంవాదంగా ప్రసిద్ధికెక్కిన పై శ్లోకంలో మతత్రయ తత్త్వచింతన మనోహరంగా ప్రస్తరింపబడింది.

భారతీయదార్శనిక ప్రపంచంలో, శంకరాచార్యులవారు ప్రతిపాదించిన- "అద్వైతం," రామానుజాచార్య ప్రోక్తమైన- "విశిష్టాద్వైతం," మధ్వాచార్య నిగదితమైన- "ద్వైతం" మతత్రయంగా పేరుకెక్కాయి. "వేదాంతం" అనే మాట పై మూడు సిద్ధాంతాలకు సమష్టిగా వర్తిస్తుంది. పై మూడు మతాలు

- ప్రస్థానత్రయాన్ని -

ఉపనిషత్తులు - భగవద్గీత - బ్రహ్మసూత్రాలు ప్రామాణికంగా అంగీకరిస్తాయి. మూడూ వైదిక మతాలే.

హైందవులలో వివాహాది శుభకార్యాలు జరిగినప్పుడు, ఉత్సవ సమయాలలో "మతత్రయ తాంబూలం" సమర్పించటం ప్రాచీనాచారం. ఈ సంప్రదాయం పలు చోట్ల ఇప్పటికీ అమలులో ఉంది. అనగా, స్థూల దృష్టికి, మతత్రయం-

అద్వైత - విశిష్టాద్వైత - ద్వైతాలు విభిన్నంగా కన్పించినప్పటికీ - సూక్ష్మ దృష్టికి - మతత్రయంలో అంతర్వాహినిగా ప్రవహించే ఐకమత్యం సమన్వయ వేదాంతులకు సుగమం.

ఆధునికయుగంలో సర్వమత సమన్వయ సంధాతగా పేరుకెక్కిన రామకృష్ణ పరమహంస-మతత్రయతత్త్వం ప్రతిబింబించే హృదయంగమమైన ఉదాహరణకథ- పలుసారులు చెప్పేవారు. ఆ కథ శీర్షిక "సముద్రము - ఉప్పుబొమ్మ". మాట వరుసకు సముద్రం - ఉప్పుబొమ్మ దూరంగా ఉన్నాయనుకుందాము. సముద్రము వేరు. ఉప్పుబొమ్మ వేరు. ఇది ద్వైతం. ఆ ఉప్పుబొమ్మ - సముద్రతరంగాల దగ్గరగా చేరిందనుకుందాము. సముద్రజలం - ఆవిరియైనప్పుడు మిగిలేది ఉప్పే. అట్టి ఉప్పుతో తయారయినది ఉప్పుబొమ్మ.

ఇది విశిష్టాద్వైతం. విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతం ప్రకారం-పరమాత్మ సమస్తకల్యాణ గుణ సంపన్నుడు. జీవాత్మకూడ - పరమాత్మ యొక్క కల్యాణగుణాలను సంతరించుకొని తత్తుల్యుడు అవుతాడు. అందుచే - జీవాత్మ పరమాత్మ అంశమే.

వెలుగుబాట

డా॥ నండూరి రామకృష్ణమాచార్య

ఇక - ఆ ఉప్పుబొమ్మ సముద్రంలో పడితే ఏమవుతుంది? ఆ ఉప్పునీటిలో కరిగిపోతుంది. ఇక సముద్రానికి-ఉప్పుబొమ్మకూ అభేదాధ్యవసాయం సిద్ధిస్తుంది.

అది అద్వైతం.

"ఏకం సత్ - విప్రాః బహుధా వదంతి" ఉన్న సత్యం ఒక్కటే.

అయితే విజ్ఞానులు దానిని అనేక రీతులలో అభివర్ణిస్తారు-" అని ఉపనిషత్తులు చెప్పే తీర్పు.

"ఏకం జ్యోతి ర్బహుధా విభాతి"

అని అథర్వవేద సూక్తి.

అయితే - మూడు విభిన్నపథాలుగా భాసించే మతత్రయంలో ఏది సత్యం? అనే ప్రశ్న - సమన్వయం అవగాహన చేసుకోలేని సామాన్యులు వేయటం సహజం.

సనాతన భారతీయ సంస్కృతిలో సుప్రసిద్ధమైన ఒక చిన్నగాథ, విప్రతిపన్నాలుగా పైకి గోచరించే వ్యాఖ్యానాలు అన్యోన్యవైరుధ్యంలోనే సత్యం ఇమిడి ఉండవచ్చునని ప్రతిపాదిస్తోంది. ఒకసారి, దేవతలు - దానవులు - మానవులు ప్రజాపతి దగ్గరకూ వెళ్లారట! వారి అందరకు ప్రజాపతి చేసిన తారకబోధ ఒకటే! అది-"ద"- అనే అక్షరం.

దేవతలు "ద"కు చేసిన వ్యాఖ్యానం ఇది: "మనం దేవతలం. నిత్యభోగులం. విషయ వ్యామోహవిలోలులం. నిత్యయౌవనులం. సదా కాముకులం. అందుకే ప్రజాపతి మనకు ద = "దమం" ఆవశ్యకం అని ప్రబోధించాడు."

ఇక దానవులు చేసిన వ్యాఖ్యానం! "మనం రాక్షసులం. తీవ్రకోపనులం. దయాదాక్షిణ్య విరహితులం. హింసా దౌర్జన్య ప్రవృత్తి మనలో ప్రకోపించి ఉంటుంది. ప్రజాపతి మనకు "ద" అంటే "దయ" ఉండాలి అని ప్రబోధించాడు." ఇక మానవులు చేసిన వ్యాఖ్యానం: "మనం మానవులం. మనలో కామక్రోధ మోహ మద మాత్సర్యాలు కరడుకట్టాయి. ఈ సృష్టిని ఈషణత్రయం నడుపుతోంది. పక్షులలో దారేషణ - పశువులలో పుత్త్రైషణ, మానవులలో ధనేషణ ప్రబలాలు. మానవునికి ధనార్జన చేయటమే పరమావధి. అందుచే మనం స్వార్థపరాయణులం అయ్యాము. "ద"అంటే దానం. ప్రజాపతి మానవులకు తరణోపాయం "దానం" అన్నాడు."

ఆ వాదోపవాదాలలో ఏది సత్యం? సుదీర్ఘ చర్చల అనంతరం దానవులు - దేవతలు - మానవులు ప్రజాపతి దగ్గరకే వెళ్లి, పై మూడు వ్యాఖ్యానాలలో ఏది నిజమో తేల్చి చెప్పమన్నారు.

ప్రజాపతి మూడు వ్యాఖ్యానాలు సత్యమే అని తీర్పుచెప్పారు!

మానవులలోని అవస్థా తారతమ్యాలను బట్టి - ఆధ్యాత్మిక పరిణామ వికాసం బట్టి, మతత్రయ ప్రబోధాలు, మూడూ సమాన సత్యాలు అని సమన్వయించవచ్చు. ఆ సమన్వయమే ఆంజనేయుడు పై శ్లోకంలో శ్రీరామునకు నివేదించాడు. ఆ శ్లోకానికి తెలుగులో స్వేచ్ఛానువాదం.

దేహబుద్ధితోడ తెలియ దాసుడ నీకు;
తావకాంశ నేను జీవబుద్ధి;
ఆత్మబుద్ధితోడ అరయ నీవే నేను;
నిజము పలుకువాడ నిశ్చయించి.

ఇహం - పరం

-డి. గోపాలకృష్ణమూర్తి.

ఇహం అంటే ఏమిటి? ఈ లోకంలో అంటే భూలోకంలో బ్రతకటం. బ్రతకటం అంటే తిండి, గుడ్డ, ఇల్లు కావాలి. అంతేకాదు స్నేహం, ప్రేమ, తోడు, సలహాలు ఈ విధంగా మానవ జీవితానికి చాలా కావాలి. మనతోటి వారితో ఎలా మెలగాలి అనేది మొదటి ప్రశ్న? లోకోభిన్నరుచిః అని ఎవరి సుఖాన్ని వారు కోరుకుంటారు. సుఖం కోసం (కోరికలు) స్వార్థం. దీన్నే కామ, క్రోధ, మద, మాత్సర్యాలు అన్నారు. సరే జనాలు పుడుతున్నారు, పెరుగుతున్నారు. సుఖాలు అనుభవిస్తున్నారు. ఇక్కడ మన మనుభవించే సుఖాలకు, స్వార్థానికి ముగింపు కలుగుతున్నది. చనిపోయిన తరువాత ఏ మవుతారు. మన డబ్బు, ఇల్లు, బంధువులు మనవెంట రావటం లేదు. ఆదిమానవుల కాలంలో కూడా దేవుడున్నాడను కుంటే వారి వారి కష్టాలను తలచుకొంటే వారికి దేవుడు ఏమి సహాయం చేసినట్టు కనపడదు. జడ, చేతనకలయికతో ఏర్పడిన ప్రకృతి, సృష్టి వలయము తన పనిని తాను చేసుకొంటూ పోతుంది గాని, మానవజాతికి సహాయకులుగా కనబడుట లేదు. ఎందుకంటే ప్రకృతికి మానవజాతి ఎంతో రాయి, రప్పా కూడా అంతే, మంచి ఎంతో-చెడూ అంతే. ఇంకా లోతుగా ఆలోచిస్తే మనిషి కూడా ప్రకృతే గనుక ఈ నీరు; నిప్పు, గాలి ఎట్లా, జడచేతనాల కలయికో అట్లాగే మనిషి కూడా ప్రకృతే గనుక జడ రూపమయిన శరీరానికి దృశ్య రూపమైన ప్రకృతి గోచరిస్తున్నది. గాని ఆత్మకు గాదు. అంటే విశ్వమంతా ఒకటే. ఇక సహాయం చేసిందేమిటి. ప్రకృతి పరిణామం అంటే జీవపదార్థ మార్పులే (దేవుడు) మనకు కూడా వర్తిస్తుంది. నీరు గాని, నిప్పు గాని శరీరాన్ని నశింపచేస్తాయేగాని-ఆత్మను గాదు. ఈ ఆత్మకు తాను చైతన్య రూపమైన పరమేశ్వర రూపమని తెలియదు. జడ రూపమైన శరీరంలో వుండి, శరీరాన్ని ప్రేమిస్తు ప్రకృతిలోని జడత్వాన్ని చూస్తున్నాడు గాని, చైతన్యాన్ని చూడటం లేదు. దీన్నే పరం అంటాం మనం. అసలు బౌద్ధులు జడ, చైతన్యాలే గాని దేవుడు లేడంటారు. చైతన్యమే దేవుడు. సృష్ట్యాదిలో ఏర్పడిన జీవ పదార్థమే మార్పులు, చేర్పులు పొందుతున్నవి. అదే జీవుల పుట్టుక, సృష్టిచక్రం, పరిణామం. ఈ జీవరూపాన్ని వర్ణించటానికి వేదాలు, పురాణాలు, మత గ్రంథాలు, మంత్రాలు, మనం గూడా సృష్టి రూపమే గదా. మరి మనలో దేవుడెక్కడున్నాడు అంటే గుణాలలో మంచి గుణాలు దేవునివి, చెడ్డ గుణాలు రాక్షసులవి. మానవుల రూపం ఒకటయినా గుణాలు వేరువేరుగావున్నాయి. అన్నం నుంచి గుణాలు, గుణాల నుండి సమాజం నడుస్తున్నది. అద్వైతు లంటారు అసలు ఏమి లేదని. ఒక చెట్టును తీసుకొందాం. చెట్టు ఎండిపోయి కట్టె అవుతుంది. తరువాత బొగ్గు, తరువాత వాయువు, ఇట్లా విశ్వంలోని అన్ని వస్తువుల ప్రథమ రూపం వాయువు. కాని ఇట్లా ఆలోచించుకుంటూ పోతే జీవించాలనే కోరికే వుండదు. కారణం గుణాల వల్లనే గదా మనం నడుస్తున్నది. దానికై జీవన పరిమితిలో చట్టాలు, విద్యా, జ్ఞానం పరిపాలన మొదలయినవి ఏర్పరచు కోవాలి. ఇవి ఇహానికి అవసరం. ఇక పరానికివస్తే, మనం దేవునిరూపమే అంటున్నాము అద్వైతంలో. దేవుడంటే శుద్ధుడు. ధర్మము లోను, సత్యం లోను మిగిలిన ఉత్తమగుణాల లోను వుంటాడు. అంటే మంచి దేవుడు, చెడు రాక్షసుడు. అంటే మనకు దేవునకు కూడా గుణాలలోనే కనిపిస్తున్నవి. కనుక మనం ఇహంలో పరంకొరకు మంచిని పెంచుకోవాలి. దాన్నే పుణ్యం అంటున్నాము. చెడునే ప్రారబ్ధం అంటున్నాము. భూతదయ, ధర్మపాలన, మృదు భాషణ ఇత్యాది ఉత్తమగుణాలు మనల్ని దేవునికి దగ్గరగా చేరుస్తాయి.

రావణుడు మహాజ్ఞాని, దేవుని స్వరూపం తెలుసు. ప్రకృతి లోని జడ ప్రేరేపణ వల్ల కోరిక లుత్పన్నమవుతున్నాయని తెలుసుకొని చెడును వరించి రాక్షసుడై పతనమయ్యాడు. కనుక ఈ విశ్వమంతా ఏకపదార్థము. దానిలోని చెడు అంతా జడరూపం పొందింది. చైతన్యము పరమేశ్వరరూపమై నిలిచింది. పరమేశ్వర రూపం మంచి గుణాలు. ఈ మంచిని పెంపొందించుకోడానికే భజనలు, ప్రార్థనలు, దేవాలయాలు. ఇహంలో మరణం వరకు జీవించాలి. పరం కొరకు మంచిగా జీవించడానికి ప్రయత్నించాలి.

ధర్మం శనైః సంచినుయా
ద్వల్మీకమివ పుత్తికాః ।
పరలోక సహాయార్థం
సర్వ భూతాన్య పీడయన్ ॥

ఏ ప్రాణికి పీడ కలిగించరాదని వేద వాక్యం. మనం సమాజంలో మంచిగా బ్రతకాలంటే ఉత్తమమైన సమాజం కావాలి. ఉత్తమమైన సమాజం మనమే ఏర్పరచుకోవాలి. దేవుడనే పదార్థంలోకి మనం గూడా వస్తాము గనుక.

అమాయయైవ వర్తేత
కథంచన హి మాయయా।
బుధ్యేతారి ప్రయుక్తాంచ
మాయాం నిత్యం సుసంవృతః ॥

నిష్కల్మషంగా వుండాలని ఆర్య ఉవాచ. మనం తెలుసుకోవాలసినది ఏమి లేదు. అంతా మన పూర్వులే గ్రంథ రూపాలలో మన కందించారు. అది తెలుసుకుంటే చాలు మనం.

ఇంతకూ మంచి సమాజానికి దుష్ట శిక్షణ అవసరం. దానికై సాక్షాత్తు విష్ణువు శ్రీనివాసునిగా తిరుమల కొండపై వెలసియున్నాడు. *

హిందూ సంస్కృతికి మూలాధారములు

ఆర్యజాతికి ధర్మమే ప్రాణము. ఆర్యులకు ప్రాణస్వరూపమైనది హిందూధర్మము. పూజ్యపాదులగు మహర్షులు సనాతన హిందూ ధర్మమును పదునారు ప్రధానాంగములుగ విభజించినారు. ఈ అంగములే హిందూ సంస్కృతికి మూలాధారములు.

మొదటి యంగము : ధర్మానుకూలమగు శారీరక వ్యాపార రూపమగు సదాచారము.

రెండవ యంగము : ఆత్మ వైపు తీసికొని వెళ్లెడు ఆలోచనలన్ని సద్విచారము అని చెప్పబడును. ఆర్యజాతి శిఖా సూత్రములను ధరించును. శిఖ యున్నప్పుడు శరీరము దేవమందిర మగును. శిఖా బంధన సమయమున బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు ధ్యానింప బడుదురు. సూత్రములో నున్న మూడు ముడులు అధ్యాత్మశుద్ధిని, అధిదైవశుద్ధిని, అధి భూతశుద్ధిని తెలియ జేయును.

మూడవ యంగము : సనాతన ధర్మమునకు వర్ణ ధర్మము ముఖ్యము. జాతి శుద్ధి రజోవీర్యశుద్ధి పైననే ఆధారపడియుండును.

నాల్గవ యంగము : జాతి యొక్క ఈ శుద్ధి తల్లులసతీత్వధర్మ పాలనముపై పూర్తిగా ఆధారపడి యుండును. అందు చేతనేఆర్యస్త్రీలలో సతీత్వమునకు ప్రాధాన్యమీయబడినది.

ఐదవ యంగము : ఆశ్రమధర్మములు హిందూ జాతికే సంబంధించి యుండును. బ్రహ్మచర్యమున ప్రవర్తింపవలసిన శిక్షణ యీయబడును. గార్హస్థ్యమున ధర్మానుకూలమైన ప్రవృత్తి కల్గించబడును. వానప్రస్థమున నివృత్తిమార్గము నేర్పబడును. సన్యాసమున నివృత్తిమార్గము ఆచరింప చేయబడును. వీని వలననే మనుష్య జీవితము సార్థకత చెందును.

ఆరవ యంగము : మానవుడు దైవ జగత్తుపై విశ్వాసము కల్గి యుండ వలెను. అనంతకోటి బ్రహ్మండ నాయకుడైన శ్రీ భగవానుడు ప్రతినిధిగా నుండి సృష్టి కార్యమున బ్రహ్మను, రక్షణ కార్యమున విష్ణువును ప్రళయ (సంహార) కార్యమున శివుని నియోగించెను. మఱియు అష్ట వసువులను, ఏకాదశ రుద్రులను, ద్వాదశ ఆదిత్యులను వారి వారి పదములయందు నియోగించెను. మరొకవైపు ఋషిగణము జ్ఞానరాజ్యమును, 'అర్యమా' మొదలగు పితృగణము స్థూల రాజ్యమును నడుపు చుందురు. పూర్వ జన్మార్జిత కర్మలననుసరించి సుందర శరీరము, వికృత శరీరము, అంధత్వము, బధిరత్వము మొదలగు వానిని పితృగణమే మాతృగర్భమున సృజియించును. ఉద్భిజ, స్వేదజ, అండజ, జరాయుజ మొదలగు భూతసృష్టిని దేవగణము చేయును.

ఏడవ యంగము : దైవీ శక్తిపై స్థిర విశ్వాసముంచి భగవానుని అవతారములపై విశ్వాసము కలిగి యుండవలెను.

ఎనిమిదవ యంగము: హిందువుల ఉపాసనా పద్ధతి యోగ మూలకము భక్తి మూలకముసై యున్నది. యోగమార్గము స్థూల ధ్యాన మూలకమగు మంత్రయోగము, జ్యోతిర్ధ్యాన మూలకమగు హఠయోగము, బిందుధ్యానమూలకమగు లయయోగము అను నాల్గు విధములుగ నున్నది. ఇందే హిందువుల ఉపాసనా ప్రణాళిక చాల విస్తారముగనున్నది.

తొమ్మిదవ యంగము : మూర్తి మొదలగు పదునారు విధములైన దివ్య దేశములందు పీఠ స్థాపన చేసి, సర్వ వ్యాపకుడగు భగవానుని సత్తు నుపాసించుట హిందూ ధర్మములోని ముఖ్యవిషయము.

పదవ యంగము : ఇందు శుద్ధాశుద్ధ వివేకము, స్పర్శా స్పర్శ వివేకము వివరింపబడినది. జీవాత్మ అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ అను పంచకోశములతో ఆచ్ఛాదితుడై యుండును. శుద్ధి, అశుద్ధి, స్పర్శ, అస్పర్శ అను విచారముల ద్వారా పంచకోశ పవిత్రతను సంపాదించుచు చివరకు ఉన్నత సాధకుడై ముక్తుడగును.

పదునొకండవ యంగము : హిందువులు యజ్ఞములందు, మహాయజ్ఞములయందును విశ్వాసము కలిగి యుండవలెను. సాధకుడు తన ఐహిక పారలౌకిక కళ్యాణమునకు చేయు

ఉన్నాడు దేవుడు

దైవాన్ని దూషించడం
ఆత్మవంచన కంటే ఘోరం!
దేముడు లేడనడం
పచ్చి అవకాశ వాదం!
వేడి, వెలుగూ, గాలీ, నీరూ
ఎవరెక్కడినుండి తెచ్చిపెట్టారు?
పాంచ భౌతిక శరీరం
పటాపంచలు కాదా
అవి లేకుంటే!
కోటాను కోట్ల గ్రహాలు,
ఉల్కాలూ, తోకచుక్కలూ,
అనంతమైన విశ్వాంతరాళం,
అందులో ఒకటైన ఈ భూమి,
వీటన్నిటి నిత్య పరిభ్రమణాలూ,
అంతా చిత్ర విచిత్రం!
ఆ దయామయుని చిద్విలాసం!!

— కొండ్రాజు. వి. రామారావు

ధర్మ కార్యము ను 'యజ్ఞము' అందురు. లోక కళ్యాణమునకు చేయబడు ధర్మ కార్యమును 'మహా యజ్ఞము' అందురు. ఇది ఐదు విధములు. ఋషుల తృప్తికై చేయబడునది బ్రహ్మ యజ్ఞము. దేవతల తృప్తికై చేయబడునది దేవ యజ్ఞము. పితృ దేవతల తృప్తికై చేయబడునది పితృ యజ్ఞము. భూత తృప్తికై చేయబడునది భూత యజ్ఞము. మానవజాతి తృప్తికై చేయబడునది నృయజ్ఞము. ఈ పంచ మహా యజ్ఞములు ఆర్యజాతికి నిత్య కర్మలు.

పన్రెండవ యంగము : ప్రతి మానవుడు వేదముల యందు, వేద సమ్మతములైన స్మృతి, పురాణ, తంత్రాది శాస్త్రములయందు స్థిర విశ్వాసము కల్గి యుండుట అవసరమై యున్నది.

పదమూడవ యంగము: కర్మ, కర్మ బీజము,—వాని క్రియలు, ప్రతి క్రియలు—అను వాని పట్ల దృఢ విశ్వాసము నొంది యుండ వలెను.

పదు నాల్గవ యంగము : మనుష్యులు జన్మాంతర వాదముపై విశ్వాసముంచ వలయును. మనుష్యుడు మానవలోకమునకు వచ్చి జాతి, ఆయు, భోగ, ప్రవృత్తి, శక్తి, సంస్కారముల ననుసరించి తన కర్మఫలము ననుభవించును. తర్వాత ప్రేతాది లోకముల లోనికి పోయి మరల నురల ఈ మర్త్యలోకమునకు వచ్చును. అట్టి జీవునకు సహాయము చేయుటకై బహువిధ శ్రాద్ధ, తర్పణ, దాయ, భాగవిధులను స్మృతి కర్తలు విధించి యున్నారు.

పదునైదవ యంగము : నిర్గుణ సగుణ ఉపాసనలకు సంబంధించిన విధులు హైందవ శాస్త్రములందు అధికముగా చెప్ప బడి యున్నవి.

పదునారవ యంగము : జీవుడు కైవల్య ప్రాప్తి నొందు విధమే యిది.

మానవులందరును హిందూసంస్కృతిని బాగుగా గ్రహించి, హిందూ ధర్మాచరణము నందుఆసక్తులై యుండుటఅత్యావశ్యకము.

—ఆర్. వేంకటేశ్వర్లు.

ధర్మరక్షణ కార్యక్రమాలు

బ్రహ్మోత్సవములు

15-2-84 నుండి గుంటూరులోని శ్రీరమా సత్యనారాయణస్వామి దేవాలయంలో బ్రహ్మోత్సవాలు ప్రారంభమయ్యాయి. ఆరోజు సాయంత్రం శ్రీమాన్ పరాశరం వీరరాఘవాచార్యులుగారు వశిష్ఠులుగా వుండి విష్వక్సేన పూజాది కార్యక్రమాలను నిర్వహించారు. శ్రీమాన్ అగ్నిహోత్రం శోభనాచలం నరసింహాచార్యులు దంపతులు త్రయాహ్నిక దీక్షను జరిపించారు. హిందూధర్మ రక్షణసంస్థ, గుంటూరు కేంద్రం కార్యక్రమ నిర్వాహకులు శ్రీ బొడ్డపాటి దుర్గాప్రసాద్‌గారు హిందూధర్మాన్ని గురించి, అందుకోసం తి. తి. దేవస్థానం వారు చేస్తున్న విశేషప్రచారాన్ని గురించి సంగ్రహంగా భక్తులకు తెలియజేశారు. తదనంతరం శ్రీ యాళ్ళభండి తాతారావు భాగవతార్‌గారు 'భక్తమీరాబాయి' హరికథా కాలక్షేపం చేశారు.

16-2-84 సాయంత్రం వేదపాఠశాల విద్యార్థులు వేదప్రవచనం చేస్తుండగా మరో ప్రక్క స్వామివారి కల్యాణమహోత్సవం ఘనంగా జరిగింది. 17-2-84 ఉదయం గరుడవాహనంపై నగరంలో శ్రీవారి ఊరేగింపు జరిగింది. ఆరోజు రాత్రి శ్రీ ఎస్.కె. సైదులు బుఱ్ఱకథా దళముచే వీరాభిమన్యు కథాగానం జరిగింది.

18-2-84న ఆంజనేయస్వామికి అభిషేకం, భక్తుల సామూహిక చాలీసా పారాయణం జరిగాయి. ఆరోజు సాయంత్రం యజ్ఞవాటికలో ద్వాదశ ప్రదక్షిణలు నిర్వహింపబడ్డాయి. ఆ వేదికపై పౌరాణిక శిరోమణి శ్రీ నోమాసి బాలగంగాధరశాస్త్రి (తి. తి. దే. పౌరాణికులు) పురాణప్రవచనం చేశారు.

ఈ విధంగా ఆ నెల 25వ తేదీ వరకు ఈ కార్యక్రమాలు నిర్విరామంగా కొనసాగాయి. ఈ కార్యక్రమాల నన్నింటిని స్వయంగా పర్యవేక్షించిన దేవాలయ ప్రధాన ధర్మకర్త శ్రీ దశిక రామారావు, తి. తి. దే. వేదపారాయణంసంస్థవారు, శ్రీ అన్నదానం అన్నేశ్వర సోమయాజులు ఈ మహోత్సవాలు జయప్రదంగా ముగియడానికి దోహదం చేశారు.

ధర్మరక్షణసంస్థ, నెల్లూరు

ఫిబ్రవరి 7వ తేదీ తి. తి. దే. కల్యాణ మండపం నెల్లూరులో ధర్మరక్షణసంస్థ ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించబడిన శ్రీ మరుపూరు కోదండరామరెడ్డి "వాల్మీకి - కంబరామాయణముల పోలిక" అను ధార్మికోపన్యాసం పలువురి ప్రశంసలనందినది.

ఫిబ్రవరి 20న నెల్లూరుజిల్లా వరకవిపూడి "ఓంకార ఆశ్రమం"లో మాతా కె. నారాయణమ్మ ఆధ్వర్యంలో ధార్మికకార్యక్రమాలు నిర్వహింపబడ్డాయి. ఈ సందర్భంగా 22వ తేదీన సంగీత, హరికథ మున్నగు సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు ఏర్పాటుచేయబడ్డాయి.

(47 వ పేజీలో)

[4 వ పేజి తరువాయి]

సిద్ధాంతుల సమక్షంలో నూతన సంవత్సర శుభాశుభములు, గ్రహముల తీరుతెన్నులు, వారివారి కందాయఫలములు స్థూలముగా తెలుసుకొని తదనుగుణముగా నడచుకొనుటకు నాడే అంకురార్పణము గావించవలెనని చెప్పబడినది.

ఉగాదినాటి పంచాంగ శ్రవణఫలము గంగాస్నానముచేసినంత పుణ్యప్రదమని వ్రత గ్రంథములు తెలుపుచున్నవి.

"సూర్యశ్శౌర్య మధేందు రింద్రపదవీం."

అనే శ్లోకములో ఉగాదినాడు పంచాంగ శ్రవణం చేసినవారికి సూర్యుడు శౌర్యాన్ని, చంద్రుడు ఇంద్రసమానవిభవాన్ని, కుజుడు శుభాన్ని, శని ఐశ్వర్యాన్ని, రాహువు బాహుబలాన్ని, కేతువు కులాధిక్యతను, కలుగజేస్తారని చెప్పబడినది.

ధ్వజారోహణం

ధ్వజారోహణమునే 'పతాకప్రతిష్ఠాపన' అనికూడ అంటారు. ఈ ఆచారము ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో అంతగా వాడుకలోలేకున్నా మహారాష్ట్రీయులలో అధికప్రాధాన్యము వహించియున్నది. కొన్నిచోట్ల ఇంద్రధ్వజ ప్రతిష్ఠాపన బ్రహ్మధ్వజ ప్రతిష్ఠాపన జరుపబడును.

ఒక పట్టువస్త్రాన్ని, ఒక వెదురుగడకు పతాకమువలెకట్టి దానిపై నారికేళముంచబడిన కలశాన్ని ఉంచుతారు. ఆ కర్రకు మామిడి ఆకులు, నింబపత్రాలు, పూలతోరణాలు కట్టుతారు. ఈ ఆచారము శాలివాహన కాలం నుండి ప్రభువుకు కృతజ్ఞతా సూచకంగా ప్రజలు జరుపుకొనే ఆచారంగా ఆచరణలోనున్నట్లు తేటతెల్లమగుచున్నది.

ఉగాది పుట్టుపూర్వోత్తరగాథలు

ఉగాది పుట్టుకకు కారణమేమిటి? ఇందుకు సమాధానంగా అనేక పౌరాణిక, చారిత్రక ఆధారాలు కాననగును.

వేదములను దొంగిలించిన సోమకుని వధించి మత్స్యావతార ధారియైన విష్ణువు వేదాలను బ్రహ్మకప్పగించిన శుభతరుణ పురస్సరముగా విష్ణుప్రీత్యర్థం ఉగాది పర్వము ఆచరణలోకి వచ్చినదని పురాణ విదితం.

బ్రహ్మదేవుడు చైత్ర శుక్ల పాడ్యమినాడే ప్రపంచాన్ని సృష్టించెను కనుక సృష్టి మొదలైన దినసంకేతంగా ఉగాదిపండుగ జరుపబడుచున్నదని మరొక పురాణ ప్రతీతి.

శాలివాహనచక్రవర్తి చైత్ర శుక్ల పాడ్యమి నాడే పట్టాభిషిక్తుడై, తన తేజోపరాక్రమాలతో శాలివాహన యుగకర్తగా భాసిల్లెనని చరిత్రసాక్ష్యాలున్న కారణంగా ఆ ప్రభువు స్మృత్యర్థం 'ఉగాది' వాడుకలోనికి వచ్చెనని చారిత్రకవాదమున్నది.

నిన్నటికన్న, నేటికన్న, రేపును, శుభప్రదం ఆనందప్రదం అయిన ప్రగతిపథ ప్రస్థానానికి దివిటీగా ఊహించుకొని మనుగడసాగించే మానవునిలోని ఆశకూ, ఆశయానికి పచ్చతోరణంకట్టే సత్యశివసుందరాత్మక క్షణం ఉగాది!

— జి. లక్ష్మీకాంతం

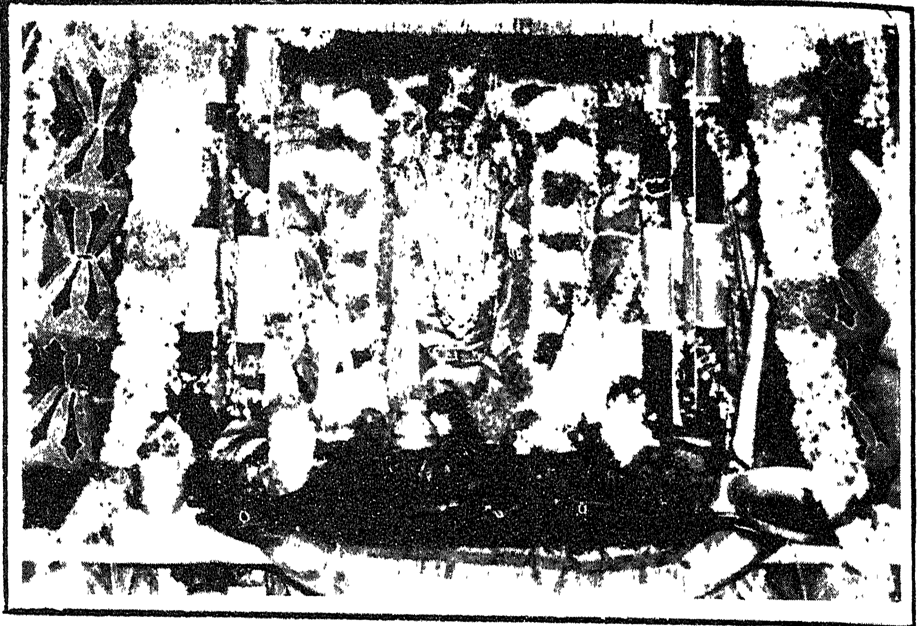
వార్తాలహరి

శ్రీ కల్యాణవేంకటేశ్వరస్వామి బ్రహ్మోత్సవాలు

ఫిబ్రవరి 21 నుండి 29 వరకు శ్రీనివాస మంగాపురం శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వర స్వామివారికి బ్రహ్మోత్సవాలు వైభవంగా జరిగాయి. శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామికి 25వ తేదీన గరుడోత్సవం, 28వ తేదీన రథోత్సవం అత్యంతవైభవంగా నిర్వహించడం జరిగింది. ఈ సందర్భంగా, అచ్చట దేవస్థానంవారిచే హరికథలు మున్నగు సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. భక్తాదుల సౌకర్యార్థమై ప్రత్యేక బస్సులను ఏర్పాటుచేశారు. ఈ ఉత్సవాలను అనేక వేలమంది భక్తులు తిలకించారు.

శ్రీ గోవిందరాజస్వామి తెప్పోత్సవం

ఫిబ్రవరి 12 నుండి 16 వరకు తిరుపతి శ్రీ గోవిందరాజస్వామివారికి తెప్పోత్సవాలు ఘనంగా నిర్వహింపబడ్డాయి. అందుకుగాను చేసిన విద్యుద్దీపాలంకరణ అత్యంత శోభాయమానంగా వుండింది. అనేక వేలమంది ఈ తెప్పోత్సవాలను దర్శించారు.

శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరస్వామివారి రథోత్సవం.

శ్రీ వేదనారాయణస్వామి బ్రహ్మోత్సవాలు

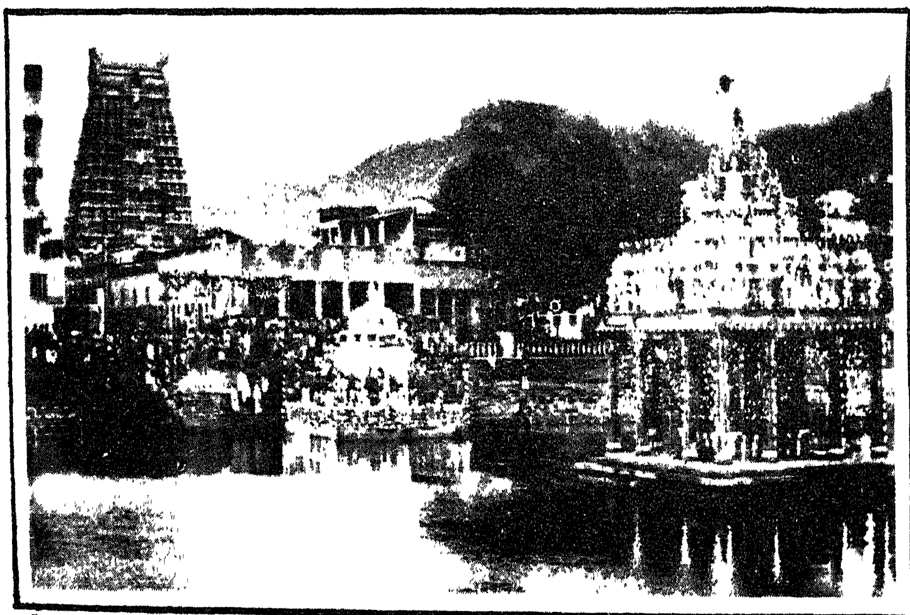
ఏప్రిల్ 16 నుండి 24 వరకు నాగలాపురం శ్రీ వేదనారాయణస్వామికి వార్షిక బ్రహ్మోత్సవాలు నిర్వహింపబడుతవి. శ్రీవారికి 20 తేదీన గరుడోత్సవం, 23 తేదీన రథోత్సవం జరుగుతాయి. వైభవంగా నిర్వహింపబడే ఈ ఉత్సవాలను భక్తాదులు దర్శించి, దైవానుగ్రహమునుపొందగలరు.

పదవీకాలం పొడగింపు

తి. తి. దేవస్థానంలో సంయుక్త కార్యనిర్వహణాధికారిగా పదవీబాధ్యతలను నిర్వహిస్తున్న శ్రీ డి.సుబ్బరాయులు,ఐ.ఏ.ఎస్., పదవీకాలాన్ని మరొక్క సంవత్సరంపాటు పొడిగిస్తూ ఆంధ్రప్రదేశ్ప్రభుత్వం ఉత్తర్వులను జారీచేసింది.

ఉద్యోగవిరమణ

తి. తి. దేవస్థానం ముద్రణాలయంలో ఇంపోజర్ శ్రీ టి. మదనగోపాల్ ఫిబ్రవరి 28న ఉద్యోగవిరమణ చేశారు. ఈ సందర్భంగా నిర్వహించిన వీడ్కోలు సభలో దేవస్థాన పౌరసంబంధశాఖాధికారి శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి, సమర్థవంతమైన అతని కార్యదక్షతను ప్రశంసించారు. ఆ సభలో సహోద్యోగులందరు శ్రీ మదనగోపాల్కు ఘనంగా వీడ్కోలిచ్చారు.

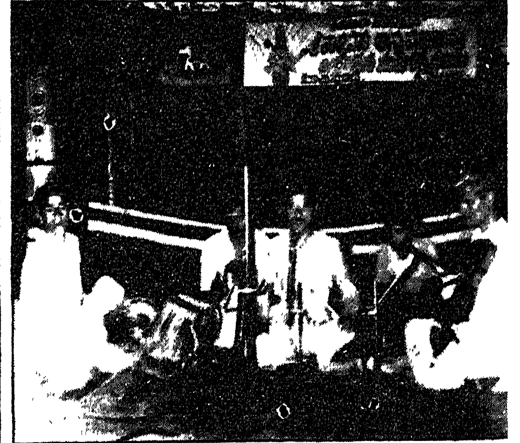

అన్నమయ్య ఆరాధనమహోత్సవము

ఈ జనవరి 31వ తేదీన శ్రీ సిద్ధేంద్ర కళాక్షేత్రం కూచిపూడిలో అఖిలభారత కూచిపూడి నాట్యమండలివారి ఆధ్వర్యంలో శ్రీ తాళ్ళపాక అన్నమాచార్య ఆరాధన మహోత్సవం కన్నులపండువుగా జరిగింది. శ్రీ డి. ఎస్. ఆర్. ఆంజనేయులు ఆనాటి సభకు అధ్యక్షతవహించారు. ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిన ఆంధ్రప్రదేశ్ నృత్య అకాడమీ ఉపాధ్యక్షులు పద్మశ్రీ వేదాంతం

సత్యనారాయణశర్మ నాట్యకళా మండలి కార్యక్రమాలను, వారి కృషిని కొనియాడారు. విద్వాన్ శ్రీ చింతలపాటి పూర్ణచంద్రరావు అన్నమయ్యపదాలలోని సంగీత, సాహిత్య సౌరభాలను విశదీకరించారు. తదుపరి అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు కళాకారుడు శ్రీ పి. ఎస్. రంగనాథ్ అన్నమాచార్య కీర్తనలను గానంచేసి శ్రోతలను రసానందంలో ముంచెత్తారు. శ్రీ దుర్గాప్రసాద్, శ్రీ రాజగోపాల్, శ్రీ దేవదాసులు ప్రక్కవాద్యాలతో సహకరించారు. శ్రీ పసుమర్తి వేంకటేశ్వరశర్మ శిష్యులు శ్రీనివాస్, లలితలు తమ నాట్యంతో సభను అలరించారు. శ్రీ రత్తయ్యశర్మ రంగాలంకరణను నిర్వహించారు. డా॥ శ్రీమతి మొవ్వ జయలక్ష్మి మెమొంటోలు బహూకరించారు. శ్రీ వై.కె.డి. ప్రసాద్ వందన సమర్పణతో ఆనాటి కార్యక్రమాలు ముగిశాయి. *

1. జ్యోతిని వెలిగిస్తున్న పద్మశ్రీ వేదాంతం సత్యనారాయణ శర్మ.
2. అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు కళాకారుల బృందంచే సంగీతకచ్చేరి.

(45 వ పేజీ తరువాయి)

కళ్యాణమండపం నెల్లూరులోను, గండి పాళెం సిద్ధేశ్వరస్వామి దేవస్థానంలోను, రెడ్డిపాళెం శివాలయంలోను, వెంకటరెడ్డి పాళెంలోను మహాశివరాత్రిపర్వదిన సందర్భంగా హరికథా కార్యక్రమాలు ఘనంగా నిర్వహించబడినాయి.

అఖండ శివభజన

3-12-83 న ప్రకాశంజిల్లా ఊతముక్కల గ్రామంలోని శ్రీ భద్రావతీ సమేత భావనా ఋషి దేవస్థానంలో శ్రీ వేంకటేశ్వరభక్త సంఘంవారు కార్తీక మాసాంతంలో అఖండ శివభజన ప్రారంభించారు. 4-12-83 న ఉదయం పదిగంటలకు ఏకాత్మతా యజ్ఞ రథంలో సంఘకార్యదర్శి శ్రీ కె. వీరభద్రరావుచే కలశపూజ గావించబడింది. ఆ రోజు నుండి 8-12-83 వరకు నాలుగు రోజుల పాటు శ్రీ పఠాన్‌బికారిఖాన్, శ్రీ మునగాల వేంకటేశ్వర్లు, శ్రీ రామనాథం వేంకటేశ్వర్లు, శ్రీ బండారు వసంతరావుగార్ల సహకారంతో కలశపూజ, భజన కార్యక్రమాలు కొనసాగాయి.

8-12-83 మధ్యాహ్నం 3 గంటలకు పై సంఘకార్యకర్తలు బ్రహ్మాండమైన ఊరేగింపుతో ఒంగోలుకు వెళ్ళి అక్కడి నుండి ఏకాత్మతా యజ్ఞరథంలో గంగాజలాలు తెచ్చారు. 9-12-83 ఉదయం నుండి రాత్రి 8 గంటల వరకు ఆడిగోపులరంగ నాయకులుగారి సహకారంతో పూజాకార్యక్రమాలు, గంగాజల తీర్థప్రసాదాలు భక్తులకు పంచిపెట్టారు. ఆ రోజు రాత్రి 10 గంటలకు సంఘకార్యదర్శి వందన సమర్పణతో కార్యక్రమాలు నిర్విఘ్నంగా ముగిశాయి.

శ్రీ శ్రద్ధానంద ఆశ్రమం, రాజపూర్

1983 అక్టోబరు 2 వ తేది నుండి ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని డెహ్రాడూన్ జిల్లా రాజపూర్‌లోని శ్రీ శ్రద్ధానంద ఆశ్రమమును తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం విరాళంగా స్వీకరించడం జరిగింది. దీనికి దేవస్థాన కార్యనిర్వాహకమండలి తీర్మానం 433 తేదీ 31-10-83 ప్రకారం ఆమోదం తెలియజేయడం జరిగింది. పై ఆశ్రమంలో తి. తి. దేవస్థాన కార్యక్రమాలు ప్రచారం చెయ్యడం జరుగుతుంది.

కార్యనిర్వహణాధికారి.

తి. తి. దేవస్థానములు, తిరుపతి.

శారదాజయంతి

గత జనవరి 29 న మదనపల్లె శ్రీరామకృష్ణ ఆశ్రమంలో మాతృశ్రీ శారదాజయంతి కార్యక్రమం జరుపబడింది. ఈ కార్యక్రమంలో చాలమంది మహిళా సభ్యులు పాల్గొనడం జరిగింది. ప్రాతస్స్మరణీయులైన శ్రీ రామకృష్ణ, మాతృశ్రీ శారదాదేవి శ్రీ వివేకానంద మున్నగువారిని గూర్చి పలువురు చక్కగా ఉపన్యసించారు.

మీ మాట

ఏభై ఏళ్ళ ప్రగతి

ఫిబ్రవరి సంచికలో తి. తి. దేవస్థానాల ఏభై ఏళ్ళ ప్రగతిని వివరంగా తెలియ జేసిన శ్రీ నాగరాజ్ గారికి మా ప్రత్యేక అభినందనలు. తి. తి. దే. ప్రగతి నిజంగా వామనుని త్రివిక్రమ స్వరూపమేనని తలంచవచ్చు. ముఖచిత్రమూ, సంపాద కీయమూ అన్నీ తి.తి.దే. ఏభై ఏళ్ళ ప్రగ తిని చక్కగా వివరిస్తున్నాయి.

పరమానందం సాయిప్రసాదు — నందికొట్కూరు.
శైవ రాధాకృష్ణమూర్తి — అనంతపురం.
వి. లక్ష్మీరాణి. కె. నాగఉషశ్రీ — కారంపూడి

భగవద్గీత

సప్తగిరిలో 'భగవద్గీత' సీరియల్ గా ప్రచురింపబడుతున్నది. చాలా బాగున్నది. అభినందనలు. కానీ వీటితోపాటు గీతాధ్యాన శ్లోకం; గీతామాహాత్మ్యశ్లోకం ఉంటే బావుంటుంది. అలాగే శ్రీ మహాభారతం, శ్రీమద్రామాయణం ప్రచురిస్తారని ఆశిస్తాను.

డి. ఎస్. ఆనందపట్నాయక్ — వమరవెల్లి.
గన్నెపూడి శ్రీరాములు — మార్టూరు.

బాలప్రబోధం

ఫిబ్రవరి సంచికలోని 'ఐదురూపాయల నోటు' కథ చాలా బాగున్నది. నేటి బాల బాలికలకు ఎంతో కనువిప్పు కలుగజేయును. రచయితకు అభినందనలు. ముఖచిత్రం బాగుంది. అన్ని వ్యాసాలు బాగున్నాయి.

ఓ. ఆనందం — భువనగిరి.
ఆరవేటి ఆదినారాయణ — ప్రొద్దుటూరు.
సీలంరాజు వేంకటసుబ్బారావు — ఒంగోలు.
భీమా ప్రభాకరశెట్టి — కనిపెట్ట.

అచ్చుపొరపాటు

ఫిబ్రవరి సంచిక 'వార్తాలహరి' లో శ్రీ వేంకటేశ సారస్వత వినోదిని గ్రంథకర్త శ్రీ బైరెడ్డి సుబ్రహ్మణ్యంకు శ్రీ తోట శ్రీనివాసులు రూ. 1116/- (వెయ్యిన్నీ నూట పదార్లు) తో సత్కరించారని సవరించి చదువుకోగలరు. ఈ అచ్చుపొరపాటుకు చింతిస్తున్నాం. సం॥

యువవాణి

ఫిబ్రవరి సంచికలోని "దేవునిపై విశ్వాసం" కసిరెడ్డి రచన అద్భుతంగా ఉంది. అట్లే "భగవంతుని చిత్రాలు" వ్యాసం ఆస్తికతను పెంపొందించేదిగా ఉంది.

ఆర్ ఎస్. చలపతిరావు — గుంటూరు.
కె. ఉమేష్‌రెడ్డి — ఆదిలాబాద్.

వేంకటేశ్వరలీలలు

ఫిబ్రవరి సంచికలోని "పిలిచిన పలికే స్వామి" కథ బాగుంది. ఇలాంటి భక్తి స్ఫోరకమైన శ్రీ వేంకటేశ్వర లీలలను ప్రతి నెలా ప్రచురించగలరని ప్రార్థన. మాఘ మాసమాహాత్మ్యము వ్యాసంలో మాఘమాస విశేషాలు అద్భుతంగావున్నాయి. "ఓంకార ప్రణవ మహిమ" వ్యాసం చాలా బాగుంది. రచయితలకు అభినందనలు.

కొలపర్తి శ్రీరాములు — వింజమూరు.

(3వ పేజి తరువాయి)

మహాభారతాలు ఉత్తరోత్తరోత్కర్షతో చాటిన సత్యాలు అగ్నిపరీక్ష పొందిన తనను జనాపవాద భయంతో రాముడు వదలివేయగా సీతా దేవి చేసింది మొదటిదైతే, తన పంతం ఆసాంతం కొనసాగించి అనంతప్రతీకారశక్తికి ప్రతీకగా నిల్చింది ద్రౌపది అంతరార్థాలు నానా ర్థాల సంగతి ఎలావున్నా, మనుష్యుల, మానవత్వపు విలువల మార్పుల నడుమ మానవతులెలా నలిగిపోయారనేది ఈ రెండుకావ్యాలూ ఎత్తి చూపించాయి.

తరువాత కాలంలో ఎంతో చరిత్ర జరిగింది. ఐనా మనం మారలేదు, ఇంటికొక కీచకుడుగా వీధికొక సైంధవుడుగా మనం మనగలమని అనుకుంటున్నామేగాని, మన ప్రతి ఒకరిచేత స్త్రీ జాతికే 'చేతబడిగా' మారి, సమాజానికే రుధిరోద్గారం కల్గిస్తున్నదని మన కళ్ళముందు మనవారే దారుణమారణాలకు సమిధలౌతున్నారని తెలిసికోలేక పోతున్నాం. ఈ రాక్షస దుందుభి సమాజానికి కల్గించిన రుధిరోద్గారం ఇలా సాగితే జాతి ప్రగతి ఆగుతుంది. విరక్తాత్మల తాపాలు మనకు శాపాలు కాక తప్పదు. కనుక తర తమ భేదాలను మరచి మనకు కర్తవ్యనిష్ఠ కలగాలని రాగల రక్తాక్షి సర్వమానవ సమాదరణాను, రక్తాక్షి కావాలని క్రోధన అక్రోధనగా మారి, క్షయ అక్షయగా సర్వశుభాలను కలిగించాలని ఆశిస్తూ వేంకటేశ్వరుని వేడుకొందాం.

శం నో మిత్రశ్శం వరుణః। శం నో భవత్వర్యమా।
శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః। శం నో విష్ణు రురుక్రమః।
నమో బ్రహ్మణే। నమస్తే వాయో। త్వమేవ ప్రత్యక్షంబ్రహ్మాసి।
త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి।
ఋతం వదిష్యామి। సత్యం వదిష్యామి। తన్మామవతు।
తద్వక్తార మవతు। అవతు మామ్। అవతు వక్తారమ్।

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః॥

Edited and Published on behalf of the T. T. Devasthanams by K. Subba Rao, M.A., and Printed at T.T.D. Press, by M. Vijayakumar Reddy, L.P.T., Manager, T.T.D. Press, Tirupati.

